

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

چە لال تاقە پانی

زنجیره و تاریکی سیاسیه

دەربارە ی

فیدرالی یە گگرتن

و

www.iqra.ahlamontada.com

منڤی اقرا الثقافی

یە کیتی نینتەمانی عیڕالی

چە وەر گرمانی

کردوونی بە کوردی

پۆدایەزانی جۆرەها کتێب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پراي دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردى ، عربى ، فارسى)

حکومه تی هه ریدی کۆرمان
وه زاره تی روشنبیری
به رێو به ریتی گشتی چاپ و دلاو کردنه
به که مین پێشنگای کتیب له شاری سنه

جه لال تاله بانی

زنجیره و تاریکی سیاسییه

دهرباره ی

فیدرالی یه کگرتن

یه کیتی نیشتمانی عیراقی

وه رگیرانی له عه ره بییه وه: جه وه ره کرمانج

27

زنجیره و تاریکی سیاسییه
دەرباره‌ی
فیدرالی یه‌ک‌گرتن و
یه‌کییتی نیشتمانیی عیراقی

۲۰۰۴

جه‌لال تاله‌بانی

له‌عه‌ره‌بییه‌وه: جه‌وه‌هر کرمانج

ناوی کتیب: زنجیره وتاریکی سیاسی دهرباره ی فیدرالی یه کگرتن و یه کیتی

نیشتمانیی عراقی

نوسینی: جه لال تاله بانی

له عمره بییه وه: جه وه ره کرمانج

بابه ت: زنجیره وتار

چاپ: ئۆفسیتی (ژیر)

نه خشه سازی بهرگ: مه حمود خوشناو

چاپی یه کهم - سلیمانی ۲۰۰۴

تیراژ: (۳۰۰۰)

ژماره ی سپاردن: (۲۶۱) ی وه زاره تی روشنبیری سالی ۲۰۰۴ ی پیدراوه.

سه ره رشتی پروژه ی چاپکردنی زنجیره کتیبی شاره وانیی سلیمانی:

پیشره وه نه همه ده

پیرستی بابەتەکان

* کوردستان.. فیدرالییەکی بالایە.. زۆرانبازی لەگەڵدا ناکرێ..
بۆ بەرژەوه‌ندی عێراق و پتەوکردنی یەکی‌تییە نیشتمانییەکی
کامیان هەلبژێرین؛ بەزۆر پێوه‌لکاندن یان یەکی‌تیی
ئارەزوومە‌ندانه؟

-بەشی یەكەم-

-بەشی دووهم-

-بەشی سێهەم-

* دەربارە‌ی فیدرالی (یە‌ک‌گرتن) و یە‌کی‌تیی نیشتمانی عێراق
۱- ئەو فیدرالییە (یە‌ک‌گرتنە)ی ئێمە دە‌مانە‌وێ یە‌ک‌گرتنێ‌کی
ئارەزوومە‌ندانه‌ی جوگرافییه‌ نە‌ک ئە‌تنیکی
۲- دژایە‌تی‌کردنی فیدرالی (یە‌ک‌گرتن)، دژایە‌تی‌کردنی یە‌کی‌تیی
نیشتمانی عێراق دە‌گە‌یه‌نی
۳- دژایە‌تی‌کردنی فیدرالی فیتنە‌و شە‌ڕی ناوخۆ دە‌نیتە‌وه‌.
واتای فیدرالیی (یە‌ک‌گرتن) و رۆ‌لە‌که‌ی حە‌قیقه‌تی واتای فیدرالیی
(یە‌ک‌گرتن) و رۆ‌لە‌که‌ی
* دەربارە‌ی خۆ‌پیشاندانی هە‌ندی شیعه‌ دژێ فیدرالی..
دیاردە‌یه‌کی نامۆ‌و شازی رو‌خ‌نەرە

*پاکتاوکردنی نه ژادی و مه ترسییه کانی له سه ریه کیتی

نیشتمانی عیراقیدا

به شی یه که م

به شی دووهم

*له ناو بردنی پاکتاوکردنی نه ژادی نه که پیه پره وکردنی

پاکتاوکردنی نه ژادی له که رکوک

*ناساییکردنه وهی بارودوخه کانی که رکوک پیداو یستییه کی

نیشتمانییه

*به رژه وهندییه راسته قینه کانی نه ته وهی تورکمان له کویدا یه ..؟

به شه کانی ۱و۲و۳و۴

پیشہ کی:

خوینەری ئازیز:

ئەو نامىلكەيەى بەردەستتەن زنجىرە وتارىكە
لەپۇژنامە جياجياكاندا بىلۆكرانەتەووە پەيوەندييان
بەمەسەلە ھەنووكەيەكانى عىراق و كوردستانەو ھەيە
كەدواى رووخانى رژیمنى بەعس رووبەپرووی
سەرکردایەتى سياسیى گەلى كوردستان و لایەنەكانى
ئۆپۇزسیۆنى عىراقى و ئەندامانى ئەنجومەنى حوكم و
سەرچەم خەلكى عىراق بووئەو. تیشك خستەسەر
ئەو مەسەلانەو روونكردنەو ھەيان كارىكى پىويست بوو،
بەتايبەتیش بۆگەلى عەرەب، ھەر بۆيەش وتارەكان
بەزمانى عەرەبى بىلۆكرانەو، بەلام لەھەمان كاتیشدا
دەبوو خەلكى كوردستانیش لیى ئاگادارین چونكە
نەو ىئىستای كورد زۆر بەدەگمەن شارەزايان
لەزمانى عەرەبیدا ھەيە.

فیدرالىەت، چيیەو چۆنمان دەوئ و بەرامبەرەكانمان
چۆنى لیدەرپوانن يەككە لەو بابەتانەى لەم نامىلكەيەدا

به چهند وتاری قسه ی له سهر کراوه و ئه و گری و گۆلانه ی
 له ملا و له ولادا قسه و باسیان له سهر ده کری
 روونکراونه ته وه، ههروه ها مه سه له ی پاکتاوکردنی
 نه ژادی که پژی می له گۆپنرا و هه ره له سهره تای هاتنه سهر
 کاریه وه به شیوه یه کی نامرۆقانه و پیچه وانه ی هه مو
 داب و نه ریت و ئایین و یاسا نیۆده و له تییه کان دژی کورد
 په پره ی کردبوو، به تایبه تیش له سنووری نیوان
 کوردستان و عیراقی عه ره بیدا، ئه ویش به مه به سستی
 گۆپینی ناسنامه ی نه ته وه یی و نیشتمانیی ئه و ناوچانه
 که به ده رکردنی کورد و تورکمان و کلدۆناشووری
 ده سته پی کرد و له شوینی ئه واندا عه ره بی شیعه
 نیشته جئ کران.

بۆ ئه وه ی به به ردیک دوو چۆله که بیکن، یه که میان
 به عه ره بکردنی ناوچه کان و دووه میشیان گۆپینی
 سیمای مه زه بی ناوچه کان له سوننه وه بۆ شیعه، بۆ
 ئه وه ی له ئاینده دا فیتنه و ئاژاوه له نیوان که لی کورد و
 تورکمان و کلدۆناشووری له گه ل عه ره ب به رپا بکه ن
 له لایه ک و له لایه کی دیکه شه وه ئاگری شه ریکی مه زه بی
 بخه نه نیوان سوننه و شیعه که به درێژایی بوونی
 ده و له تی عیراقی به برایه تی و ته بایی پیکه وه ژیاون و
 رۆژئ له پۆژان جیاوازیی نه ته وه و ئایین و مه زه ب
 نه بووه ته کی شه له نیوانیاندا.

مه سه له یه کی دیکه ش که له و قارانده دا باسی
 لیوه کراوه مه سه له ی ئاسایی کردنه وه ی بارودۆخی

گەرکوک و ئەو ناوچانەییە کە بەر سیاسەتی
 بەعەرەبکردن و راگوێزان کەوتبوون، کەئەویش
 بەگەرپانەوێ دەركراو و راگوێزراوەکانی کورد و
 تورکمان و کلدۆناشوری دەبێ بۆ زیدی باب و
 باپیرانیان و قەرەبووکردنەوێ ئەو زیانانەیی لییان
 کەوتوو و گێرپانەوێ عەرەبە ھاور دەکانیش بۆ شوینی
 پێشوویان.

لەکو تاییدا دەمینیتەوێ ئەو بلیین: ئەم وتارانە
 ھیندیکیان راستەوخۆ بە ناوی جەنابی مام جەلال
 نووسراون و ئەوانەیی دیکەشیان سەروتاری پۆژنامەیی
 (الاتحاد) ن کەزمانحالی یەکییتی نیشتمانی
 کوردستانەو ھیندیکیشیان لە پۆژنامە عەرەبییەکاندا
 بلاوکرا بونەو کە ئەوانیش ھەر مام جەلال نووسیوونی.
 بۆیە بەپێویستمانزانی بەزمانی شیرینی کوردیش
 بخرینە بەردەست و دیدی خویندەوارانی کورد.

جەوھەر کرمانج

کوردستان.. فیدرالییەکی بالایە..

زۆرانبازی لەگەڵدا ناکرێ

-بەشی یەكەم-

ئەو فیدرالییەکی لە کوردستان هەیە و گەلی کوردستان داوای فراوانکردنی دەکات بۆ ئەوەی هەموو ناوچەکانی کوردستان بگرێتەو (نەك هەموو کورد) بەگۆڕەکی ئەو رێککەوتنە کۆنەی کە فیدرالیەت هەموو ئەو ناوچانە دەگرێتەو کە زۆرینەن، وەك چۆن لە یاسای ئۆتۆنۆمی سالی (١٩٧٤) ی بەغدا هاتوو. عێراقی رەسمی دانی بە ئۆتۆنۆمی نابوو بۆ ناوچەکی کوردستان نەك بۆ کورد، بەو مەرجەکی کوردستان هەموو ئەو شوێنانە بگرێتەو کە زۆرینەیان کوردن.

ئەم بڕیارە رەسمییەکی عێراق پشتگیرییەکی جەماوەریی لێکراو هەموو حزبە عێراقییەکانیش بە حزبەکانی ئۆپۆزسیۆنی عەرەبی و کوردستانییهو پشتگیرییان لێکرد.

هەروەها پشتیوانی عەرەبییشی وەرگرت کە لەسەرکردەکی نەمری عەرەب جەمال عەبدولناسرەو بەبروسکە بە ناوبانگەکی دەستیپێکرد کە بۆ سەرکۆماری عێراقی ناردبوو و دەستخۆشی و پیرۆزبایی و پشتیوانی لەبەیانێ ئازار کردبوو کە تیایدا دان بە ئۆتۆنۆمیدا دەنێ، هەروەها دەلێ گەلی عێراق لەدوو نەتەوێ سەرەکی پێکهاوو کە نەتەوێ

عەرەب و نەتەوہی کوردە، ھەرودھا دان بەمافی گەلی کورددا دەنی لەئۆتۆنۆمیدا.

ھەرودھا ئۆتۆنۆمی لەلایەن کۆنگرەیی نەتەوہیی حزبیی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی بەسەرکردایەتی سەرۆکی نەمر حافظ الاسد دانای پێدانرابوو، وێرایی ئەوہی کە پراستەرەوہکان (یمین)ی بەعس بەر لە (جوولانەوہی راستکردنەوہ - الحركة التصحيحية) دژی بوون.

ھەرودھا لەلایەن لیبیاشەوہ پیروژکرا کە سەرکردەیی شۆرەشەکەیی، بۆی سەرکردە معمر القزافی بەردەوام بانگەشەیی مافەکانی گەلی کوردستان دەکات لە کوردستانیکی سەر بەخۆو یە کە گرتوودا.

تەنانەت ھیچ حزبێکی پیشکەوتنخوازی عەرەبی و ریکخراویکی ئازادیخوازی فەلەستینی لەو پشتمگیرکردنەیی بەیانی ئازار دوانەکەوت کە مافی گەلی کورد لەئۆتۆنۆمی دیاردەکات، ھەرودھا پشتمیوانی دەولیشی لیکراو یەکییتی سوڤیەت و ھەموو ولاتانی ئەوروپای خۆرەھەلات پیروزیابیان لەو ریککەوتنەو مافی گەلی کورد لەئۆتۆنۆمیدا کرد.

ھەرودھا لەلایەن حزبە شیعوییەکان و سۆشیالیستەکان و کریکارییەکان و سەرچەم ولاتانی ئەوروپا و ویلایەتە یە کە گرتووەکانی ئەمریکا پشتمیوانی لیکرا.

دواتر ياساى ئۆتۈنۈمى لى ۱۱/ئادارى/۱۹۷۴
دەرچوو، ئەگەرچى كەم و كورتى زۆرى تىدابوو، بەلام
ئەم حەقىقەتەنەي خوارەوۋى بەياسايەكى رەسمى لى
(ئەنجومەنى سەرکردايەتى شۆپشەو) سەلماندىبوو:

۱- بوونى ھەرىمى كوردستانى ئۆتۈنۈم، واتە بوونى
كيانىكى كوردستانى خاۋەن ئۆتۈنۈمى لى چوارچىۋى
يەك عىراقدا، كەپىكىدەت لى پارىزگاكانى دھوك ۋ ھەوليرى
سليمانى، كەگەلى ناۋچەي كوردستانى لى بەدەر كرابوو.

۲- پىكەينانى ئەنجومەنىكى ياسادانان بۇ ھەرىمى
كوردستان كەۋەك ئەنجومەنىكى پەرلەمانى بوو دەبوو
بۇ ھەرىمى كوردستان ھەلبىزىردى.

۳- بەلام كىشە لىنيۋان گەلى كوردو حكومەتى بەعس
لەسەر سنوورى ھەرىمى كوردستان و دەسەلاتى
ئۆتۈنۈمى ھەر مايەۋە، كىشەي سەرەكى لەسەر
كەركوك ۋ خانەقەن بوو، ئەو دەمە سەدام حسين-ى
جىگىرى سەرۋكى عىراقى ئامادەيى دەرېپى لەسەر
دەبەشكردنى كەركوك بەپىي روبرارى (خاسە) كە
بەناۋەرەستى كەركوكدا تىدەپەپىي، بەلام لايەنى كوردى
ئەم پىشنىيازەي رەتكەردەۋە داۋايكرد كار
بەسەرژمىرىي (۱۹۵۷) بىكى سەبارەت بەكەركوك ۋەك
جىبە جىكردنىكى ياساى حكومەت كە دەلىلى
كوردستانى ئۆتۈنۈم ھەموو ئەو ناۋچانە دەگىتەۋە
كەزورىنەيان كوردن، ئەو سەرژمىرىيەي (۱۹۵۷)ى
كەركوك ئەو راستىيە دەرەخات كەكورد زورىنەن

له پارێزگای کهرکوک که ژماره یان (۱۸۷۵۹۳) که سهو
ژماره ی تورکمانیش (۸۳۳۷۱) که سن.

به لام و یپرای نا کوکیه کان واقعیکی نوی هاته پیش
ئه ویش بوونی ره سمیی ناوچه ی ئۆتۆنۆمییه بۆ
کوردستان، واته بوونی کیانی ره سمیی کوردستانی
خاوهن ئۆتۆنۆمی له چوارچیوه ی عراقیکی یه کگرتوودا.
ئێستا ئه م راستییه دیاره له لایه ن هیندی که وه
تووشی گیل بوون یان خو ئی گیلکردن ده بی،
به تایبه تیش ئه وانه ی دژی فیدرالین، بۆیه پیویسته
به ده وام روون بکریته وه دووپات بکریته وه و باسبکری،
به لکو وه بیره ی نا نه وه بۆ ئیمانداران به سوودی.

که واته داوا کردنی فیدرالی له سفره وه ده ست
پێناکات، به لکو له راستییه کی هه بوو و به ره سمی دان
پێدانراوی عراقی و میللی، هه روا عراقی و عه ره بی و
ده ولی له سه ر ئاستی حکومه ته کان و حزبه کان و
دامه زرا وه کان، ئه م داوا کارییه ش له بپریاری ئه نجومه نی
نیشتمانیی کوردستان به تیگرای ده نگ گه لاله بوو، ئه مه
له کاتی که دا کوردستان له چنگ و ده سه لات و بوونی
حکومه تی عراقی به ده ربوو و له حاله تی سه ره بخویدا
ده ژیا، سه ره بخوویی ئه مری واقعیع، که ئه مه ش دوو
راستییه ده سه لمیانی:

۱- پابه ند بوونی گه لی کوردستان به یه کیته ی
نیشتمانیی راسته قینه که له سه ر بنه ماکانی
دیموکراسی و فیدرالی دامه زرابی.

۲- سووربوون له سهر مانه وه له چوارچيڼو هې عيراقى
 يه كگرتوو و ريځخستنى په يو ه ندييه كاني له گه ل ناوهند
 له سهر بنه ماي فيدرالى كه مافه كاني سهر وهرى ده داته
 حكومه تى ناوهندو نه وانى ديكه ده داته ناوچه ي
 كوردستانى فيدرال، مافه كاني سهر وهرى ش؛
 سهر و كايه تى ده ولت، هيڅى چه كدار، په يو ه ندييه كاني
 دهر وه، دارايى گشتى، بازرگانى دهر وه، سامانه
 نيشتمانيه كاني وهك نه وت و گازو دراوو بانكى
 ناوهندى، ده گريته وه.

گه لى كوردستان له ماوه ي زياتر له (۱۲) ساله
 مافه كاني فيدرالى پياده ده كات و سهر كه وتنى گه وره شى
 له هه موو بواره كاني ژيانى ئابوورى و سياسى و
 فرهنگى و كوومه لايه تى و هيډى به ده سته يڼا وه،
 هزاران گوندى سهر له نوې ئاوه دانكرده وه
 كه ديكتاتوريه ت رووخاندوونى و درايه وه ده ست نه و
 جوتيارانه ي كه خاوه نى شهر عييان بوون، هره وه
 ده ستى به بنياتنه وه ي شارو شارو چكه روخواه كاني
 كرده وه به تايبه تيش هه له بجه كه به چه كى كيميائى
 بو م بارانكرابوو، له نه نجامدا هزاران كه س
 له دانيشتووانه بى ديفاع و بى گونا هه كه ي كوژران و
 بريندار بوون، هره وه پيڼجوين و چوارتاو قه لادزه و
 چومان و گه لاله و ميړگه سوړو بله و شيروانه و چه ندين
 شارو چكه ي ديكه ي كوردى.

حکومه‌تی هەرێم له‌ناوچه‌ی سلێمانیدا له‌ماوه‌ی (١٢) ساڵدا هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌ حکومه‌ته‌کانی عێراق له‌ماوه‌ی چه‌فتا ساڵدا بو‌ ناوچه‌که‌یان کردبوو. هه‌مان گه‌شه‌کردن له‌هه‌ردوو ناوچه‌ی ده‌وک و هه‌ولێریش ده‌بینین.

له‌بوارى خۆی‌دنه‌وه‌ش حکومه‌ته‌یه‌ك له‌دواى یه‌که‌کانی عێراق له‌ماوه‌ی چه‌فتا ساڵدا له‌هه‌رێمی کوردستان (سلێمانی) (٤٠٤) خۆی‌دنگای سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی و ئاماده‌یی دروستکردبوو و زانکۆی سلێمانیشی هه‌لۆه‌شاندبووه‌وه‌، که‌چی ئێستا له‌ناوچه‌که‌دا (١٩٨٠) خۆی‌دنگا هه‌ن، به‌باخچه‌ی ساواپانه‌وه‌و، سه‌ره‌تایی، ناوه‌ندی، ئاماده‌یی، په‌یمانگه‌، که‌ژماره‌ی خۆی‌دکارانیان (٤١٢٣٧١) خۆی‌دکاره‌، که‌چی ژماره‌که‌ له‌سالی (١٩٩١) (٢٢٠٨٨٦) خۆی‌دکاربوو، ژماره‌ی مامۆستاکانیشیان (٢٢٤٨٦) مامۆستایه‌، له‌کاتی‌که‌دا سالی ١٩٩١ ژماره‌یان (٧١٧٠) مامۆستا بوو، ئه‌و ژمارانه‌ش دووقاتی ژماره‌ کۆنه‌کانن.

هه‌روه‌ها زانکۆی سلێمانی سه‌ره‌له‌نوێ دامه‌زرێندرایه‌وه‌ که‌ ئێستا که‌ به‌دانی‌دانی هه‌موو لایه‌که‌ به‌یونسکۆو زانکۆکانی ئه‌وروپایی و ئه‌مریکیش هه‌ که‌سه‌ردانیان کردوه‌و، باشترین و پێشکه‌وتوو‌ترین زانکۆیه‌ له‌هه‌موو عێراقدا.

ئەم زانكۆيە (۲۰) كۆلپىژى ھەيەو (۶۴) بەشى
 تېدايەو (۴۰۶) مامۇستاي ھەيەو ژمارەى
 خويندكارەكانى (۷۹۶۶) خويندكارە، چەند بەشىكى
 ناوخۆيى خۇپايى ھەيە كەسى ھەزار خويندكارى كوپو
 كچى بەخۆوگرتووە، وپراى ئەووش كەھەر
 خويندكارىكى كوپو كچ مانگانە مووچەيەكى گونجاو
 وەردەگرى و سەدان كۆمپيو تەرو تۆپى ئىنتەرنىتى
 پېشكەوتوى ھەيە.

ھەرۈھا شەش پەيمانگى تەكنىكى ھەيە بە (۳۰)
 بەشەو كەژمارەى مامۇستاكانيان (۵۳) و ژمارەى
 خويندكارەكانىشيان (۲۱۶۸) خويندكارەو لەبەشەكانى
 ناوخۆياندا جىگاي (۶۷۲) خويندكارى كوپو كچ
 دەپتەو.

سەرنجى خوينەر بو ئەو رادەكىشىن كەئەوانەى
 باسماكردن ئامارى سالى (۲۰۰۲-۲۰۰۳) ى خويندە،
 بەلام سالى (۲۰۰۳-۲۰۰۴) ى خويندن ئەوا گومانى
 تېدانىيە كەپېشكەوتن و گەشەكردن و زىادبوونى
 لەھەموو بوارەكانەو بەخۆو بېنيو.

خۇئەگەر خويندن و تەندروستى دوو نمونەى
 گەشەكردن و پېشكەوتن و ئەو جياوازييە فراوانە بن
 لەنيوان سەردەمى دىكتاتورى كۆنەپەرستى عىراقى و
 سەردەمى حكومەتى ھەريمى كوردستان، ئەوا ھەمان
 پېشكەوتن و گەشەكردن لەھەموو بوارەكانى دىكەى
 ئاوەدانى و ريگاوبان و ھاتووچوو تەلەفون و موبایل و

بازرگانی و ئابووری ئازادو بووژانسهوی فەرهنگی و ئابووری...تاد، ههیهو ههستی پێدهکری.

ههموو ئهوانه ئهوه دهسهلمیئن کهدهبی گهلی کورد چیژ لهفیدرالی (یهکگرتوویی) وهریگری وهک مهرجیکی پیویست بو پیشکهوتن و گهشهکردنی کۆمه لایهتی و فەرهنگی و سیاسی و زانستی و تهندروستیش، ههروهها حکومهته ههریمییهکهمان ئهو کارگه کهمانه ی که لهکوردستاندا ههبوون سههرلهنوێ بهگهپی خستنهوه کهسیاسهتی شوڤیینی و رهگهزهپهرستی نهتهوهیی ههولیدا کوردستانی لی بیبهش بکات، که لهنیو سهدان کارگهدا کهتر له (۱۰) کارگه لهکوردستاندایه!

لهکوردستانی ئازاددا ژيانی سیاسی و حزبی گهشهیکردوهو ههموو کهسیک چیژ له ئازادی و دیموکراسی وهردهگرن، تیایدا بو ههمووان مافی بلاوکردنهوهو ریکخستن و راگهیهاندن و خاوهنداریتی رادیو و تهلهفزیوون تهنا ته ملیشیشیان بوو دهسته بهرکراوه.

بازرگانی و کاری ئاوهدانکردنهوه لهسهه ر بنه مای ئابووری ئازادو بههاوکاری و هاندانی حکومهتی ههریم چالاک بوو و ههموو پرۆژه پیشهسازیه بچووکهکان و جوولانهوهی بنیاتنان و ئاوهدانکردنهوه گهشهیانکردوه.

ههروهها ژیان بو لادیکان گهرایهوه که سهدام حسین بهتهواوهتی کاوی کردبوون، بهجۆری گوندو کیلگهکان

ویرانکران و چهنه‌دین ملیۆن سهر مه‌رو مالات
 به‌تالانبردران و کشتکاری قه‌ده‌غه‌کرا، زۆربه‌ی زۆری
 گونده‌کان دروستکرانه‌وه‌و ژيانی کشتکاری بو
 گێردرایه‌وه‌و زۆربه‌یان کاره‌باو پرۆژهی ئاو‌دی‌ری و
 ته‌ندروستی‌یان بو‌بردراو سامانی ئازهل‌یان بو‌گه‌رایه‌وه‌و
 ژماره‌یان له‌ به‌رله‌تالانه‌که‌ تیپه‌پی که‌ به‌بیانووی
 نه‌نفاله‌کان تالانکرابوون. شاری سلیمانی-ش بو‌وه
 جواترین و پاکترین شاری عراق.

هه‌موو ئه‌و حه‌قیقه‌تانه‌ زیانه‌کانی دیکتاتۆریه‌ت و
 سووده‌کانی دیموکراسی به‌ئیداره‌ی فیدرالییه‌کی
 (یه‌کگرتوویی) ده‌سه‌لمی‌ن، ژيانی هاوولاتی‌ان
 باشتربوو و مووچه‌ به‌پرێژه‌یه‌کی زۆر زیاده‌بوو و گوزه‌رانی
 کاسبکارو کرێکاران باشتربوو و ئیدی کیشه‌ی
 بیکارییان نییه‌، هه‌روه‌ها مافه‌کانی ژنان گه‌شه‌یکردو
 دان به‌مافی یه‌کسانی‌ان نرا له‌گه‌ڵ پیاوان و بواره‌کان
 له‌به‌رده‌میاندا کرانه‌وه‌و ئیستا وه‌زیرو جیگری وه‌زیرو
 به‌پێوه‌به‌ری کارگه‌و قایمقام و حاکمیان له‌دادگاکاندا
 هه‌یه‌و یاسای قه‌ده‌غه‌کردنی فره‌ژنی ده‌رچوو و به‌ناو
 یاسای شه‌رف هه‌لوه‌شیندرایه‌وه‌ که‌کوشتنی ژنانی
 له‌لایه‌ن که‌سوکاریانه‌وه‌ بی‌ دادگاییه‌کی عادیلانه‌ هه‌لال
 کردبوو.

هه‌روه‌ها جوولانه‌وه‌ی وه‌رزش له‌کوردستان فراوان
 بو‌وه‌و یانه‌کان و تیپه‌ وه‌رزشییه‌کان چالاک بوون و

پشتیوانیی ماددی له حکومهتی ههریم وهرده گرن و
له زۆر شاراندا بینایان بو دروستکراوه.

ههرچی بوارهکانی سیاسی و فهرههنگیشه ئهوا
ئازادی تهواو ههیه، هه موو حزبهکان به ئازادییهکی رهها
کارده کهن و ریکخراوی دیموکراتی دامه زیندران که
بهوپه پری ئازادی چالاکی دهوینن به دهیان رۆژنامه و
گوڤار بی سانسۆرو بهوپه پری ئازادی دهرده چن.

ههروهها دهزگای فهرههنگیی وهک دهزگای سهردهم و
گهلاویژی نوێ له سلیمانی و دهزگای لالش و هیدی
له ههولیر و دهۆک دامه زراون و جوولانهوی ئهدهبی و
هونهری و شانۆیی له کوردستان فراوانبوون و ئیستگهی
تهله فزیۆنی ناوخواو نیشتمانی و جیهانی له تهک چه ندين
ئیستگهی رادیۆی سهه به حزب و ریکخراوهکان
دامه زیندران.

به کورتی کوردستان بووه میڤرگی ئازادی و
دیموکراتی و گه شه کردن و پيشکه و تن له هه موو
بوارهکانی ژياندا، به جۆرێک دهشی بیی به نمونه یهک بو
عیراقی دیموکراتیی نوێ، ئه مهش راستییه که هه موو
دانی پیداده نیین، ئه وان ههش که سههردانی کوردستان
ده کهن.

که واته ئه م ئه زمونه دیموکراتیی به پيشهنگهی
(فیدرالی دیموکراسی کوردستانی) شایانی پشتگیری و
هاندان و پیرو زکردنه له لایه ن سههههه خیرخوازانی
عیراق و هه موو ئه وان ههی تامه زرووی ئازادی و

دیموكراسین له عیراق و ناوچه كه دا، به لām هیندی نه زان و خوگیلكهری ئه و راستییانه هه ن كه له ژیر كاریگهریی چه مكی شو قیینیستی دژ به گه لی كورد دان و دهیانه وئ ئه م ئه زمونه دیموكراتییه بروخیئن له جیاتی ئه وهی به سهر هه موو عیرا قدا جیبه جیئ بكه ن و پییبه گیه ن و زیاترو زیاتر گه شه ی پی بدهن.

ئه وانه له وانه كه دژی فیدرالین بو هه موو عیراق نه ك ههر كوردستان به وهش سه ری خو یان له به ردی چیاكانی كوردستان ده دن و دژایه تی گه شه كردنی كو مه لایه تی و سیاسی و ئابووری ده كه ن و كار بو بلاو كردنه وهی دوژمنكاریی و رق و كینه ده كه ن له نیوان كوردو عه ره ب، به تایبه تیش له نیوان ئه و كوردو عه ره بانه ی كه دژی مافه كانیان له دیموكراسی و فیدرالی دا.

ئه وانه بی هه ووده ده یانه وئ ره و په وهی می ژوو به ره و دو او ه بگه رپینه وه و تاریکی به سهر كو مه لگایه کی گهش، گهش به پووناکی ئازادی و دیموكراسی و فیدرالی دا به سه پینن.

ئه وانه ده یانه وئ ده سته كه وته كانی گه لی كوردستان زه و ته بكه ن و مافه به ده سته یئرا وه كانیان قالا ن بكه ن و ئه و پيشكه وتن و شارستانی هت و كو مه لگا مه ده نییه نو ئیه ی لی بروخیئن كه به دیه یئا ون، به لām ئه و خه و نانه یان پوو چه و هیوا كانیان مه حاله، هه روه ها ده مانه وئ وتاره كه مان به ده قی ئه و بریاره پشت راست بكه ینه وه كه كو نگره ی ئوپوزسیونی عیراقی له لهنده ن به تیكرای

دەنگ و دواترىش پشتگىرى ھەردوو ھۆكۈمەتى
 ئەمىرىكى و بەرىتانى و سۆسىيالىستى دەولى دەرچوو:
 *دەيەم: فیدرالیتە و چارەسەرى كىشەى كورد:
 كەكىشەى كورد و رىگاچارە چاوەروانكراوەكانى
 دەخىنە بەر لىكۆلىنەو، كۆنگرە جەخت لەسەر
 راستىي ئەو جىاوازىي و فرەيى پىكھاتەى كۆمەلگەى
 عىراقى نەتەوھىي و مەزھەبى و سىياسى كردهو و لەسەر
 ئەوھش كۆك بوون كە يەككىتىي نىشتەمانىي
 ئارەزوومەندانە پتەوو تۆكمە بىكرى، ئەویش
 بەھىنانەدى يەكسانىيەكى تەواو لەنىوان ھەموو
 ھاوولەتلىاندا، بەلەبەرچاوەگرتنى ئەو بېرىارانەى
 كۆنگرەى سەلاھەددىن و كۆبوونەوھەكانى ئۆپۆزسىيۆنى
 عىراقى و گوتارى سىياسى كۆبوونەوھى سەرگردايەتى
 ئۆپۆزسىيۆن لەواشتنۆن لەمانگى ئابى (۲۰۰۲) داو ئەو
 پرۆژە فیدرالىيە تەواوھى كە ئەنجومەنى نىشتەمانىي
 كوردستان لە (۷/ت شىرىنى دووھەى ۱۹۹۲) دا گرتىە
 ئەستۆ، كۆنگرە رىزى خۆى بۆگەلى كوردستان و ئىرادە
 ئازادەكەى دەرېرى لەھەلېژاردنى ئەو شىيوازە
 گونجاوھى لەگەل رۆلەكانى يەك نىشتەماندا، ھەروەھا
 كۆنگرە ھەلۆستەى لەسەر ئەزموونەكانى فیدرالى كردو
 پىيى وابوو شىيوازيكى گونجاوھ بۆ ھۆكمرانىي عىراق و
 پىيويستە وەك بناغەيەك بۆ چارەسەرى كىشەى كورد
 لەچوارچىوھى دەزگا دەستوورىيە عىراقىيەكاندا دواى

رووخاندنی رژی می دیکتاتوری سەدام و گۆرانکارییه
 چاوه‌پوانکراوه‌کاندا پشتی پی بیه‌ستری.
 لەم روانگەیه‌وه کۆنگره پەرۆشیی خۆی بۆ یه‌کیته
 عیراق و پیکه‌وه‌ژیا نی‌ته‌وه‌کانی دەرپری له‌سه‌ر
 بنه‌مای یه‌کیته ئارەزوومه‌ندانە و کۆبوونه‌وه‌که جه‌ختی
 له‌سه‌ر به‌دییه‌نانی داخوازییه ره‌واو عاديله‌که‌ی گه‌لی
 کوردستان و نه‌هیشته‌نی دیارده‌ی چه‌وساندنه‌وه‌و
 داپلۆسین کرده‌وه به‌پیی مه‌به‌ده‌ی یاسایی نی‌وده‌وله‌تی
 که دان به‌مافه‌کانیدا ده‌نی له‌دیاریکردنی چاره‌نووس و
 سه‌لماندنی گیانی برایه‌تی و یه‌کیته و هاوبه‌شیی
 له‌نیشتماندا.

له‌کو‌تاییدا ده‌لێن فیدرالیه‌ت به‌ئه‌نقه‌ست له‌لایه‌ن
 ره‌گه‌زه‌پرستاندا شیۆیندراوه‌و حه‌رام کراوه، چونکه
 فیدرالیه‌ت مانای یه‌کگرتنه -ئه‌لمانای فیدرالی-
 به‌ئه‌لمانای یه‌کگرتوو ناوده‌برئ، هه‌روه‌ها فیدرالیه‌ت
 به‌م واقایه یه‌کگرتن ده‌گه‌یه‌نی نه‌ک دابه‌شکردن، به‌لام
 یه‌کگرتنیکی ئارەزوومه‌ندانیه‌، یه‌کگرتنیکی
 دیموکراتیه‌ ریز له‌ویستی خه‌لک و مافه‌کانیان ده‌گرئ
 بۆ حوکمرانیکردنی ئه‌و ناوچانه‌یان که
 به‌تایبه‌تمه‌ندیته‌ی خۆیان جیاوازیان هه‌یه، فیدرالیه‌ت
 له‌میژوودا بۆ یه‌کخستنی هه‌ریمه‌کانی یه‌ک نه‌ته‌وه
 ها‌تووه، وه‌ک ئه‌لمانیا، یان بۆ یه‌کخستنی ئه‌و
 هه‌ریمانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی لی‌ک جیاواز تییدا نیشته‌جین، وه‌ک
 که‌نه‌داو سویسرا، یان بۆ یه‌کخستنی ئه‌و هه‌ریمانه‌ی

تايىبە تەندىتايىيەكى ديارىكراويان ھەيسە ۋەك ھىندو
پاكىستان ۋ ئوسترااليا، كەۋاتە فېدراالىيەت پىرۇسەيەكى
يەككەرتنە نەك دابەشكردن.

ھەرۋەھا فېدراالىيەت پىيادەكردنىكى دېموكراتىيانەيە
بۇ بەشدارىيىپىكردنى ھەموۋان لەھوكمېرانيكردنى
ۋلاتەكەيان ۋ بۇ ئىمۋى ئازادىن لەھەلبىزاردنى
حاكمەكانيان ۋ ھەلسوراندنى ھەرىمە تايىبەتايىيەكانيان،
فېدراالىيەت دابەشكردنى دەسەلاتە لەنىۋان ناۋەندو
ھەرىمەكان بەۋەش كۆتايى بەناۋەندىتى زىدەرۇ دىنى
كەھەموۋ دەسەلاتەكان لەدەستى ناۋەند كۆدەكاتەۋە
ۋەك دىكتاتورىيەت ۋ مۇنۇپۇل توندكردنى
دەسەلاتەكان ۋ مافە ئىدارىيەكان ۋ ھى دىكەشە.

لەدۋايىشدا فېدراالىيەت پىيادەكردنىكى ھاۋچەرخ ۋ
شارستانىيە بۇ ھوكمېرانيكردنى دەۋلەتتىكى خاۋەن
ھەرىمى جىياۋازيان فرەنەتەۋە، بەم جۇرە
شۇقنىستەكان خۇيان لە ھەقىقەتە ئاشكرايانە گىل
دەكەن بۇ ئىمۋى فېدراالىيەت (يەككەرتۋويى) بىكەنە
دەعبايەكى ترسناك ۋ خەلكى سادەۋ ساكارى پى
بىرسىنن ۋ ھەلىانبخەلەتتىن ۋ مىشكىيان ژەھراۋى بىكەن.

بۆ بەرژەوەندىي عىراق و پتە و كوردنى يە كىتتییە

نىشتەمانىيە كەى

كامىيان ھە ئېرژىرىن؛ بەزۆر پىۋەلكاندن يان يە كىتتییە

ئارەزوومەندانە؟

-بەشى دووم-

(كاكەلى پىۋەلكاندن لە بۆچوونى دىموكراسىدا)

كاكەلى پىۋەلكاندن ئەمەيە:

۱-بەناپەزايى، يان بەناچارى، يان بەزەپروژەنگ
گەلىك يان خاكىكى بېگانە بخىتە سەر ولاتانى
گەلىكى دى.

۲-گەلىك و خاكىكى بېگانە بخىتە سەر ولاتى
گەلىكى دى بى ئەوھى راپرسىيەكى ئازاد بىكرى و
رەزامەندىي ئەو گەلە وەربىگىرى كە بەو دەولەتەوھ
لكىندراوھ و ھوكمرانىيى دەكات و بى ئەوھش
بەدەنگدانىكى ئازاد ئەم پىۋەلكاندەنى ھەلېراردىي.

۳-ھىشتەنەوھ يان دەستبەسەر كوردنى گەلىك
لە چوارچىۋەى دەولەتتىكى فرە نەتەوھ يان بەزۆردارىي و
بى ئەوھى مافى دەنگدانىكى ئازاد بەئىرادەيەكى
ئازادەوھى پى بدىرى بۆ ئەوھى بەتەواوى ئارەزووى

خۆی شیوهی کیانی سیاسی خۆی دواى دەرچوونى
هه‌ڵبژێردى، تا ئىختیاره‌كه‌ى ئازاد و راسته‌قینه‌و
راستگۆيانه بێت.

٤- ره‌تکردنه‌وه‌ى مافى ئه‌و گه‌له‌ له‌ دیاریکردنى
چاره‌نووسى خۆى و بێبه‌شکردنى له‌ پێکه‌ینه‌ى
ده‌وله‌تى سه‌ربه‌خۆى نه‌ته‌وه‌یى خۆى و
ده‌ستنیشانکردنى سنوورى ده‌وله‌ت به‌ پێچه‌وانه‌ى
ئاره‌زووى دانیش‌تووان، ئه‌و پێوه‌لکانده‌ به‌زاندنى
ئازادى گه‌له‌ له‌ دیاریکردنى چاره‌نووسى خۆى و
به‌زاندنه‌ بۆ مافى ده‌ستنیشانکردنى شیوه‌ى ئه‌و کیانه
سیاسیه‌ى خۆى ده‌یه‌وێ، هه‌روه‌ها ئاچارکردنى
گه‌لیكى زوڵم لێکراو و بێبه‌شکراوه‌ له‌ مافه‌ نه‌ته‌وه‌یى و
دیموکراتیه‌کانى به‌هێشتنه‌وه‌ى له‌ چوارچێوه‌ى ئه‌و
وله‌تى حوکمرانیى ده‌کات، قه‌ده‌غه‌کردنى مافه‌کانى
گه‌لیكى زوڵم لێکراوه‌ له‌ پێکه‌ینه‌ى ده‌وله‌تێک بۆ خۆى،
یان هه‌ڵبژاردنى به‌ ئازادى ژيان له‌یه‌کگرتنێكى ئازاد
له‌ گه‌ل هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک خۆى بیه‌وێ.

زیانه‌کانى پێوه‌لکاندن و بۆجى دیموکراسى نرێه‌تى:

پێوه‌لکاندن که‌ ده‌ستکردى داگیرکردن و ئیستعمارو
ده‌ستبه‌سه‌رداگرتنى خاکی گه‌لیكى زوڵم لێکراوه‌،
زیانى له‌ پراده‌به‌ده‌ر به‌ مافه‌کانى و براهه‌تى گه‌لان و
هاوکارى و هاوخه‌باتیى کریکارو رهنجده‌ران و گه‌لانى
خه‌باتگیرى دژ به‌ ئیستعمارو کوئه‌په‌رستى ده‌گه‌یه‌نێ و

كۆسپ بۇ گەشەكردن و ئازادىيى بەتايىبەتئىش بۇ گەلانى
زولم لىكراو دروست دەكات، ھەروھە بۇ سەرجم
نەتەۋەى ھوكم بەدەست كەناتوانى ئازادىيى، مادام
نەتەۋەى دىكە دەچەوسىيىتەۋە، بۇ زىياتر
روونكردەنەۋەش دەلىين:

۱- پىۋەلكاندن كۆسپ دەخاتە بەردەم ئازادىيى
نىشتەمانىيى نەتەۋەى زولم لىكراو مافى چارەى
خۇنۋوسىيىنى لى زەۋەت دەكات، بەمەش تەگەرە بۇ
ئازادىيۋون و سەر بەخۇيى و ئازادىيى سىياسى و فەرھەنگى
دروست دەكات، بەلام سەبارەت بە نەتەۋەى ھوكم
بەدەست ئەۋا پىۋەلكاندن ئازادىيەكەى و رىزگار بۋونى
لەكۆت و پىۋەندى دىكتاتورى و كۆنەپەرستى سنووردار
دەكات، چۈنكە زۇرجاران چىنى بالادەستى نەتەۋە ئەم
پىۋەلكاندە دەكاتە ھۇكارو بىيانو بۇ سەپاندنى
دىكتاتورىەت يان كۆت و پىۋەندى كۆنەپەرستانە يان
كردەۋەى داپلۇسىيىنەرەنەى پىچەۋانەى دىموكراسى
بەجۋرى كەمەموو ولاتان دەگرىتەۋە، لەبەر ئەۋە گەلىك
گەلانى دى بچەوسىيىتەۋە ناتوانى بەتەۋاۋى ئازادىيىت.

۲- پىۋەلكاندن تەگەرە بۇ گەشەكردنى ئابۋورى و
كۆمەلەيەتى و سىياسىي نەتەۋەى ھوكمكراو دروست
دەكات و كۆسپ دەخاتە بەردەم نەش و نماكردن و
شارىستانىەت و بەمۆدىرنكردن و بلاۋكردنەۋەى
فەرھەنگ و زانست و ھونەر، بەلام سەبارەت بەخودى
دەۋلەتەكە ئەۋە مىژۋو سەلماندوۋىەتى و تاقىكردنەۋەى

ولاته جيا جياكان نيشانيانداوه چوَن دهولتهتي
نهتهوهي لهگهل گهشهکردني سهرمایهداري و
کومه لایه تيدا دهگونجي که لهکاتيکدا دهولتهتي
فره نهتهوه که متر پيشکهوتن و شارستانی بهخووه
دهيئي.

۳- ئه و پيوهلکاندنهي لهبنچينهده لهسهر زولم و
زوري نهتهوهي و چهوساندنهوهي نهتهوهي و
ئيمتيازاتي نهتهوهيهک لهسهر نهتهوهيهکي دي و
بيبهشکردني گهليک لهدياريکردني چاره نووسي خوِي و
لهدهسه لات و ئيمتيازهکاني دادمه زري، رق و کينه و
ليکدا بران و دواتريش دوژمنداريي لهنيوان گهلاني
حاکم و حوکمکراو دروست دهکات و سهره نجام دهبيته
مايهي ناکوکي و شهرو شوپرو نهگه يشتنه يهک و کينه
دروستکردن.

۴- پيوهلکاندن ريگه لههاوپه يمانيتي خه باتکارانهي
پته و دهگري، يانيش کوسپ بؤ خه باتي هاوبهش
لهنيوان گهلاني زولمليکراو زالم دروست دهکات و
دهبيته کوسپيکي گهرهش لهسهر ريگاي سهرکهوتن
بهسهر ئيستعمارو ديکتاتورييدا.

۵- پيوهلکاندن کوسپ بؤ هاوکاريي نيوان چيني
کريکارو جه ماوهري ميللي له نهتهوهي حوکمکراو زولم
ليکارو چيني کريکارو جه ماوهري ميللي له نهتهوهي
زالم يان حاکم دروست دهکات.

٦- پيوهلکاندن دەبيته مايەى زيادکردنى پيکدادان و توندکردنى مەترسى شەپ لەنيوان نەتەوهکانى حاکم و حوکمکراو، لەنيوان نەتەوهکانى زولمليکراو و زالم، ھەروەھا لەو ناوچانەش کە ئەو دەولەتە فرە نەتەوانەى لايە.

٧- پيوهلکاندن دەبيته مايەى بەفپوڤدانى وزەو تواناي گەلانى زولم ليکراو و زالم پيکرا بەتايبەتیش لەجيهانى سييه مەداو بەفپوڤدانى تواناي سەربازى و ئابوورى و فەرھەنگى و ھى دیکە لەشەپو پيکدادان و بەيەکداچوونى نەزوک کە جگە لەداگيرکەران کەس لاي سەودەمەند نابيت، نمونەش لەسەر ئەو شەپى کوردى-عيراقى لەزياتر لەچارەکە سەدەيەکداو شەپى باشوورى سودان و ئەريتريا.

٨- پيوهلکاندن لەولاتى فرەنەتەو، يان بەتايبەتیش لەجيهانى سييه مەدا زەمىنەيەکى گونجاو دەرڤەتيكى شياو بو ئيستعمار سازدەکات تا گەمە پيسەکەى خوى بەگويڤرەى سياسەتى (فرق تسد) بکات و ئاگرى ئازاوەگيڤرى و شەپى ناوخوى تيدا ھەلبگيرسيڤنى و ھەروەھا بەکارھيڤنانى پيوهلکاندن بەقازانجى سەپاندنى پرۆژەو پيلانەکانى. ئيستعمار گەلى پەيماننامەى ناپەواى بەسەر عيراقدا سەپاند، ئەويش بەقوستنەوھى لکاندنى کوردستانى باشوور بەدەولەتى عيراقى و سەپاندنى پەيماننامەى سەعد ئاباد و دواتريش پەيمانى بەغداى بەدناو، ئەويش

به قۆستنه وهی دابه شکردنی کوردستان و بو نمونه
لکاندن پارچه کانی به دهوله ته کانی تورکی و ئیرانی و
عیراقدی.

زیانه کانی پیوه لکاندن له عیراقدی:

راسته ئیستعماری بهریتانی قازانجیکی زوری کردو
گه ئی مه بهستی ئیستعماری به لکاندن کوردستانی
باشور به دهوله تی عیراقی دهستکردی خوی وه دیهینا،
به تایبه تیش له بواره کانی ئابووری و نهوت و ستراتیژی و
سهربازی و هی دی، هر وهك چۆن واقیع ئه وه
دهسه لمیئن. به لام گهرهترین زهره رهنده گه لی کورد بوو
كه ئازادی و مافه کانی له دیاریکردنی چاره نووس و
پیکهینانی دهوله تی نه ته وهیی و به کارهینانی
به رو بوومه نهوتی و کشتکاری و کانزاکانی خوی
له دهستدا كه له بهرزه وهندی گه شه پیدانی کومه لگا که ی
خویدا به کاریان بهیئن، ههروه ها جه ماوه ری میلی
زیانی لیکهوت ئه ویش به هوی له ئهستوگرتنی خهرجی و
قورسای سهرکو تکردنی شوپشه کانی کورد و ئه
ئاکامانه ی له شه ره زالمانه که کهوتنه وه که چه ندین
کاره سات و زیانی مرویی و ماددی بوون و ئاستهنگی
خسته بهردهم نهش و نماو گه شه کردن له عیراقدی،
هوکاری قوربانیدانی ئه و حاکمه زالمانه به چاره نووسی
نیشتمان له پینا و له ناوبردن شورش کورد، وهك چۆن
سه دام حسین له پیکهوتنه که ی جه زائیدا له گه ل شای
ئیران کردی و خیانه تکردن به خاکی عیراق یه کیك بوو

لەو ھۆکارانەى سەدام حەسەن شەپىكى دۆژمنکارانەى
 کردە سەر ئێرانى دراونى دواى ئەوێ کەتازە بەسەر
 رژىمى دىکتاتۆى شاهەنشایى سەرکەوتبوو، عىراق
 شەپىكى دژوارى دۆژمنکارانەى ھەشت سالى
 بەرپاکرد کە گەلى عىراق جگە لەوێرانکارى و کاوالبوون و
 لەدەستدانى سەدان ھەزار لاوى کەبوونە سووتەمەنى
 ئەم شەپەو جگە لەکەوتنەوێ دىيان ھەزار بۆھەژن و
 سەدان ھەزار ھەتیوى بى کەس و جگە لەسەدان ھەزار
 سەقەت و سەدان ھەزار پەککەوتەى کارنەکەرى بى
 بەرھەم، ھىچى نەدووورییەو، ئەمە جگە لەوێ
 کەسەدان ھەزار ملیۆن دۆلار لەم شەپە نەگريسە
 خەرجکراو بوو ھەمەى ئەوێ عىراق بکەوێتە ژێر بارى
 قەرزى دەرەو کە بەدىيان ملیار دۆلار مەزەندە دەکرى،
 ھەروەھا ئاستەنگى بۆ گەشەکردنى ئابوورى و
 سیاسى و زانستى و تەکنىکى دروستکردو عىراقى
 لەولاتى دەوڵەمەندەو کردە ولاتى ھەژارو ولاتى
 دواکەوتوى ئەوتۆ کە ژێرخانەکەى و ھەموو بوارەکانى
 ژيانى پێوستيان بەنوێکردنەو ھەيە، ئەگەر
 حکومەتى دیموکراتى ھەبواوە دانى بەمافە
 رەواکانى گەلى کورد نابا لەئوتۆنۆمىيەکى راستەقینە
 ئەو بارودۆخەکە پێویستى بەمۆرکردنى ئەو
 پەیماننامە خیانەتکارىيەى جەزائىرىش نەدەبوو.

بەم جۆرە ئەو یەکگرتنە لکێندراوەى عىراقى
 کە ئیستعمار سەپاندى و دىکتاتۆرىيەتى حاکم پابەندى

بوو، سەلماندی کە جگە لە کاو لکاری و وێرانکاری، جگە
لە شەپری ترسناکی ناوخۆ، جگە لە دەستدانی
سەربەخۆیی نیشتمانی و تەنازولاتی خیاڵە تکارانە بۆ
ولاتانی دراوسی، جگە لە دواکەوتن و بیبەشیوون
لە گەشەکردنی ئابووری، جگە لە مردنی سەدان هەزار
عیراقی و بە فیژدانی سەدان هەزار ملیۆن دۆلار و جگە
لە هەژارکردنی عیراق و بارکردنی بە قەرز و قۆڵە یەکی
قورس، هیچی دیکە ی لێ نەکەوتۆتەوه.

بۆ بەرزەوه‌ندی عێراق و پتەوکردنی یەکیتییه

نیشتمانییه‌که‌ی

کامیان هه‌لبژێرین؛ به‌زۆر پێوه‌لکاندن یان یەکیتی

ئارەزوومه‌ندانه‌؟

-به‌شی سییه‌م-

یه‌کگرته‌ی عێراق ساڵی (١٩٥٨) له‌یه‌کگرته‌ی

پێوه‌لکاندنه‌وه‌ بووه‌ یه‌کگرته‌نێکی ئارەزوومه‌ندانه

ئه‌گه‌ر ئه‌و یه‌کگرته‌ی عێراق دوا‌ی لکاندنی
کوردستان به‌عێراق به‌زه‌بری هی‌زی سه‌ربازی و
ده‌سه‌لاتی سیاسی ئیستعماری به‌ریتانییه‌وه‌
پێوه‌لکاندنیکی به‌زۆر بووبێ گه‌لی کورد ماوه‌یه‌کی
دوو‌دریژ دژایه‌تی کردبێ، ئه‌وا ئه‌و یه‌کگرته‌ی
عێراق دوا‌ی شۆڕشی ١٤ی ته‌مموزی ١٩٥٨ بووه‌
یه‌کگرته‌نێکی نیشتمانیی قبوولکراو لای گه‌لی کورد،
ئه‌وه‌بوو جه‌ماوه‌ری میللێ کورد کۆماری عێراقی وه‌ک
کۆمارێک بۆ عه‌ره‌بو کورد قبوول کردو پا‌به‌ندبوونی
خۆی به‌یه‌کگرته‌ی راستگۆیان‌ه‌ی عێراقی نیشاند، وه‌ک
چۆن خوالیخۆش‌بوو ژه‌نه‌راڵ عه‌بدولکه‌ریم قاسم-ی
سه‌رکرده‌ی شۆڕشی چوارده‌ی ته‌مموزی ئازادیخواز
گوتبووی.

لەو دەمیدا گەلی کورد بەویستی ئازادانە ی خۆی
ئەوێ هەلبژارد کە لەگەڵ گەلی عەرەبی بۆ
بەتایبەتیش کە لەمادە ی سییەمی دەستووری کۆماری
عێراقدا هاتوو:

عەرەب و کورد هاوبەشن لەنیشتماندا، ئەم
دەستوورە دان بە مافەکانی گەلی کورددا دەنێ
لە چوارچێوە ی یەکییتی عێراقدا.

ئەو دەمە پیشڕەوانی گەلی کورد لە پارتی دیموکراتی
کوردستان هەڵیاندا ئەم هاوبەشییە لە ئۆتۆنۆمیدا
بەرچەستە بکەن کە پرونامە ی هاریکاری نیوان حزبی
شیوعی عێراق و پارتیش لە پایزی ١٩٥٨
سەلماندوو یەتی.

لەوکاتەو دیموکراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی بۆ
کوردستان بوو دروشمیکی سەرەکی گەلی کورد
لە عێراقدا، کە شۆڕشی (٥) ی ئەیلولی رزگاریخوازی
کوردیش هەمان دروشمی هەڵگرتبوو، ئەو بوو دوای
هاتنەو سەر حوکمی بە عس لە سالی (١٩٦٨) خەباتی
گەلی کورد سەرکەوت و هەر لە سەرەتاوە
لە کۆبوونەو کانیاندا لەگەڵ بانی مەکتەبی سیاسیی
پارتی دانیان بە ئۆتۆنۆمی نا، تەنانەت بەرێز میشیڵ
عەفلقیش خۆی دانی بەو ئۆتۆنۆمییدا نا کاتی بۆ
یەکەمین جار دوای دەسەڵات گرتنە دەستی بە عس
سەردانی عێراقی کرد، دواتر بە عس لەو رێککەوتنە ی
کە لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستان بە سەرۆکیەتی

خوالیخۆشبوو ژهنه رال مستهفا بارزانیدا دانی
به ئۆتۆنۆمی هه ری می کوردستان ناو به یانی (۱۱) ی
ئاداری ۱۹۷۰ دهرکرا بۆ ئه وه ی ئهم مافه ی گه لی کورد
بسه لمینی.

قازا نجه گانی یه کگرتنی ئاره زومه ندانه

(فیدرالی) بۆ عیراق

میژووی په یوه ندییه گانی نیوان ئه وه نه ته وانه ی که
له سایه ی یه ک ولاتدا ده ژین، هه روه ها یه کگرتنی
هه ری مه گانی یه ک نه ته وه ش له چوارچیوی ده وله ته
نه ته وه ییه کهیدا سه له مان دوو یه تی که یه کگرتنی
ئاره زومه ندانه باشترین شیوه ی برایه تی و
پیکه وه ژیا نه، هه روه ها یه کگرتن (فیدرالی) شیوه یه کی
دیموکراتی شارستانیا نه یه بۆ به ریوه بردنی ئیداره یه کی
هاوچه رخ.

سه یر نییه که له (۷۷) ولاتی جیهاندا فیدرالی هه یه،
هه روه ها ولاتان به ره وه ئه وه ده چن ده سه لاتیان له نیوان
ناوه ندو هه ری مه گاندا دابه ش بکه ن، چونکه ئه وه بۆ ته
پیداویستییه کی هه تمی بۆ گه شه کردنی ئابووری و
کۆمه لایه تی و فره هه نگی، هه روا بۆ نه شه و نما کردن و
بووژاندنه وه.

سه باره ت به عیراقیش که تی کرای گه له که ی به ده ست
مه رکه زیه ت و بی به شی بوون له دیموکراسی ده ی نا لاند،

فیدرالیی دیموکراتی چاکترین چاره‌سهری شفا به‌خشه
(دەرمانی هه‌موو دهردانه) له‌عیراقی نویدا.

با له‌کوردستان دوورکه‌وینه‌وهو بجینه به‌سراو
عیماره که‌نه‌وتیکی زۆریان تیدا به‌و نزیکه‌ی (۷۰٪) ی
داهاتی نه‌وتی عیراق له‌وییه، که‌چی خه‌لکی به‌سراو
عیماره له‌به‌ر نه‌بوونی پرۆژه‌ی ئاوی خواردنه‌وه، ئاوی
پاکیان نییه بیخۆنه‌وه، وێرایی ئه‌و هه‌موو دواکه‌وتن و
هه‌ژاری و بیکارییه‌ی له‌هه‌موو شوینه‌کانیاندا هه‌یه.

ئه‌وه ئه‌گه‌ر مه‌رکه‌زیه‌ت نه‌بوا به‌وه ده‌سه‌لاته‌کان
له‌نیوان پایته‌خت و هه‌ریمه‌کان و پارێزگا‌کان
دا به‌شکرا بان، ئه‌وا خه‌لکی ئه‌م دوو پارێزگایه
ده‌یان توانی ژیا نیکی سه‌رفرازو شارستانی بو‌ خو‌یان
دابین بکه‌ن، له‌ته‌ک ئه‌وه‌شدا به‌داهاته‌ پر
خێروبیژه‌کانیان به‌شدارییان له‌هاوکاری ناوه‌ند
ده‌کرد.

هه‌موو ئه‌وانه یه‌کیته‌ نیشتمانی پته‌وده‌که‌ن و
پا به‌ندبوونی هاو‌لاتیان پێیه‌وه به‌هێزتر ده‌که‌ن، ده‌با
هه‌مان شتیش- وێرایی کێشه‌ی نه‌ته‌وه‌یی- له‌سه‌ر
پارێزگا‌کانی کوردستان جێبه‌جی بکه‌ین که‌سیان
له‌هه‌ریمه‌کدا پێکه‌وه به‌سه‌تراونه‌ته‌وه، ئه‌وه‌یش
به‌به‌ریاریکی عیراقی که‌ ئه‌م هه‌ریمه ئۆتۆنۆمی ناوچه‌ی
کوردستان پێکه‌ینێ که‌ له (۱۱/ئاداری/۱۹۷۴) دا
ئه‌حمه‌د حه‌سه‌ن به‌کر بلاویکرده‌وهو به‌به‌ریاری
(ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شو‌رش) رایگه‌یاند؛

كه ئۆتۆنۆمى لە ھەريىمى كوردستان جيىبەجى دەكرى،
 (لەدەقە رەسمىيەكەدا وا ھاتوو) ياساكە ناوى ياساى
 ئۆتۆنۆمى بوو لە ھەريىمى كوردستان لەسەر بنچىنەى
 ئەوەى كە "ھەريىمەكە زۆربەى دانىشتوووانەكەى
 كوردن و لەسەر بنەماى ئەوەش كەدىموكراسى رىگاي
 زامن بۆ ئەوەدايىن دەكات گەلى كوردمان ھەموو مافە
 نەتەوہىيە رەواكانى خۆى لەچوارچىوہى يەك
 نىشتماندا بەرپۆەببات، ئەويش لەسايەى پەيوەندىي
 برايانەو يەكسانى و بەرپرسىتى ھاوبەش لەنيوان
 رۆلەكانى و پتەوكردنى يەكيتى نىشتمانى" ل ٦ى
 چاپى سىيەمى ياساى ئۆتۆنۆمى ھەريىمى كوردستان.

بەم جۆرە ناوچەى كوردستانى ئۆتۆنۆم كرا
 بە ھەريىمى كوردستان، كە ھەريىمى كوردستان واقعيكە
 سى سائە لەمىراقدا بوونى ھەيە، جا ئەو بەناوى
 ناوچەى كوردستان بى يان ھەريىم، ئايا دۆژمنانى
 فيدرالى دەيانەوى دەستكەوتەكانى گەلى كوردستان
 زەوت بكەن كە بەخويى دەيان ھەزار شەھيدو
 لەئەنجامى خەباتىكدا كەدەيان سائ بەردەوام بوو
 بە دەستەھىناون، تەنانت حوكمى بەعسى شوڤيىنىش
 دانى پىداناوہ؟

مەگەر دەيانەوى لە شوڤيىنىت و رەگەزپەرستى
 بەعسى عەفلى قىش تىپپەرپىن؟! بەلام بەپىچەوانەى
 راستىيەكان، بەعسى لەناوچوو ماناى ئۆتۆنۆمى
 شيواندو ناو نىشانەكەى كردە پەردەيەك بۆ شەپكى

قات وقىر كەر دىرى شۇر شى كوردو بۇ گۆرىنى واقىعى
 نەتە وەيى لە كوردستان، ئەويش بەھىنانى ھۆزە عەرەبە
 شىعەكان لە باشورى عىراق بۇ كوردستان، بەتايىبەتەش
 بۇ كەركوك و خانەقىن بۇ بە عەرەب كوردنىان بە پەلەى
 يەكەم و بە پەلەى دووەمىش بۇ فەيتنە نانەوہ لەنىوان
 كوردو ھاوپەيما نە دىرىنەكانى لە عەرەبى شىعە.

دوابەدواى راپەرىنە مەزنەكەش، بە ھاو كارى
 ھاوپەيما نان كەناوچە يەكى دىرە فەرىن و دىرە پەلامارىان
 پىكەھىنا، ھەرىمى كوردستانى عىراق چىژى لەنازادى و
 دىموكراسى وەرگەرت و بوو قەلاى ئازادىخوازانى
 عىراق و پەناگە بۇ ئەو برا عەرەبانەى كە لەدۆزەخى
 دىكتاتورىەت رايانكردبوو، ئەو بوو بۇ يەكەمىن جار
 لەمىژوودا ھەلبراردنى تىدا كرا كەنزيكەى يەك ملیون
 دەنگدەر بەشدارىيان تىدا كوردو سەرەنجام ئەنجومەنى
 نیشتمانى كوردستان ھەلبراردرا، لەشوىنى
 ئەنجومەنى ياسادانانى ناوچەى كوردستان كەبەعسى
 حاكم دایمەزاندبوو، لەھەمان ساختماندا دەوامى كردو
 بەتىكرای دەنگ دوور لەدەسەلاتى حكومەتى ناوہند
 بریارىاندا لەچارچىوہى عىراقىكى دىموكراتىيى
 فیدرالىي يەكگرتوودا بمىننەوہو پرۆژەى ئۆتۆنۆمى
 بگۆردى بەپرۆژەى فیدرالىي دىموكراتى، ئەويش
 لەسەر بنەماى مافى گەلى كوردستان
 لەدەستنىشانكردنى چارەنووسى خۆى و لەسەر بنەماى

یه کگرتنی ئاره زوومه ندانهش که له پراستیدا ئەمه ئەو
فیدرالییه که دهخواری.

قازانجه کانی ئەم فیدرالیه ته بو عیراق به عه ره بو
کوردو تورکمان و کلدو و آشورییه وه چین؟

۱- فیدرالی ده بیته مایه ی پیاده کردنی ئارامیی و
ئاسایش له نیو کۆمه لگای عیراقدا که ئەمه ش
گه شه کردنی پیشه سازی و کشتکاری و فره هنگی و
نه شو نما به گشتی ئاسان ده کات.

۲- خه رج کردنی داها ته کان له گه شه کردنی ئابووری و
نه شو نما کردن و بووژاندنه وه ی ولات.

۳- پته و کردنی برایه تی و خو شه ویستی له نیوان
نه ته وه کانی گه لی عیراق و پته و کردنی گیانی ههستی
نیشتمانی گشتی و شانازی کردن به عیراقی بوون و
به هاوو لاتی بوونی عیراقی.

۴- دواتریش قایم کردنی یه کیتی نیشتمانی له سه ر
بنچینه یه کی پته و و توندی مافی یه کسان
هاوو لاتی بوون، له یه کسانیی راسته قینه له کاروباری
سیاسی و ئابووری و فره هنگی و کۆمه لایه تی و هی
دیکه دا.

۵- دابه شکردنیکی عادیلانه ی سامانی نیشتمانی
به سه ر هه مو و ناوچه کانی عیراق و به سه ر هه مو
نه ته وه و تایه فه و به گوێره ی پیوێتسییه کانیان و
به گوێره ی ریژه ی دانیش تووانیان و قه ره بوو کردنه وه ی

ئەو دواكەوتنەى كە لەئەنجامى جىاوازىى نەتەوھىى و
تایفەگەرىدا دروستبوو.

٦- دوورخستنه‌وه‌ى عىراق لەمەترسى و زىانەكانى
تەنازولكردن بۆ بېگانەو بۆ دراوسىكان لەپىناو
سەركوتركردنى ئەوانەى داواى مافە رەواكانىيان دەكەن،
كە خىانەتەكەى سەدام لەجەزائىر كەتەنازولى لەمافەكانى
عىراق كرد لەشەتى عەرەب و خاكى عىراق لەپىناو
وەرگرتنى پشتىوانىى شا دژى گەلى كورد، نىشانەى
مەترسى ئەو تەنازولانەن كە بوونەمايەى جەنگىكى
تاقەتپرووكىنى بېھودە كەهەشت سالى خاياندو سەدان
هەزار رۆلەى عىراق و سەدان هەزار مىليۇن دۆلارى
لەداھاتى عىراق بەفەرۆدا.

٧- عىراق ناوبانگىكى دەولى باش پەيدادەكات، لەبەر
ئەوھى بەولآتىكى شارستانى دادەنرى كە ھاوچەرخانە
كاروبارەكانى ھەلدەسووپىنى و نمونەيەكە بۆ
پىكەوھەژيانى رۆلەكانى بەويسستىكى ئازادو
جىبەجىكردنى دىموكراسىى سياسىى و عەدالەتى
كۆمەلايەتى لەدابەشكردنى سامان و خىروبيىرەكانىدا.

٨- وەرگرتنى سۆزو پشتىوانىى مىليۇنان كورد
لەدەرەوھى عىراق بۆ دەولەتى عىراقى كەئەمەش
يەكىتییە نىشتەمانىيەكەى و كيانە دەوليیەكەى و
بەرگرییە نىشتەمانىيەكەى پتەوتر دەكات.

٩- ھاندانى وەبەرھىنانى بېگانەو كۆمپانىا و لاتە
دەولەمەندەكان بۆ بەشداریكردن لەنەشونماكردن و

پەرەپیدانی ئابووری لەعیراقیکی دیموکراتیی
ناشتیخوازو ئارامو ئاسایش.

جگە لەوانەى باسکران بۆ ھەمووان ساغ بوو ھەو
سەلمیندرا کەناکری یەکگرتنى بەزۆری پێوەلکین
دریژەى پى بدریت کە بۆ خۆى پەناگەو بواریک بۆ
دەستتێوەردانى دەرەکی دەرەخسینى بۆ ئەو ھى ئاگرى
شەپى ناو خۆ ھەلبگیرسین و ئاژاوەو گىروگرفت بۆ
عیراقى نوێ دروست بکەن.

لەبەر ئەو ھەو خوازیارانى یەکگرتن (فیدرالى) ئەوانەن
کە بۆ بەرژەو ھەندىیە بنچینەییەکانى عیراق و یەکیتیە
نیشتمانییەکەى و قازانجى گەلەکەى بەپەرۆشن و
پیداویستیەکانى گەشەکردنى ئابوورى و نەشونماو
پیشکەوتن بۆ عیراق دابین دەکەن، بەپێچەوانەى
خوازیارانى یەکگرتنى بەزۆر، کەزەمینەیک بۆ
ناکوکی و پارچەبوونی کۆمەلایەتى و فیتنەو پشیویى و
تەنانت شەپى ناو خۆش سازدەکەن.

دەربارەى فیدرالى (یەگگرتن) و یەکییتی نیشتمانیی عیراقی

-۱-

ئەو فیدرالییە (یەگگرتنە) ی ئیمە دەمانەوئ
یەگگرتنیکی ئارەزوومەندانەى جوگرافیە نەك
ئەتنیکی

فیدرالییەت دواى ئەوەى لەلایەن ھـیـزە
سەرەکییەکانى گەلى عیراق دانى پیدانرا رووبەپرووی
شیواندن و شالۆ بۆتەو، فیدرالییەت وەك سیستمیك
بۆ ھوكمپرانىی ناوچەو ھەریمە جیاجیاكان یان ئەو
نەتەو جۆراوجۆرانەى كە لەنیویەك ولادتە دەژین
دەعبایەكى ترسناك نییە مەگەر بۆ ئەو رژیمانەى
كەنوقمى دىكتاتورىەت و رەگەزپەرسىتى و شوڤینىن،
بەلكو بۆتە راستییەكى زۆر بەسوودو چەمكو
قەبوولکردنیكى بەرھواج لەدنیاى شارستانى و
ھاوچەرخدا.

بۆ ئیسلامییەكان دەلیین: فیدرالییەت مافو
دەسەلاتەكانى كەمترن لەوەى كە موسولمانەكان
لەمیزھودا لەھەریمە ئیسلامییەكاندا بەرپۆھیان دەبرد،
كەتارادەيەك دەسەلاتى ھەریمە ئیسلامییەكان

بەكوڤفیدرالی دەچوو، فیدرالییەت ئەگەر بەشیوەیەکی دروست بۆ سەر زمانی عەرەبی وەرەبگیردری مانای یەكگرتن دەگەییەنیت، بەلام یەكگرتنێکی ئارەزوومەندانەییەو لەسەر بنەمای ریزگرتن و داننان بەمافی ھەریمەکان یان ئەو نەتەوانەییەكەچیزێی ئی ھەردەگرن.

كاتێ ھێزە سەرەكییەكانی ئۆپۆزسیۆنی عێراق و دواتریش ئەنجومەنی ھوكمی ئینتیقای فیدرالیەتیان بۆ ھەموو عێراق ھەلبژارد، ئەوا عێراقێکی یەكگرتووی كۆلەگە پتەوو یەكیتییەکی راستەقینەیی عێراقییان وایستبوو كەھەموو ئەو نەتەوانەیی لەسەر خاکی عێراقدا دەژین پێی رازین و بەرگری ئی دەكەن، ئەو فیدرالییە (یەكگرتنەیی) گەلی كوردستان دەیانەوی و ئەنجومەنە نیشتمانییەكەیی بەكوێ دەنگ بپاری لەسەرداوە چییە؟ ئایا فیدرالییەكی جوگرافی یان ئەتنیکی واتە نەژادییە؟ گەلی كوردستان یەكگرتنی (فیدرالی) بۆ گەلی كورد ناوی لەعێراقدا، لەھەر كوێیەك كورد ھەبێ بەلكو یەكگرتنێکی (فیدرالی) بۆ ھەریمی كوردستانی عێراق دەخوای، كەئەو ھەش چەمكێی جوگرافییە ئەو ھەریمە دەگریتەو كە لەمیزوودا بەكوردستان-ی عێراق ناسراو.

كەواتە یەكگرتنێکی (فیدرالی) یە بۆ ھەموو دانیشتوانی كوردستانی عێراق بەنەتەو و مەزھەبە جیا جیاكانیەو نەك نەژادی (ئەتنیکی)، ئێمە دەمانەوی

حوکمپرانیی (فیدرالی-یە کگرتن) لە کوردستان
 حوکمپرانیی کوردو تورکمان بێ بەو پێیە ئێوان
 نەتەوێ دوو مەن لە کوردستان و هێ کلدۆ ئاشوور بێ
 کە نەتەوێ سیپە مەن و هێ ئێو عەرەبانەش بێت کە
 لە کۆنەوێ تییدا نیشته جێن و چوارە مەن نەتەوێ تییدا،
 هەر و هەرمانەوێ هێ سونفەو شیعەو ئیزدی و
 کاکەیی و شەبە کیش بێت، دەرمانەوێت هێ موسلمان و
 مەسیحی بێت، جا بۆ ئێوێ مەسەلە کە بۆ خوێنەرەن
 ئاساتەر بکەین دەلیین: چی دەبێ ئەگەر پارێزگا کانی
 بە سەر و عیمارەو دیوانیەو ناسریە بریار بەن بە گوێرە
 چە مکی فیدرالی لە یەک هەرێمدا یەک بگرن؟ ئاخۆ
 دژایەتیان بکەین یان ریز لەو یستی ئازادییان بگرن
 کە بە ئازادییەکی تەواو و دەریان پێوێ.

دەبا هەمان هزریش بۆ پارێزگا کانی سلیمانی و
 دھۆک و هەولێر و ئێوانی دی بکەین کە بەو یستی خۆیان
 بریار باندان و لە چوارچێوەی هەرێمی کوردستانی
 عێراقدا یەک بگرن؟ ئاخۆ بۆ دەبێت دۆژمانیەتی بکری
 ئەگەر هۆکارە کێنە هێ رەش نەبێ دەرەق بە گەلی
 کوردو بوونی و مافە کانی؟ ئێو لە کاتی کدا کێشە یەکی
 نەتەوێ کوردی لە گەڵ دامەزراندنی دەولەتی عێراقدا
 هەبوو تا ئێوە کاتە کۆمەڵە نەتەوێکان بریاریدا
 کوردستانی نیو ولایەتی موسڵ بە عێراق وە بکێندری
 کە تاییبە تەندیتی کوردیی لە بەرچاو گرتبوو، بۆیە مافە
 فەرەنگی و ئیدارییە کانی وەک مەرجێک بۆ دانابوو

به تايبه تيش كه به ريتانيا پابه ندى ببوو له بهرئه وهى
 حكومه تى ئىنتيداب بوو، ههروه ها حكومه تى عيراقيش
 چونكه حكومه تى دامه زراو بوو پيش، ئه وهش ههردوو
 حكومه تى به ريتانى و عيراقى له به يانيكى هاوبه شياندا
 له ٢٥ى كانوونى يه كه مى ١٩٢٢ دانيان به حكومه تىكى
 كوردى ناوه كه ئه مه دهقه كه يه تى:

حكومه تى خاوه ن شكوو حكومه تى عيراقى دان
 به مافى ئه و كوردانه دا ده نيت كه له چوارچيوه
 سنوورى عيراقدا نيشته جيئن كه حكومه تىكى كوردى
 له چوارچيوه ئه و سنووردا پيكبينن و ئه وان
 هيواداريشن ره گه زه جيا جياكانى كورد له نيو خوياندا
 له سه ر شيوه ي گونجاوى ئه و حكومه ته و سنووره كه
 ريك بكه ون و كورده كان نوينه رى بهرپرسى خويان
 بنيرن بو ئه وهى دهر باره ي په يوه ندييه ئابووريه كان
 له گه ل حكومه تى خاوه ن شكوو حكومه تى عيراقى
 گفتوگو بكه ن.

به لام بو ئه وهى خوينه ر له حه قيقه تى سياسى
 به ريتانيا بگات دهره ق به كوردستان ئه و
 هه لسه نگاندنه ي ماموستا عزيز شهريف-ى سه روكى
 حزبى گه ل و سه ركردى به ناوبانگى نيشتمانپه روه
 وهرده گرين كه چوئن سياسه تى به ريتانياى به رامبه
 به كوردستانى باشوور (عيراق) هه لسه نگاندوه كه به م
 جوړه يه:

سەبارەت بەكوردستانى باشوور، سىياسەتى
 بەرىتانيا تا سالى ۱۹۲۶ لەدلەپراوكىدا بوو لەسەر هىچ
 بېريارىك سەقامگىر نەبوو، لە ۱۰ى ئايارى ۱۹۱۹دا
 حكوমেتى بەرىتانيا فەرمانى بەحاكمە گشتىيە
 مەلەكەيەكى دا لەعيراق چەند ولاتوكەيەكى ناوخو
 لەژىر حوكمرانىي شىخەكانى كورد پىكىينى بەو
 مەرجەي ئەوان لەژىر رينمايى ئەفسەرە
 بەرىتانيايەكاندا بن و هوشيارىشى كردۆتەو كەنابى
 هىچ هەنگاويك بنين نيشانەي ئەو بەي كەسىياسەتى
 بەرىتانيا دەستنيش انكراو، هەروەها هەلسا
 بەپىكەينانى حكوমেتيك لەسليمانى بەسەرۆكايەتى
 شىخ مەحمود، هەروەها كاتيک پەيماننامەي سىقرى
 ۱۹۲۰ داندا باس لەپروژەي دەولەتيكى كوردى كرا،
 بەلام پاشان بەرىتانيا لەژىر گوشارى توركيالىي
 پەشيمان بوووە.

سالى ۱۹۲۲يش بەرىتانيا لەگەل حكوমেته
 عىراقىيەكى دەستكردى خوئى كە لەژىر ساىەي
 ئىنتىدابی بەرىتانيا دا بوو پشتگىرى خوئى بو
 پىكەينانى حكوমেتيكى كوردى راگەياندا، بەلام هۆكارى
 ئەم دلەپراوكيە لەسىياسەتى بەرىتانيا جگە لەو
 مساوهمانەي كە بەدەستبەرداربوونى فەرەنسا لەسەر
 ئەو ناوچەيە بەپىكەوتەننامەي سانريموى ۱۹۲۰
 كۆتايى پىهات وەك پيشتر باسكراو دەكرى دوو
 هۆكارى سەرەكى هەبن كە ئەمانەن:

*سیاسەتەدارانی ئیمپراتۆری متمانەیان
 بە کوردیکی خاوەن دەسەلات نەکرد تا پاراستنی
 بەرژەوەندییەکانی خۆیان پێ بسپێرن.
 *دواکەوتنی ساغکردنەوی هەلۆیست لە حکومەتی
 تازەیی تورکیدا (کەمالی) و دەستنیشانکردنی ئاراستەیی
 سیاسەتەکەیی.

ئەوی پەيوەندیی بەھۆکاری یەكەمەوہ هەيە ئەوہيە
 كەئىستعماری بەريقتانی روويكردە شىخ مەحمود كە
 بەدەسەلاتتەين شىخى كورد بوو و كردى بەحاکمى
 سلیمانی و رایگەياند كە لاریی نییە ئەگەر دەولەتەكەى
 هەموو ھۆزە كوردییەكانى نیوان زینى گەورە و روبارى
 دیاڵە بەخۆوہ بگري، بەلام خەونەكانى شىخ و
 رەفتارەكانى لەگەڵ بەرژەوەندییەكانى ئیمپراتۆریەت
 یەكديگر نەبوون، یەكێك لەباوەرپێكراوہ كانیان سەبارەت
 بەشىخ دەلی: "ئەو گرفتى سەرەكیمانە، نەزانە، بەلام
 ساكاریكى رەمەكى نییە و زۆر دەر ئەگەر ئۆردویەك
 نەبێ، ھەروەھا رابردووی ئەو لەسەردەمى توركیدا ئەوہ
 ناگەيەنى جیى متمانەبێ، چونكە لەشۆرشى بەردەوام
 بووہ دژى حوكمى توركى"، ئەم گاشەبەردە سەختە
 لەكوئ و مەرمەرەكەى فەيسەل لەكوئ كەوستا و
 پەيكەرتاشەكانى ئیمپراتۆریەتى خوشحال كرد!
 سەبارەت بەھۆكاری دووہمیش واتە هەلۆیستی
 حكومەتى تورك و ئەو مساوہمانەو ئەو وەحشیگەرییەى

بۇ سەركۈتكۈردىنى شۇرپىشى كورد لەسالى ۱۹۲۵
گرتىيەبەر ئاراستە فاشىيەكەى دىيارىگىرد.

لەھەمان سالىشدا بەرىتانيا بېرىرىكى لەكۆمەلەى
نەتەوھەكان وەرگىرت بەلكاندىنى وىلايەتى موسىل
بەغىراقەوھ كە كوردىستانى باشوور-ىشى دەگرتەوھ،
سالى ۱۹۲۶ يىش جۇرىك رىكەوتن ھاتەپىش كە
لەپەيماننامەى ئەنقەرەى سى قۇلىدا لەنىوان بەرىتانياو
عىراق و توركىادا مۇركىراو بەتالىكرايەوھ (عەزىز
شەرىف: كىشەى كورد لەعىراق) ھەرۈھامامۇستا
عەزىز شەرىف ھۆكارەكانى لكاندىنى كوردىستانى
باشوور بەعىراق و راستەوخۇ ھەلنەسوراندنى لەلايەن
داگىركەرەوھ شى دەكاتەوھ دەلى:

"سىياسەتى بەرىتانيا دەرھەق بەكوردىستانى باشوور
لەسەر ئەم شىۋەى سەقامگىرېو كە بەغىراقەوھ
بلىكىندىرى و بوارى ھىچ جۇرە ئۆتۈنۈمىيەكى كوردى
نەدرى، ئەم پىۋەلكاندەش لەبەيانەكان و گۇقارە
رەسمىيەكانداو لەكتىبى نووسەرە سەرمايەدارەكاندا و
لىكدرارەتەوھ كە لەپىۋىسىستىيە جوگرافى و
بازرگانىيەكانەوھ سەرچاۋەى گرتوۋە، گومانى تىدا
نىيە كە لەنىوان كوردىستانى باشوور و ناوہپاستى
عىراقدا پەيوەندىى ئابوورى و كۆمەلەيەتىيەكى زۇر
ھەبوۋە، بەلام ئەو پەيوەندىيانە پىۋىسىستى
بەپىۋەلكاندىكى ئىستعمارگەرەنە نىيە.

به لām مه به سسته کانی ئهو پيوه لکاندنه
 ئیستعمار گهرییه کی ئابرو بهرو ستراتیژی و ئیستغلالیه،
 ته نانه ت نویند ره کانی ئیمپراتورییه تی بهریتانیاش
 نه یان توانی ئهو حه قیقه ته بشارنه وه که له و وتاره دا
 هاتبو و باوه پیکراوی سامی بهریتانی له ۱۱ ی ئابی
 ۱۹۳۰ له سلیمانی خویندییه وه ده لئی: ده بینم هیندی
 سه رچاوه ی نابه رپرس پییان وایه سیاسه تی حکومه تی
 خاوه ن شکوی بهریتانی گه لی کورد هانده دا که ئه مه
 راست نییه، هه ر له بهر ئه وه ش نا که حکومه تی عیراقی
 ده شله ژینن به لکو له بهر ئه وه ش هه ردوو دراوسییه
 خوشه ویسته که ده شله ژینن که حکومه تی تورکیا و
 حکومه تی ئیرانن که هیچ شتیك له م گومانه دوورتر نییه
 له راستی "ههروه ها ماموستا عه زیز شه ریف هوکاری
 هه لئه سوپاندنی راسته وخوی داگیرکهری بهریتانی
 روونده کاته وه ده لئی:

"مه به سست له هه لئه سوپاندنی راسته وخوی
 داگیرکهری بهریتانیا بو کوردستانی باشوور ئه وه یه خو
 له و خه رجییه زۆره به دوور بگیری که داگیرکردن
 ده یخوازی، داگیرکهری بهریتانی پۆلیسی خو ی هیه بو
 ئه وه ی به خزمه تگوزاری پاسه وانیکردن له عیراق
 هه لبستی به کوردستانیشه وه، تا مه سه ره فی خو ی و
 مه سه ره فی تیکه شکاندنی بزوتنه وه ی نه ته وایه تی کورد
 له جه ماوه ری ز حمه تکیشی عیراق وه ربگری، له جیاتی

ئەو دەى بىكەوئىتە سەرشانى خەزىنەى بەرىتانى،
(سەرچاودەى پىشوو).

دوابەدوای لىكاندنەى كوردستانى باشوور بەعیراق
خوالىخوشبوو مەلىك فەيسەلى يەكەم و گەلى لەسەرەك
و ەزىرەكانى جەختیان لەسەر ریزگرتنى ناسنامەى
كوردى و مافە ئىدارى و فەرەنگىيەكانى كردهو
هەروەها دان بەزمانى كوردى نرا وەك زمانىكى رەسمى
لەكوردستان و بەرپۆوەبەرایەتى پەرەردەى كوردستان
دامەزریندرا كەمەلەندەكەى لەكەركو، بوو، پاشان
ياسای زمانە ناوخۆكان دەرچوو، ئەمانە وەك
جىبەجىكردنەى بەلئىنەكانى بەرىتانیا و حكومەتى
عیراقى بۆ كۆمەلەى نەتەوەكان دەرەق بەمافە رەواكانى
گەلى كورد، ئەو مافانەى كە لەلایەن بەرىتانیا و عیراق
وەك مەرجىكى سەرەكى داندرا بوون بۆ پەریارى كۆمەلە
سەبارەت بەلىكاندنەى ویلايەتى موسڵ بەكوردستانى
عیراقیشەو بەدەولەتى عیراقى، هەروەها وەك مەرجىك
بۆ وەرگرتنى عیراق لەكۆمەلەى نەتەوەكاندا.

پىوئىستىمان بەدوو پاتكردنەو دەى ئەو راستىيانە
هەيە چونكە زۆر لەبرا عەرەبەكان لەناو عیراق و
دەرەویدا مێژووى عیراق نازانن و ئاگادارى ئەو نەین ئەم
دەولەتەى عیراق چۆن دامەزراو و كوردستانى باشوور
چۆن پىیەو لەكىندراو، هیندىك لەوانە كەقسە لەسەر
گەلى كورد دەكەن خویان لەو گیل دەكەن كەبوونى
هەيە وەك چۆن گەلانى دى مافیان هەيە ئەویش

ههیهتی، به مافی چاره‌ی خۆنووسینیشهوه، ههروه‌ها
 خۆیان له‌میژووی خه‌باتی گه‌لی کوردو میژووی
 گه‌شه‌کردنی په‌یوه‌ندییه‌کانی گه‌لی کورد له‌گه‌ل
 حکومه‌تی عیراقی گیل ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت هیندیکیان
 خه‌یالی ئه‌وه ده‌که‌ن کوردستان وه‌ک پارێزگای
 به‌سرایه‌و بۆ نموونه‌ ناوچه‌یه‌که‌ پابه‌ندی هه‌مان
 ئیعتبارات و پێوانه‌یه‌ بی ئه‌وه‌ی ئاگیان له‌و راستیه‌
 بی که‌ باسمانکردن.

که‌واته‌ فیدرالی (یه‌کگرتن)ی هه‌ریمی کوردستان
 چاره‌سه‌ریکی سه‌رکه‌وتوو به‌ بۆ کیشی دێرینی
 نه‌ته‌وه‌یی له‌عیراقدا، وه‌ک چۆن پیاده‌کردنی ئه‌و
 دیموکراسیه‌شه‌ که‌ له‌گه‌ل مه‌رکه‌زیه‌تی توند
 پێچه‌وانه‌یه‌، جا وه‌ک په‌رنسیپێک بۆ بیروباوه‌ری فیدرالی
 که‌ هه‌موو حزبه‌ تیکۆشه‌ره‌کانی عیراق به‌کوردستانی
 عیراقیشه‌وه‌ سه‌لماندوو یانه‌، دیموکراسی و اتا حوکمی
 گه‌ل له‌پێگه‌ی نوینه‌ره‌کانیه‌وه‌و چاره‌سه‌رکردنی
 کیش‌ه‌کان به‌پێی پێوانه‌ دیموکراسیه‌یه‌کان
 که‌ گرنگترینیان مافی چاره‌ی خۆنووسین و یه‌کگرتنی
 ئاره‌زوومه‌ندانیه‌، هیندی راستی دیکه‌ش هه‌ن ده‌بی
 ئاماژه‌یان پێ بدری ئه‌ویش و اتا و چه‌مکی فیدرالییه‌،
 فیدرالی و اتا یه‌کگرتنه‌وه‌ نه‌ک دابه‌شکردن و پارچه‌
 پارچه‌کردن، فیدرالیه‌ت له‌میژوودا بۆ ئه‌وه‌ هاتوو
 هه‌ریمه‌کانی سه‌ر به‌یه‌ک نه‌ته‌وه‌ یه‌کبخات وه‌ک
 ئه‌لمانیا ی فیدرالی یان چه‌ندین نه‌ته‌وه‌ یه‌کبخات له‌یه‌ک

دەولەتدا ۋەك كەنەداۋ ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى
ئەمريكا.

ھەروەھا يەكگرتنى نىشتىمانىي ھەر دەولەتتە
راستو عادىلانە دەرناچىۋ و ناژى ئەگەر لەسەر
بنچىنەي يەكگرتنى ئارەزوومەندانەي ئازادى ئەو
نەتەوانە دانەمەزىرەي كەپتەكەۋە لەنىۋ يەك ۋلا تدا
دەژىن، گەلى كوردستانىش بەويستى ئازادانەي خۆي
(تەنەت بەنەبوونى دەولەتى مەركەزىش) لەرپىگەي
نوینەرە ھەلبەتتەردا ۋەكانىيەۋە لەئەنجومەنى نىشتىمانىي
كوردستان يەكگرتنى ئارەزوومەندانەي لەگەل گەلى
عەرەبى براى لەسەر بنچىنەي فیدرالى (يەكگرتن) ۋ
خۆبەخش ھەلبەتتەردا.

مىژووش سەلماندوۋىيەتى كە بەزۆر يەكگرتنى
لەسەر بنچىنەي پىۋەلكاندنى بەناپەزايى خۆي
لەبەردەم رەشەباۋ كارەساتەكان ناگرى ئەوانەش
ئىستە چەند زۆرن - بەلكو لەيەكەم دەرەتەي گونجاۋدا
ھەرەس دىنىۋ و زۆرلىكراۋەكان لىۋى رادەپەن.

لەكۆتايىدا ئەحمەد بن بللەي مۇجاھىد كەيەكك بوو
لەسەر كوردە مىژوۋىيەكانى شۆرشى جەزائىر جەرگەي
راستىي پىكاۋە كەدەلى:

كىشەي گەلى كورد كە لەپىناۋ ئازادبوون و
پىشكەۋتن و مافى چارەنووسيان خەبات دەكەن ھەقى
ئەۋەي ھەيە لەلايەن ھىزە عەرەبىيەكان و ئىسلامىيەكان
ھەموو سۆزۈ پىشتىۋانىيەك ۋەربگرن بۆ ئەۋەي ئەم

خەباتە وەك بەشیک لەخەباتی گەلانی ئیسلامی دژی ئیمپریالیەت و دەستبەسەر داگرتنی بیگانە بمیانی و لەپینا و ئازادبوون و رزگار بوون لەکۆیلایهتی رۆژئاوا و بنیاتنانی دنیا یەکی نوێ، یەکییتی پتەوی گەلان ناکرێ دروست ببێ ئەگەر لەسەر بنەمای ئازادی هەلبژاردن و رێگەدان بەفرەحزبی و فرەهەنگییەکی فراوان دانەمەزری، ئەو فرەییەکی کەمایەکی دەولەمەندبوون و بەهیزیە بوو و لاتەکەمان، کەچی چارەسەری بەزۆرو بەزەبرو زەنگ دەبیته مایەکی قوولکردنەوهی ناکۆکییەکان و بەفەرپۆدانی وزەو توانای گەلەکەمان (سەرۆک بن بلە لەبانگەوازیکی تایبەتدا لەسالانی هەشتاکان سەبارەت بەگەلی کورد).

بەلام ئۆپۆزسیۆنی عێراقی لەکۆنگرەکانیدا نوێنەرایەتی لایەنە سەرەکییەکانی دەکرد، هەروەها ئەو حزبە سەرەکییانەش کە لەکۆنگرەکانیدا بەشداریانەبوون، هەرهەموویان جەختیان لەسەر ئەوە کردووە کە دەبێ چارەسەری کیشەکی کورد بەفیدرالی و دیموکراسی بکری.

کۆنگرەکی ئۆپۆزسیۆنی قبیەننا جەختی لەسەر مافی چارەکی خۆنۆسین بوو کەلی کورد کردووە ئەوە لەچوارچێوەکی یەکییتی عێراقیدا، ئەمە ئەو پرگەیهیه کە لەنیو پرۆتۆکۆلی هاریکاری نیوان ئەنجومەنی بالای شۆڕشی ئیسلامی بەسەرۆکایەتی شەهیدی نەمر ئایەتوللا سەید محەمەد باقر ئەلحەکیم (قودس سرە) و

يەككىتى نىشتىمانىي كوردىستان ھاتوۋە، ھەروھە
كۆنگرەكانى صلاح الدين و نيوپۇرك و دىدارەكانى
سەرکردايەتى بالاى ئۆپۇزسىيۇن لەواشتىنۇن لە ئابى
۱۲۰۰۲، ھەروھە كۆنگرەى لەندەن و دواترىش
كۆنگرەى صلاح الدين ھەر ھەموو ئەو كۆنگرانە بەكۆى
دەنگ جەختيان لەسەر چارەسەرى فیدرالى و ریزگرتن
لەويستى گەلى كوردىستان كرىدۆتەوۋ كەئەنجومەنى
نىشتىمانى كوردىستان دەريپىرى، ھەروھە ھەموو
كۆنگرەكان جەختيان لەسەر ئەوۋەش كرىدۆتەوۋ كە ئەم
چارەسەرە يەككىتى نىشتىمانىي عىراقى پتەوتر دەكات و
براىەتى عەرەب و كورد پتەوتر دەكات، كۆنگرەى
لەندەن و صلاح الدين پى لەسەر وەدىھىنەنى خواستە
رەواكانى گەلى كورد و پاكرىدەنەوۋى ھەموو
شويىنەوارەكانى چەوساندەنەوۋە بەكارنەھىنەنى
زەبروزەنگ دادەگرى لەسەر بىنچىنەى چەمكى ياساى
نيودەولەتى كە مافى ئەوۋى پىدەدات بەخۆى
چارەنوسى خۆى ھەلبىزىرى و جەخت لەسەر گيانى
براىەتى و يەكگرتن و ھاوبەشى بىكات لەيەك و لاتدا.

دەربارەى فیدراى (یەگرتن) و یەكیتی نیشتمانى عىراقى

-۲-

دژایە تىکردنى فیدراى (یەگرتن)، دژایە تىکردنى
یەكیتی نیشتمانى عىراق دەگە یەنى

كوردانى ئازادىخواز بەو تاسان كەهیندى لەبرایانى
شیعە دژى فیدراى خۆپیشاندانان كرد، ئەگەرچى
ژمارەیان كەم بوو ئەگەرچى لاى هەمووانیش
ئاشكراىە كە سەركردهكانى ئەو برايانە لایەنىكى
گرنكى شیعە پێك ناهین بەلكو لەجەماوەرى شیعەى
عەرەبیش دابراون، لەگەڵ ئەوەشدا كورد كە هەر
لەسەرەتای دامەزرانى دەولەتى عىراقەو
بەهاوپەیمانىتى راهاتوون لەگەڵ شیعە، سەرسوورماو
بوون بەرامبەر ئەو هەلوێستەى كە دژى مافىكى ئاساى
گەلى كوردستانە، مافىك كە (۱۲) سەلە گەلى كوردستان

په پره‌وی ده‌کات و له‌و ماوه‌یه‌شدا هه‌موو ئازادیخوازانی
عیراق نه‌ک هه‌ر دانیان پی‌داناوه به‌لکو موباره‌که‌یشان
کردوه، له‌پیش هه‌موو شیانه‌وه ئازادیخوازه عه‌ربه
شیعه‌کان.

گه‌لی کورد که به‌شکو‌داری و ریزه‌وه هه‌لویسته
جوامیرانه‌که‌ی شه‌هید لایه‌تول‌لای عوزما سه‌ماحه‌تی
سه‌ید محمه‌د باقر حه‌کیمی له‌بیره که داکوکی له‌گه‌لی
کورد و خودی فیدرالی کرد، سه‌رسام و سه‌رسوپ‌ما و ده‌بن
که‌گوی بیست ده‌بن گوتاری بیژنکی شیعه که ده‌بوو
دریژه‌پی‌ده‌ری په‌یامه‌که‌ی شه‌هیدی نه‌مر بی‌ت،
له‌گوتاری هه‌ینیدا دژی مافی گه‌لی کوردستانی عیراق
له‌فیدرالی قسه‌ده‌کات، نه‌و مافه‌ی که گه‌ل له‌کوردستانی
عیراقدا بو خیروخو‌شی عیراق و گه‌له‌که‌ی به‌عه‌ره‌ب و
کورد و تورکمان و ئاشووری و کلدانه‌وه و به‌دانی‌دانی
هه‌موو لایه‌نه‌کانی ئۆپۆزسیونی عیراقی به‌ئۆپۆزسیونی
ئیسلامی شیعه و حزبی ده‌عوو و ریک‌خراوی عه‌مه‌لی
ئیسلامی عیراقیشه‌وه، په‌پره‌وی ده‌کات.

کوردستانی فیدرال هه‌میشه په‌ناگه‌و جیی
حه‌وانه‌وه‌ی ئازادیخوازانی عیراق بووه به‌تایبه‌تیش برا
عه‌ربه شیعه‌کانمان، گه‌له‌که‌شی نمونه‌یه‌کی زی‌ده
جوانی پابه‌ندبوون بوو به‌یه‌ک‌گرتوویی نیشتمانی و
پاراستنی یه‌کی‌تی عیراق، به‌تایبه‌تیش دوا‌ی ئه‌وه‌ی
ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستان به‌کو‌ی ده‌نگ
بریاریدا له‌چارچیه‌ی عیراقدا بمینیت‌ه‌وه و

په یوه نډییه کانی گه لی کوردستان له گه ل حکومتی
مهرکه زی له سهر بنچینه ی فیدرالی ریڅ بخت.

ئهو فیدرالییه ی ئیمه هر هه موومان له ئو پوزسیونی
عیراقیدا خوازیاری بووین و دواتریش له نه نجومه نی
حوکمدا ته نیا وابه سته نییه به کوردستانی عیراقه وه،
به لکو فیدرالیه تیځه بو هه موو عیراق، باشوورو
باکووری، روژه لات و روژئاوای، هه روه ها فیدرالییه تیځ
نییه به ته نیا بو پاریزگاگان بیټ، به لکو ئهو مافه
به هیندی له پاریزگاگان دهوروبه ریش دهاد
به زورینه ی دهنگی پیویست له نیوان خویندا یه کبگرن
بو ئه وه ی هه ریمیکی له پاریزگا فراوانتر پیڅ بینن، نه مه
چ خه وش و هه له و زیانیکی تیدا یه، مه گه ر ئه وه
په پره وکردنی راسته قینه ی دیموکراسی و مافی خه لک
نییه له عیراق بو ده ستنیشانکردنی ئیداره ی خوینان و
چیژوهرگرتن له مافه کانیا ن؟! ئه وه ی ئیستا
له کوردستانیشدا هه یه جگه له په پره وکردنیکی
ده ستپیڅخهرانه هیچی دی نییه بو نه مافه ی که بو
هه موو عیراقیه ک ده گه ریته وه، نه ویش به هو ی
نازادبوونی سی پاریزگای کوردستان دوا ی راپه رین و
په پره وکردنی نه مافه ئاساییه ی.

به م جوړه ده بینن نه وانه ی دژایه تی فیدرالی ده کهن،
دژایه تی مافی گه لی عیراق ده کهن له په پره وکردنی
مافه کانی و چیژوهرگرتن له مافه دیموکراتییه کانی.

ئەوانەى دژايەتى فيدرالى دەكەن لەسەريانە لەم راستيەى خوارەو وەردبەنەو:

يەكگرتنى نيوان گەلان دوو جوړن: يەكگرتنيكى پيوەلكيى بەزۆرو ناپەزايى و بەئاگرو ئاسن كە لەپراستيدا يەكگرتنى كووت و پيوەندەكانەو هيچ پەيوەنديەكى بەو يەكگرتنە راستەقینەى نيبە كە لەسەر بنچينەى يەكگرتنى ئارەزوومەندانەو لەسەر ويستى ئازادى ئەو گەلانە پيكديت كە لەسايەى يەك دەولەتدا پيكةو دەژين، ميژروش ئەو سەلماندووە كە يەكگرتنى بەزۆر، يەكگرتنيكى پووچەل بوو و لەگەلى ولاتدا نەماو و جگە لەناكوکيى خوينايى و شوپش و شەپى ناوخۆ كەهيىندى جارەن بوته شەپى ناوچەى و تەنانەت دەوليش وەك ئەو لەبەلكان و خۆرەلاتى ناوهراست روويدا نەبوته مايەى هيچى دى.

يەكگرتنى راستەقینەش لەسەر بنچينەى يەكگرتنى ئارەزوومەندانە، تواناي ژيان و گەشەکردن و مانەو هەيە دەبيته مايەى ئاشتى و برايهتى و هاريكاري بەرهمهين لەنيوان گەلاندا، ئيستاكەش لەعيراقدا گەلى كورد خوازيارى يەكگرتنيكى راستەقینەى لەسەر بنەماى يەكگرتنى ئارەزوومەندانە لەنيوان هەردوو گەلى براى عەرەب و كورد نەتەوەكانى توركمان و كلدوئاشوورى.

هەروەها لەسەر ئەوانە پيوستە كە دژايەتى فيدرالى دەكەن لەو راستييانە بگەن و بزەنن كە دژايەتيکردنى

فیدرالی (یه کگرتنی ئارمزومەندانە) دژایە تیکردنی
 یە کگرتنی راستە قینە ی عیراق دەگە یەنێ، لەوەش زیاتر
 پیویستە لەسەریان لەو واقیعه وردببنەووە که
 لە ئارادایە و بزانی فیدرالی کوردستان که زیاتر لە دوازدە
 سالە هەیه، ئایا دەیانەوێ لەناوی ببهن؟ ئایا دەیانەوێ
 مافی گەلەکە ی لەو فیدرالییه زەوت بکەن که ئیستا
 هەیه تی؟ ئاخۆ دەزانن یان نازانن که لەناو بردن و
 زەوتکردنی ئەو مافە و دەست هیئراوە ی گەلەکە ی
 نایە تەدی مەگەر بە شەڕ پێکی ناو خۆی هارپەر و لەسەر
 لاشە ی دەیان هەزار ئەگەر نەلێن سەدان هەزار عیراقی
 نەبێ بە عەرەب و کوردەووە؟ ئاخۆ دۆژمنانی فیدرالی
 بیریان لەو راستییە کردۆتەووە که ئەوان بەو
 بانگەوازە یان بۆ لەناو بردنی ئەو فیدرالییه ی ئیستا
 لە کوردستاندا پەڕە و دەکری لە شو قینیە تی سەدام
 حسین و دۆژمنایە تیکردنەکە ی بۆ گەلی کورد
 تێدە پەڕینن، بە تاییبە تیش که ئەو لە ژێر گوشاری
 خەباتی کورد و پشتیوانیی گەلی عیراق ناچار کرا دان
 بە ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستاندا بنێ و دواتر ناوچە ی
 کوردستانی ئۆتۆنۆم پیکبینی، که هەمان ئەو ناوچە و
 هەریمە یە که ئیستا گەلی کورد فیدرالییه تی تێدا
 پەڕە و دەکات، کاتی خۆی سێ یاساش دەرچوو بە ناوی
 "یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچە ی کوردستان و یاسای
 ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچە ی کوردستان و یاسای
 ئەنجومەنی راپەراندنی ناوچە ی کوردستان" ئاخۆ

دوژمنانی فیدرالی به پیویستی دهزانن ئه و
دهستکه و نهی گه لی کوردستان زهوت بکه ن که
به خوینی سه دان هه زار شههید ته ناته له پژی می
دیکتاتوری گۆ به گۆریشه وه وه دهستیان هی نا وه.

مه گهر شه ره فمه ند ده بن ئه گهر له جه لاد، جه لادی
عه ره ب و شیع وه کورد و سوننه و تورکم انیش
شو قینیتربن؟ به م جو ره دژایه تیکردنی فیدرالی جگه
له دژایه تیکردنی یه کگرتنی نیشتمانیی راسته قینه ی
عیراق و زه و تکردنی دهستکه و ته کانی گه لی کوردستان
هیچی دیکه نا گه یه نی.

"اللهم اهد قومي انهم لا يفهمون ولا يفقهون"

دەربارە فیدراالی (یەگرتن) و یەکییتی نیشتمانیی عیراقی

-۳-

دژایە تیکردنی فیدراالی فیتنە و شەری ناوخوا دەنیته وە

واتای فیدراالی (یەگرتن) و رۆڵەکە ی

حەقیقەتی واتای فیدراالی (یەگرتن) و رۆڵەکە ی:

فیدراالی بانگەشە یەکی گشتیی عیراقییە وەک باشترین
سیستەم بۆ بەرپۆوەبردنی عیراق و دابەشکردنی
دەسەلاتەکانی ناوەند و بەدییهێنانی نامەرکەزی
راستەقینە لە ئیدارە و کاروباری فەرەهنگی و ناوخوایی و
تایبەتەکاندا. دە ساڵ زیاترە فیدراالی حەقیقەتیکی
واقیعە و هەیه لە کوردستانی عیراقدا، هەروەها فیدراالی
سیستەمیکی لە دەیان ولاتی ئاسیایی و ئەوروپایی و
ئەمریکی کاری پێدەکری، بۆ نموونە: دەولەتی
ئیماراتی عەرەبی دەولەتیکی فیدراالییە، هەروەها هیندو
پاکستان و ئوسترالیای ئەڵمانیا و سویسرا و شانشین
یەگرتوو (بەریتانیا) و بەلجیکا و ئیسپانیا و کەنەدا و
ولاتە یەگرتوو وەکان و دەیان ولاتی دی.

فیدرالی له میژودا بۆ یه کخستنی ولاتان هاتوو،
ئەویش به یه که وه گریڤدانی هه ریمه کانی به یه کتره وه وهک
چۆن له ئەلمانیا و که نه داو ولاته یه کگرتوو هه کانی
ئهمریکا رویدا.

ههروه ها فیدرالی موماره سه کردنی دیموکراسیه
له حوکمرانی و ئیداره یه کی هاوچه رخدا، فیدرالی
موماره سه کردنی مافی گه لانه له چاره ی خۆنووسیندا.

بۆ نموونه گه لی کورد یه کی که له گه لانی ئیسلامی نهک
به شیخ بی له نه ته وه کانی عه ره بی و فارسی و تورکی،
به لکو گه لی که خوا خولقاندوویه تی هه زاران ساله له سه ر
خاکی نیشتمانی خۆی ده ژێ که کوردستانه و
فه ره نگ و دابونه ریتی تایبه تی خۆی هه یه و زمانی
تایبه تی خۆی هه یه، و پرای ئه وه ی که موسلمانه
زۆربه شی له سه ر مه زه به بی (شافیعی) ن که جیاوازی
هه یه له گه ل مه زه به کانی شیعه له ئێران و جه نه فیه کانی
تورکیا و سوریا و عراق.

ههروه ها گه لیکی هاو په یمانه له گه ل نه ته وه ی
عه ره ب و تورک و فارس و گه لانی دی، گه لی ئیمه روژیک
له پوژان خاکی که سی نه به زاندوو وه شتیکی له مافی
دراوسی کانی زه وت نه کردوه، به لکو به پیچه وان وه خۆی
دوو چاری زو لم و خاک و ماف زه وت کردن بووه.

ئهمه حه قیقه تیکی میژوویه و ئیدی که س ناتوانی
نکولی لی بکات، ئهم گه لی کورده ی که به شیخ
له نه ته وه ی ئیسلام و به شیخ نییه له نه ته وه ی عه ره ب و

فارس و تورک مافی چاره‌ی خۆنوو سینی خۆی
 له‌شیوه‌ی یه‌کگرتنی ئاره‌زوومه‌ندانه‌ی ئازاد له‌گه‌ڵ گه‌لی
 عه‌ره‌بی برابردا له‌عیراق پیاده‌کردوه، که‌ده‌ستووری
 عیراقیش له‌پێکه‌وتنه‌که‌ی ئاداری ۱۹۷۰ دانی پێدا
 ناوه‌ ده‌قه‌که‌ی به‌م جو‌ریه‌:

"گه‌لی عیراق له‌دوو نه‌ته‌وه‌ی سه‌ره‌کی پێک دێت که
 نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب و نه‌ته‌وه‌ی کوردن و ئه‌م ده‌ستووره‌ دان
 به‌مافه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی گه‌لی کورددا ده‌نی" که‌واته‌ گه‌لی
 کورد حه‌قیقه‌تیکی ده‌ستووریشته، مافی ته‌واویشی
 هه‌یه‌ له‌دیاریکردنی چاره‌نوو سی خۆی، ئه‌مه‌شی
 به‌یه‌کگرتنی ئاره‌زوومه‌ندانه‌ی ئازاد کرد له‌گه‌ڵ گه‌لی
 عه‌ره‌بی برابردا، دواتر مافی ئه‌وه‌یشی هه‌یه‌
 که‌جو‌ری په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ حکومه‌تی مه‌رکه‌زیدا
 ده‌ستنیشان بکات، ئه‌ویش به‌په‌چاوکردنی ئه‌و
 حه‌قیقه‌ته‌ی که‌ده‌وله‌تی ناوه‌ند ته‌واوی مافه‌کانی
 سه‌روه‌ری هه‌یه‌ که‌سه‌رو‌کایه‌تی ده‌وله‌ت، هی‌زی
 سوپایی و په‌یوه‌ندییه‌کانی ده‌روه‌ (دیپلوماسی)،
 دراوی نیشتمانی، دارایی گشتی، سیاسه‌تی
 بازرگانی ده‌روه‌و هی‌ندی کاری دیکه‌ش ده‌گریته‌وه‌.

گه‌لی کورد به‌برپاری ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی
 کوردستان و به‌تیکرای ده‌نگ ئه‌م یه‌کگرتنه‌
 ئاره‌زوومه‌ندانه‌ واته‌ ئه‌م فیدرالییه‌ (یه‌کگرتنه‌)ی
 هه‌لبژارد.

فیدرالی، وشهیهکی لاتینییه و به عهره بی دهکاته
(الاتحادیه) -یه کگرتن- بو نمونه ئەلمانیا ی فیدرالی،
(المانیا الاتحادیه) ی پیدەگوترئ.

که واتە دژایە تیکردنی فیدرالی، دژایە تیکردنی
یه کگرتنە، واتە دژایە تیکردنی یە کگرتنی
ئارەزوومە ندانە ی ئازادە لە نیوان هەردوو گەلی برا
عەرەب و کورد، ئەمەش دژایە تیکردنی ئەو واقعە
دەگە یەنئ که لە کوردستانی عێراقدا هەیە و هەولێکە بو
زەوتکردنی ئەو ماف و دەستکەوتانە ی ئیستاکە گەلی
کوردستان بە کاریان دینئ.

کەوابئ مافی ئەو هەمان هەیه بپرسین چۆن چۆنی
دژایەتی ئەو واقعە دەکەن کە هەیه؟ ئاخۆ شەپکی
سەددامیانە ی دیکە لە دژی گەلی کوردستان بەرپادەکەن؟
ئایا بانگەشە بو (جیهادی پیروژ) دەکەن بو ئەو
دەستکەوت و مافە بە دیها توو هەکانی گەلی کوردستان
زەوت بکەن، یانیش خوازیارانئ دژایە تیکردنی فیدرالی
یە ک شتی راستە قینە نە دەر بارە ی فیدرالیی
(یه کگرتن) و نە دەر بارە ی ئەو واقع و حەقیقەتانە نازان
که لە سەر زەمینە ی واقعی کوردستانی عێراقدا هەیه؟

لەو باوەڕە داین نە زانینی حەقیقەتی فیدرالی
هۆکاریکە و خۆگیلکردنیش لەو واقع و حەقیقەتانە ی
لە کوردستانی عێراقدا هەن هۆکاریکی دیکە یە، بەلام
هۆکاری گرنگتر ئەو نەزەعە شۆقینییه رەگەز پەرستانە یە
کە حەقیقەتی بوونی گەلی کورد رەتدە کاتەو

که تایبه تمه ندیتی و بارودوخی تایبه تی خوئی هیه،
 رهنگه بگوتری ئیسلام جیاوازی له نیوان نه ته وه کان
 ناکات، به لام به بوچوونی ئیمه ته فسیری دیکه ی هه له ش
 هه یه که جیاوازی له نیوان عه ره ب و عه جه م ده کات (واته
 غه یه ره عه ره ب) به پیچه وانه ی ئه و ئایه ته پیروزه ی که
 ده لی: (یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی
 وجعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله
 اتقاکم).

پاشان ئه و هوکمرانییه راست و دروسته ئیسلامیه
 کوانی؟ تائیستا یه ک هوکمرانیی ئیسلامیمان نه دیوه
 هه ره له سه رده می سه فه ویه کان و ده وله تی عوسمانیه وه
 بگره تا روژی ئه مرۆ جیاوازیی له نیوان کورد و نه ته وه ی
 بالاده ستدا نه کردبی.

کاتی نه ته وه ی ئیسلام بریاری پیکهینانی تاکه
 ده وله تی خویدا، گه لی کوردی موسلمان درژی ئه و
 کۆدهنگیه نه بوو، کۆدهنگی نه ته وه و گه لانی ئیسلامی؟
 به لام خو ئه و ده می ش نه کرا به مه رکه زیه ت هوکمی
 جیهانی ئیسلامی بکری، بۆیه ده وله تی ئیسلامی له سه ر
 بنچینه ی سیسته می ویلیه تی ئیسلامی دامه زرا
 که سیسته ته میکی هاوشیوه ی کۆنفیدرالییه و
 له فیدرالیه تیش زیاتره، ئیمه ته هه ددای خوازیارانی
 ده وله تی ئیسلامی ده که یه نه وانه ی درایه تی فیدرالی
 ده که ن، بریاری مافی ویلیه تی ئیسلامی بو گه لی کورد
 به دن، که واته درایه تی کردنه که له نه نجامی شوئینه ت و

رهگه ز په رستیه وده، ئه وهش فیتنه یه کی بهربلاو له نیوان
 موسلمانان کورده کان و عه ره به کان له عیراق ده نیته وه،
 پاشان ئه گهر دوزمنانی فیدرالی توانیان ده سه لات
 له عیراقدا زهوت بکه ن و کاریان بو ئه وه کرد ده سته وت و
 مافه کانی گه لی کورده ستان زهوت بکه ن که ئیستا چیژی
 لیو مرده گری، ئه وه ده بیته مایه ی شه ریکی ناوخو،
 چونکه ناتوانن ئه وه ده سته وتانه ی گه لی کورده ستان
 زهوت بکه ن مه گهر به سه ر لاشه ی ده یان هزار کوژراوی
 خو یان و ده یان هزار شه میدی کورد بازبده ن؟ ئیمه
 ئه وه ده لیین و ئه وه فتوایه پیروژه شمان له بیر و
 له بهر چاره که کاتی خو ی مه رجعه ی بالای شیعی زانای
 پایه بهر ز نایه توللا محسن الحکیم (قدس سره) و رهزای
 خوای له سه ربی بو حه رام کردنی شه ری ئه وه کوردانه ی
 دا که داوای مافی خو یانیان ده کرد.

بهم پییه کوژراوانی په لامار دهران له نیو ناگرو
 دوزه خ و پیستین چاره نووسدان، که چی شه هیده
 کورده کان ئه وانه ی بهرگری له خاک و مال و
 خیزانه کانیان ده که ن له به هه شتدا شه میدی نه من.

ئیمه ئه وانه هوشدارو ناگادار ده که یه وه که دژایه تی
 یه کی تی ئاره زو مه ندانه (فیدرالی) ده که ن چیت ره سه ر
 گومرایی بهر ده وام نه بن و داوایان لی ده که یه لی
 پاشگه زینه وه و حه قیقه تی فیدرالی (یه کگرتنی
 ئاره زو مه ندانه) بزانه و لی تی قیبه گه ن، هه روه ها ده رک
 به قازانجه زو ره زه ونده کان و رو له میژووییه که ی و

پښوېستې بوونې بځن بو يه کيټي نيشتماني
عيراقکي پته و که تواناي ژيانې هه بيټ و بشتواني
به رگه ي ره شه باو کاره ساته کان بگرې. (والسلام علي من
اتبع الهدى) سلاو له وه ي ري راست ده گرې.

دەربارەى خۇپىشاندانى ھەندى شىعە دژى فیدرالى..

دیاردەییەکی نامۆو شازی روخینەرە

ھەر لە دامەزراندنى دەولەتى عىراقىيەو
پەيوەندییەکانى کوردی -عەرەبى بە ئاکارو
تایبەتمەندىتى دۆستایەتى و خوشەویستى و
ھاوکارى و پشتگیری داخوازییە رەواکانى ھەردوولا بۆ
یەکتە ناسراو بوو، کە ھەردوولا پیکەو لە عىراقدا
تووشى چەوساندنەوێ تايەفی و نەتەوێى ھاتن.

ھەردوو چەوساندنەوێ نەتەوێى و تايەفی، کوردو
عەرەبو تورکمانیشى گرتەو، چەوساندنەوێ تايەفی
ھەر شىعەى عەرەبى نەگرتبوو، بەلکو شىعەى کوردو
تورکمانیش. کوردە فەیلیەکانى شىعە دووسەرە
چیزتیان، لە چەوساندنەوێکى تايەفى دا مال و مۆلکیان
دەستیان بەسەردا گیراو سامانیان تالانکراو سەدان
لاوى روناکیریان گیران کە دواتر دەرکەوت لە
بیابانەکانى عىراق زیندەبەچال کراون. تورکمانى
شىعەش تالای سێدارو راگوێزان و بەعەرەبکردنى لە
سەر دەستى دیکتاۆریەتى چنگ سوور بە خوینی
سەدان ئازادىخوانى تورکمانى شىعەو چیشت
چەوساندنەوێ نەتەوێیش بەتەنیا وابەستە نەبوو بە

كورد، بهلكو شيعه توركمان و عهه به كانيشى گرتوه،
ئهوانهى به بنه چهى ئيرانى بوون تاوان كران. له بهرئه وه
كوردو شيعه له ناخوشيه كانيشدا هاوبهش بوون.

له سهرده مى رهشى ديكتاتوريشدا كوردو شيعه
(عهه ب و توركمان) يه كديگرو هاوپه يمان و هاوخه بات و
هاوجيهاد بوون دژى ديكتاتوريه ت و له پينا و دروشميك
كه هه موو له سهرى ريككه وتبوون كه ئه و يش عيراقىكى
ديموكراسيى فيدراليى يه كگرتوو بوو كه ريز له
ناسنامهى زورينهى عيراقيه كان بگرى.

ئه و هاوپه يمانيتيهى كوردو شيعه ببوو مائه
ورژاندنى ئيره يى پيبردن و به ره له ستي، به تايبه تيش
لاى ئهوانهى ده يانويست پيكهاته كونه كهى رژيمى
عيراقى به گوپيني ته نيا سهره كانيه وه بهيلنه وه.

له كوردستاني فيدراليشدا برا عهه به شيعه كان
هه موو ريزو ستايشيكيان لينرا. له وى يه كيتيى
نيشتمانيى كوردستان به ده ستييشخه رى برامان جه لال
تاله بانى يه كه مين حوسينيى هاوچه رخي جوان
له گرنه گرين شه قامه كانى سليمانيدا دروستكرا،
هه روه ها كوردستاني فيدرال تاكه شوينيك بوو له عيراق
كه برا شيعه كانمان ريوپه سمى چله و ئاهه نكه
ئاينيه كانيان به به شداري كردنى بهرپرسه حزبى و
حكومييه كان و پياوه ئاينيه كانى سوننه تيدا په يره و
بكه ن. به دريژايى ميژوويه كى دوورو دريژيش لاى
جه ماوه رى كوردستان ئه وه سه قامگيربوو كه برا عهه به

شیعه‌کان هاو په‌یمانیکی جی باوه‌رو متمانه‌ن و نه‌وان
دوای ئازادبوونی عیراق پشتیوانی له‌گه‌لی کوردستان
ده‌که‌ن بۆ وه‌ده‌سته‌ییانی مافه زه‌وت‌کراوه‌کانی دیکه‌یان.

بۆی ئی جه‌ماوه‌ری کوردستان کاتی خۆپیشاندانه‌کانی
شیعه‌یان دیت و بیست له‌دژی گه‌لی کورد و مافی
له‌فیدرالیدا بروسک لییدان. ئه‌و هیتافانه‌ی له‌لایه‌ن
که‌سانیکی نه‌زان و ساده‌وه دژی فیدرالی مانای ئه‌وه‌بوو
ئه‌و فیدرالییه‌ته‌ له‌گه‌لی کوردستان زه‌وت بکری که زیاتر
له‌دوازه‌ سه‌له‌ هه‌یه‌تی. هه‌روه‌ها کورده ئازادیخوازه‌کان
بروسک لییدان که زانییان هیندی نه‌زان، یان نه‌وانه‌ی
پاشماوه‌ی به‌عسی به‌رکه‌نارکراو بوون و خرابوونه‌ریزی
تاقمه‌ شیعه‌یه‌کی په‌رگیرو هاواریان ده‌کرد (لا اله الا الله
کوردستان عدو الله) و (لا اله الا الله جلال عدو الله) و (لا
اله الا الله مسعود عدو الله) مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ پاداشتی
"سینیمار"ه (١) گه‌لی کورد وهری ده‌گری که هه‌میشه
به‌رگری له‌مافه‌کانی برا شیعه‌کان کردووه به‌عه‌ره‌بو
تورکه‌مانه‌وه؟

چاکه، ئه‌وه‌ گوتمان خۆپیشاندهره‌کان نه‌زان و
پال‌دراو‌بوون، بۆ ده‌نگیکی شیعه به‌رز نه‌بووه بۆ
ناره‌زایی ده‌رپرین به‌رامبه‌ر ئه‌و خۆپیشاندانه‌و
ئیدانه‌کردنی دروشمه ئیستیفزازیه‌کان؟ بۆچی به‌رپز
قه‌بانچی له‌مینبه‌ری پیروزو له‌گوته‌ری هه‌ینیدا له‌دژی
فیدرالیه‌ت قسه‌ده‌کا...؟ له‌کاتی‌که‌دا ئه‌نجومه‌نی بالای
شوێشی ئیسلامی و حیزبی ده‌عوه‌ی ئیسلامی و

ریځخراوی کاری ئیسلامی هه هه موویان
له کونگره کانی ئۆپۆزیسۆندا به فیدرالی قایل بوون.

ئیمه نه ده خوازین بهرگری له برایان مه سعود
بارزانی و جهلال قاله بانی و نه له فیدرالی ش بکهین
هیندهی پهروشی پاراستنی هاو خه باتی و په یوه ندییه
جیهادیه کانی نیوان کوردو شیعهین، ئه و
په یوه ندییانهی له نهنجامی ئه و خۆپیشاندانانهی شیعه
دژی کوردو فیدرالی دوو چاری له رزهیه کی توند بوون.

جه ماوه ری میللی کوردستانیش که بهم
خۆپیشاندانانه بروسک لییدان گه لی نیکه ران بوون
چونکه له لایه ن هه کیمه کانی شیعه و سه رکرده و
حزبه کانیانه وه بهر په چ نه درانه وه و ناره زاییان دهره ق
نیشان نه درا.

مه گه ر بیدهنگی له سۆنگه ی پیویست
بهروونکردنه وه کردن نیشانهی رهزامه ندییه؟ یان چی؟
یاخۆ ئه گه ر نه زانه کان و ئه وان هه ی له لایه ن
سه رکردایه تییه کی سه ره پۆه پالدراون. به راستی
بایه خی هاو په یمانیتی کوردی- شیعی له عیراق و
ئاینده و مافه کانی کوردو شیعه نازان..! ئه دی ده بی
سه باره ت به ئاقل و هه کیمه کان و پیاوه ئاینییه
به رزه کانی برا شیعه کانمان چی بگوتری که دهره ق
ئه و کرده وان ه بیدهنگ بوون و هه ره شه له وه ده که ن
برایه تی و هاو په یمانیتی له نیوان کوردو شیعه له ق
بکه ن؟ ئیمه به وه ی روویدا گه لی ناره حه ت بووین، له بهر

ئەو ھىتافكىشانانەش نا كە دژى فیدرالى و
 سەركردهكانى كورد لیڊران، بەلكو داخ و پەژارەكان بۆ
 بینینى كولینگەكانى تێكدان و رووخاندن بوون كە
 ساختمانى پەيوەندییەكانى كوردی و شیعی
 دەرووخینن، ئەو پەيوەندییانەى ھیوايەكى زەوەندمان
 پێیان بوو؛ كاریكى زۆریشمان لەپێناویدا كردو
 لەپێناویدا زۆر شتمان، تەنانەت لەدەولەتە گەرەكان و
 دەولەتە عەرەبییەكان و ھى دیکەش تەحەمول كرد.

ئێمە لەپروانگەى پەرۆشیمانەووە بۆ ئەو پەيوەندییانە
 بانگەشەى زانا بەرزەكان و سەركردهكانى ناو حزبە
 ئیسلامیە شیعیەكان دەكەین، ئەم مەسەلەى تەواوتوو
 بكەن و بۆشاییەكە پێنەبکەن بەرلەوھى فراوانتر بێت،
 ھەرەھا پابەندى ئەو رێككەوتن و بەلێنە بەلگەدارانەبن.
 (وذكر فان الذكري تنفع المؤمنين)

* (سینیمار- ئەو ئەندازیارە بوو كۆشكى
 (خەوەرەق) ى بۆ، شا نوعمانى كورپی ئیمروئولقەيسى
 لەخمى دروستكرد، كە كۆشكەكەى تەواوكرد شا بەو
 پاداشتی دایەو لەسەر كۆشكەكەو فرییدایە
 خوارەو كوشتی).

پاکتاوکردنی نه ژادی و مه ترسییه کانی له سه ر

یه کیتی نیشتمانی عیراقیدا

۲-۱

ئهو سیاسه تی پاکتاوکردنی نه ژادییه ی که سه دام
حسینی دیکتاتور به زیره کییه کی چه په ل و له ئیمه یه کی
ئه نه قه ست په پیره وی کرد بو چه ند مه به ستیک کرا و چه ند
سالیکی به رده و امیش جیبه جی کرا، ئهو خشته یه ی که
له کو تای ی ئه م و تاره دایه چونیه تی جیبه جی کردنی ئهو
سیاسه ته له ماوه ی ئهو سالانه دا نیشان ددها، سه یر
له وه دایه دیکتاتوریه ت به ته حه دا کردنی هه ستی کوردو
تورکمان و پیشیل کردنی یاسا نیوده و له تییه کان و
به لینه نامه عیراقیه ره سمیه کانی کو مه له ی نه ته وه کان
سه باره ت به قبو و ل کردنی لکاندنی کوردستانی عیراق
به ده و له تی عیراقیه وه، ئهو به لینه نامه ی که گو پینی
نه ته وه یی و ته نانه ت هر جو ره خوگیل کردنی کیشی
ده ره ق به بوونی کورد له که رکوک حه رام کردبوو.

مه ندوبی ئینگلیزی له لیژنه ی پشکنینی راستیه کان
که بریار دراو رایسپارد کوردستانی باشوور به عیراقه وه
بلکینه درئ، ده رباره ی مه رجه کانی ئهو پیوه لکاندنه
ده لن:

"کیشە ی ویلايەتی موسڵ جاریکی دیش درایەو
 کۆمەلە ی نەتەوەکان، بەو مەرجانەو درایەو بەعیراق
 داخوایەکانی کورد لەبەرچاو بگری و فەرمانبەر
 لەنەتەوە ی کورد یان (رەگەزی کوردی) بۆ هەلسۆپاندنی
 ولاتەکەیان و راپەراندنی کاروبارە دادگاییەکان و
 خۆبندن لەخۆبندنگاکان دابمەزین و زمانی کوردی
 ببێ بەزمانی رەسمیی لەهەموو ئەو فەرمانگەو
 دەزگایانەدا.

سالی ١٩٣١ کەعیراق خەریک بوو داوای چوونە ناو
 کۆمەلە ی نەتەوەکان بکات، بەراسپاردە ی بەریتانیا
 حکومەتی ناوەندی یاسای زمانەکانی ناوخۆی داپشت
 کەتیییدا ئەو ناوچانە دەستنیشان کراون
 کەدەیانگریتەو، ئەویش وەک دووپاتکردنەو یەک بۆ
 نیازپاکیی دەرەق بەکوردو جیبەجێکردنی مەرجەکانی
 پروتۆکۆلی ویلايەتی موسڵ"

سالی ١٩٣٢ یش لەگەڵ کۆتایی هاتنی ئینتیدابی
 بەریتانی و وەرگیرانی عیراق لەکۆمەلە ی نەتەوەکان،
 سەرلەنوێ عیراق لەبەیانیکێ رەسمیدا کەهیژی
 دەستووری درابو و پیشکەش بەو ریکخراوە جیهانییە
 کراو بوو وەسیقە یەکی نیۆدەولەتی، ئەم پرهەنسیپانە ی
 راگەیاندهو.

جگە لەو وەسیقە نیۆدەولەتیانەش، حکومەتی
 خاوەن شکۆی بەریتانی، بەسیفەتی ئەو ی کەدەولەتی
 ئینتیدابکەر بوو لەگەڵ حکومەتی پاشایی عیراقیدا

لەماوەی جیا جیا دا چەند بەیاننیکى رەسمییان دەرکرد
 کە تیایدا دان بە مافەکانى کورد نراوە لەسەر شیوەی
 بەلێندان بۆ جیبەجێکردنى، بەلام بەداخووە زۆربەى ئەو
 بەیان و بەلێنانە هەر بۆ ئەوە راگەیەندرابوون و درابوون
 تا بەسەر چەند بارودۆخ و ھەلۆیستیکى شلوق زال ببن
 کە لەگەڵ نەمانى پێویستى پیکھاتنەو لەبیرکران،
 لیژەدا نامەوێ لەبەیاننیک زياتر باس بکەم لەو بەیانانەى
 کە لەکاتى گفتوگۆی لۆزاندا لەکانوونى یەکەمى ١٩٢٢
 بلاوکرایەو: "حکومەتى خاوەن شکوو حکومەتى
 عیراقى دان بەویدا دەنێن و پێیاردەدەن کە کوردەکان
 مافى پیکەو ژیانیان لەچارچێوەى عیراقدا ھەیە و مافى
 ئەو ەشیان دەبێ حکومەتیکى کوردی لەناو ئەو
 سنوورەدا پێک بێنن، ھەر و ھا ئەو دوو حکومەتە
 ھیوادارن لایەنە کوردییەکانى پەيوەنددار لەنیوان
 خۆیاندا لەسەر شیوەى ئەم حکومەتەو ئەو سنوورە
 رێک بکەون کە دەخوازن بیگریتەو نوینەرى
 دەمراستیان رەوانەى بەغدا بکەن بۆ ئەوەى سەبارەت
 بەپەيوەندى ئابوورى و سیاسیمان لەگەڵ حکومەتى
 خاوەن شکۆى بەریتانى و حکومەتى عیراقیدا گفتوگۆ
 بکەن".

ئەمەش بەباوەرى من بەیاننیکى گرنگ و روونى
 یەکلاکەر و ەیه، دەمەوێ سەرئنجیشتان بۆ ئەو رابکێشم
 کە:

یه‌که‌م: به‌کاره‌یانی رسته‌ی (حکومه‌تی کوردی) که له‌ئۆتۆنۆمی نیو چوارچیوه‌ی کۆماری عیراقی گه‌لی هه‌ورازتره له‌داخوازیی ره‌سمیی ئیستای کورد، (۱۹۶۶).

دووه‌م: رسته‌ی (ئهو کوردانه‌ی له‌ناو سنووری عیراقدا ده‌ژین) له‌جیاتیی (ئهو کوردانه‌ی له‌ناو سنووری ویلایه‌تی موسڵی عوسمانی ده‌ژین).

سییه‌م: داوا له‌ کورد بکری که ئهو سنووره گونجاوه‌ی حکومه‌تی کوردی ده‌ستنیشان بکه‌ن.

نوینه‌ری به‌ریتانی له‌لیژنه‌ی کۆمه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌کاندا له‌قه‌سه‌کانی به‌رده‌وام ده‌بی و ده‌لی: "جگه له‌وه‌ی که‌هه‌موو قه‌زاکانی لیوای که‌رکوک یاسای زمانی ناوخو ده‌یانگریته‌وه، فه‌رامۆشکردنی مۆرکی کوردیی ئه‌م لیوایه (که‌رکوک) خو‌ی له‌خویدا به‌زاندنیکی ترسناکی ئهو به‌لینانه‌یه که به‌کۆمه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌کان دراوه، "مستهر س.ج ئه‌دمۆنز نوینه‌ری به‌ریتانی له‌لیژنه‌ی کۆمه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌کان و نوینه‌ره سیاسییه‌که‌ی له‌که‌رکوک تا ئه‌وه‌کاته‌ی کرا راویژکار له‌وه‌زاره‌تی ناوخوی عیراقیدا" له‌موحازه‌ریه‌کیدا له‌کۆمه‌لی پاشایی ئاسیای ناوه‌راست رۆژی ۱۹۶۶/۱۰/۲۵.

به‌پێزان سه‌هرنج بده‌ن چۆن کوردستانیی باشوور به‌مه‌رجی روون و ئاشکرا درایه عیراق، که‌ته‌نانه‌ت ره‌تکردنه‌وه‌ی مۆرکی کوردانه‌ی لیوای که‌رکوک خو‌ی له‌خویدا به‌ به‌زاندنیکی ترسناکی ئهو به‌لینانه

دەرژمیردری که در ابوونه کۆمهلهی نهتهوهکان، ئهوه جگه له پاکتاوکردنی نهژادیی تییداو دهرکردنی کوردو نیشتهجیکردنی عهرهبی هاورده لهشوینی ئهواندا، کهئهمه رووخاندنی برپاری کۆمهلهی نهتهوهکانه بهلکاندنی کوردستانی باشوور بهعیراقهوهو دواتریش پووچهلکردنهوهو لابردنیهتی.

کهئهمهش بهکردهوه مانای ئهوهیه، ئهوانهی ئهم سیاسهته تاوانکارییهیان گرتۆتههر، کوردستان لهعیراق جودا دهکهنهوهو یهکییتی نیشتمانیی عیراق بهشیوهیهکی یاسایی و نیودهولّتی دهپووخیّن، بهم پییهش کهنهتهوه یهکگرتوووهکان واریسی شهرعی کۆمهلهی نهتهوهکانهوه ئهوه بهلّین و برپیارانهی پیشکesh بهو کراون ئهوه دهگهیهنی که نهتهوه یهکگرتوووهکان دهتوانی حکومهتی عیراقی ناچار بکات ریژ لهبهلّینهکانی خوئی بگری و مهرجهکانی لکاندنی کوردستان بهعیراقهوه جیبهجی بکات، ههروهها ئهوهش دهگهیهنی که وازهینانی حکومهتی عیراقی لهو مهرجانه-ههر حکومهتیکی عیراقی-و جیبهجینهکردنی؛ وازهینانه لهو یهکییتییه عیراقییهی که بهپیی ئهم برپیاره نیونهتهوهیییه دامهزراوه، بۆیه پیویسته ههر ههمومان ئیمهی پهروشی ئهوه یهکییتییه نیشتمانییهی عیراق ئهوه مهرجانه جیبهجی بکهین کهمهرجی عادیلانهو شهرعین، دهنایواریکی فراوان بو تهیاریکی جوداخوازی کورد خوشدهکهین پهناباته بهر

نەتەوہ یەکگرتووہکان بـو ئەوہی داوای
 ھەلۆشاندنەوہی ئەو یەکییتیہ عیراقییہ بکات کە
 لەسەر بنچینە ی لکاندن ی کوردستانی باشوور بەعیراق
 پیکھاتووہو سەرلەنوێ داوای مافی چارە ی خۆنووسین
 بو گەلی کورد بکات، یانیش دەرڤەت بو خوازیاران ی
 ویلایەتی موسڵ پرەخسینن بو ئەوہی کوٹای ی بە
 لکاندنەکە ی بەعیراقەوہ بینن.

جا برایانی بەرپز لیمان گەرپن با کیڤشەکانمان لەنیو
 خۆماندا چارەسەر بکەین، بەعەرەب و کوردەوہو دان
 بەمافە رەواکانی گەلی کورد بنین بەمافی چارە ی
 خۆنووسینیشەوہ لەچارچیوہی دەولەتی عیراقیدا، با
 ھەمووشمان سوپاسی خوا بکەین کە ئەنجومەنی
 نیشتمانی کوردستان بەکوێ دەنگ بریاری لەسەر
 پەرەوکردنی ئەم مافە دا لەشیوہی یەکگرتنی
 ئارەزوومەندانە (فیدرالی) لەگەل گەلی عەرەبی برای
 لەعیراقدا.

پیمان خوشە ئەوہش بلین کەمەترسییەکانی
 پاکتاوکردنی نەژادیی بەتەنیا پەیوہست نییە
 بەجیاکردنەوہی یاسایی کوردستانی باشوور لەعیراق،
 بەلکو بو گەلیک مەترسی جیددی دیکەش پەل وپۆ

١- پاکتاوکردنی نەژادیی یەکییتی نیشتمانیی
 مینرپژدەکات:

گومانی تییدا نییه که یه کیتی نیشتمانی
 راسته قینه پیک نایهت نه گهر له سهر بنچینهی ئاره زووی
 هاوبه شی لایه نه کان و پیکه وه ژیان نه بی، له سایه ی یه
 دهوله تداو له سهر بنه مای یه کسانی و ره تکردنه وهی
 چه و ساندنه وهی نه ته وایه تی و تایفه گهری و ریژگرتنی
 مافه ره واکانی هه مووان.

ئه گهر لایه نیک ههستی به وه کرد خاکه که ی زهوت
 ده کری و رۆله کانی ده به ده ر ده کری و به به رچاویه وه
 خه لکانی نامۆ به ناوچه که ی به زۆر له جیی رۆله
 ده رکار وه کانی نیشته جی ده کری و مافه کانی پیشیل
 ده کری، ئه وه شتیکی سروشتیه که ههست
 به یه کسانی ناکات و به لکو به ئازاری چه و ساندنه وهی
 نه ته وایه تی و زولمه کانی ده تلێته وه و قهت بو ئه م
 یه کگرتنه دلسۆز نابئ و که یفی پی نایی و به رگری لی
 ناکات و ئه گهر بتوانی قه بولیشی ناکات، به م جوړه ئه و
 یه کگرتنه یه کگرتنیکی مینرێژکراو ده بی و هه ر ئان و
 ساتیک بته قیته وه، ده ته قیته وه. ئه مه جگه له وهی که
 تووی دوژمنکاری و کینه له نیو هاوولاتیاندا به خووه
 ده گری، پاشان چۆن یه کگرتنیک ده پارێزری و
 پته و ده کری ئه گهر له سهر بنچینه ی زهوتکردنی مولکی
 هاوولاتیان و ده به ده رکردنیان له خاکی باب و باپیرانیان
 پیک هاتبی؟ ههروه ها چۆن میژووش سه لماندوویه تی
 یه کیتی نیشتمانی هه ر ولاتی که به بی دیموکراسی و
 یه کسانی له توان هاوولاتیانی و ریژگرتن له هه موو

له پارێزگاكانی ناوه‌پاست و باشوور بۆ ئه‌و كورده
 راگوێزراوانه دروست بكرێن كه له‌ناوچه‌كانی
 نیشته‌جێبوونیان هه‌ راه‌گوێزێن. له‌برگه‌ی (١٦) دا
 بریار دراوه هه‌رمانبه‌رو کرێکاری كورد به‌پله‌ی دووه‌م و
 تورکمان به‌پله‌ی یه‌که‌م له‌پارێزگای که‌رکوک هه‌
 بگوازینه‌وه بۆ باشووری عێراق، له‌نووسراویکی
 نه‌ینی و تایبه‌تی و به‌ئیمزای ته‌ها جه‌زای خائین که بۆ
 پارێزگای که‌رکوک نارده‌وه داوا ده‌کات خێزانه
 کورده‌کان ئه‌وانه‌ی له‌ناوچه‌کانی قه‌ره‌حه‌سه‌ن و له‌یلان و
 تازو و شاری که‌رکوک نیشته‌جێبوون و له‌پروژه‌ی
 ئه‌نفاله‌کاندا گونده‌کانیان خاپوورکراو بۆ
 پارێزگاكانی ناوه‌پاست و باشوور جگه‌ له‌ (به‌غدا-
 سه‌لاحه‌دین-دیاله‌) راگوێزێن، به‌گوێره‌ی ئه‌و
 نه‌خشه‌یه‌ی بۆ به‌دییه‌نانی ئه‌م مه‌به‌سته‌ کێشاویانه.

بریا‌ری ژماره ١٣٦٧/١٤ له‌پوژێ ١٠/٣١ و ١٩٩٤
 له‌بریا‌ریکی پارێزگای که‌رکوک به‌ئیمزای فه‌ریق روکن
 هیشام سه‌باح فه‌خری ژماره ٧٤٣١ له ١٨/٧/١٩٩٥ دا
 داوا ده‌کات هه‌موو گرێبه‌سته‌ کشتوکالیه‌کانی
 جوتیا‌رانی غه‌یره‌عه‌ره‌ب له‌کورد و تورکمان
 هه‌لبه‌وه‌شینه‌درینه‌وه، ئه‌مه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌هه‌موو زه‌ویه
 کشتوکالیه‌کان خۆمالی کرابوون و ببوونه‌ مولکی
 ده‌وله‌ت.

بېريارى ژماره س/۱۷/۵۹۳۶ لېږښى ۱۹۹۵/۱۱/۴
بەئىمزاى فەرىق ئەياد فەيىح ئەلپراوى پارىزىگارى
تەئىمىم (كەركوك) داواى ئەو دىكات:

هەموو ئەو زەويانەى دىكەونە ئەم دوو شويىنەى
سەرەو (ناحىيەى ئالتون كۆپرى هەردو موقاتەعەى
۴۹، ۳۷ كەدەكەونە دىشتى سالىيى-رىدار) بەسەر
جوتيارە هاورىدەكانى رۆلەكانى ھۆزى (زەوبەعەى)ى
عەرەب دابەش دىكرىن و سى ھەزار دۆنم بۆ سەرۆكى
ھۆز (نەجم قادىر محمد) تەرخان دىكرى. دىك سلاو
لەئىشتراكىيەتى عەفلەقى فاشىست كە بەپىچەوانەى
هەموو ياساكانى چارەسەر كىردى كشتوكالى تەنانەت
ئەوانەى داواى كودەتا بەعسىيەكەى ۱۹۶۸-يىش
دەرچوون، دەرەبەگايەتى زىندوودەكاتەو.

وەك نىمۇنەيەك بۆ راگويزانى كوردو توركىمان
بەشىكى ئەو بېريارە وەردەگرىن كە بەژمارە ۲۱۶۵/۶/۳
بەئىمزاى لىوا روكن نۆفل ئىسماعىل خچىر-ى
پارىزىگارى كەركوك دەرچووەو ئەمەيە:

لەخوارەو زانىارىتان دەربارەى راگويزانى
ھاوولاتيانى ناعەرەب لەپارىزىگاي تەئىمىم (كەركوك) بۆ
ناوچەكانى ئۆتۆنۆمى يان پارىزىگاي ئەنبار بۆ
دەنوسىن و لەبەر رۆشنايى رىنمايىيە مەركەزىيەكانى
۱۹۹۸/۱/۱ تا ۱۹۹۸/۲/۳۱ و بەم شىوہيە:

۱-ژمارەى خىزانە كوردە راگويزاوەكان
سەدوھەفتا و دوو خىزانە.

۲- ژماره‌ی خیزانه راگوئیزراوه‌کان حه‌قده خیزانن.

کو‌ی خیزانه راگوئیزراوه‌کان (۱۸۹) خیزانن.

له‌نووس‌راویکی دیکه‌شدا که له‌سه‌رو‌کایه‌تی
کو‌مارییه‌وه بو پاریزگای ته‌ئمیم (که‌رکوک) ناردراره
ده‌لی: سه‌روک بریاریدا که‌گریبه‌سته کشتوکالیه‌کان
مولک نین و پرو‌سه‌ی دابه‌شکردنیا به‌سه‌ر ه‌وزه
عه‌ره‌بییه‌کاندا به‌گویره‌ی پلانی ژماره ۷۲۲/۲۰ له
۱۹۹۹/۳/۲۳ دا به‌رده‌وام ده‌بی، جگه له‌وه ده‌یان بریار
بو جیبه‌جیکردنی پلانی پاکتاوکردنی نه‌ژادی
تاوانکارانه ه‌ن و ه‌ر ه‌مووشیان پیچه‌وانه‌ی
مافه‌کانی مرو‌شن، له‌وانه بریار ژماره ۹۳۱/۷/۸ له
۲۰۰۰/۱/۱۸ دا که‌ده‌خوازی سی‌ سه‌د خیزانی کوردو
تورکمانی مه‌رکه‌زی که‌رکوک له‌سالی (۲۰۰۰) دا
راگوئیزرین. ه‌روه‌ها بریار ژماره ۷۱۳/۹/۹ له
۲۰۰۰/۱/۲۶ دا که‌تییدا باس له‌جیبه‌جیکردنی پلانی
پینج ساله‌ی ده‌کات له ۱۹۹۵/۱/۱ بو ۱۹۹۹/۱/۱
سه‌بارت به‌راگوئیزانی هاوولاتیانی غه‌یره عه‌ره‌ب بو
ده‌روه‌ی پاریزگای که‌رکوک.

زمانی سه‌رده‌م

به‌پرووخاندن و له‌ناوبردنی رژیمه‌ دیکتاتورو
دزیوه‌که‌ی سه‌دام حسین، خه‌لکی کوردستان
ه‌ه‌ره‌شه‌یه‌کی گه‌وره‌و زه‌به‌لاحیان له‌کو‌ل بووه‌وه‌و
ده‌ستکه‌وت و ئامانجه‌کانیان له‌که‌ناری د‌ل‌نیایی نزیک
کردوه‌ته‌وه، به‌لام سه‌ره‌پاش، چه‌سپاندن و

به یاسایکردنی ئهو دهستكهوت و ئامانجه رهوایانهو
جیكردنهو هیان له یاسای ئیداره دانی عیراق و دهستووری
ئهو ولاته دا لیژانیی و وهستایی سیاسی دهوێت،
ئهمهش له بهر ئهوه نا كه ئهو خواست و داواكارییانهی
كورد واقعیانه نین و له گهڵ هاوکیشه سیاسی و
دهركهوت و گۆرانکارییهكاندا ناگونجین، بهلكو له بهر
ئهو هی عیراق له پرووی پیکهاتهكانیهوه ولاتیکی
تیكچه پڕاوه له سهردهمی ئیستادا ماندووی دهستی
سیاسهته نارهواکانی رژیمی به عس و ئاسهوارهکانی
ئهو سیاسهتانهیه.

به دیویکی تریش، له سهردهمی دهستكهوت
كو كردهو دا مهرج نییه ئهوهی دوینی به ئینی پیده داین
ئه مپرو قسهی خوێ قووت نه دا تهوه، له بهر ئهوه یه
كه ده بینین سهركردایهتی سیاسی كوردستانیش خوێ
بو ئهو ئهركه میژووین و یهكلاییكه رهوه ئاماده كردووه
كار بو ئهوه دهكات كه به زمانی ئیستا گهمه سیاسییه كه
ئیداره بدات و لینه گه پێ له ژێر هر گوشارو
ناونیشانیكدا بێت مافهکانی گه له كه مان مقهستی
بیویژدانیان بخریته گهردن.

لهو نه بهردییه دیپلوماسییه شدا: وهك ههردهم
ههلسوورانی ههقال مام جهلال، ههلسوورانی
سهركردهیهکی به ئهزمونی خه مخوره كه خه می هه موو
نه ته وهو ئایین و تایفهکانی كوردستان و عیراقی له بهر،
زمانی مام جهلال، زمانی سهردهم و پشت بهستن

به پراستییه میژوویییه چه سپاوه کان و گه پانه وه بو
 دۆکیومیئت و ژماره و نه خشه موعته به ره دیرینه کانه،
 نه ک دروشمی بریقه دارو خیتابی هه ست بزوینه.
 ئه وه تا له کۆبوونه وه ی روژی (۲۰۰۴/۲/۹) ی ئه نجومه نی
 حوکم له دوو توئی و تاریکی تیروته سه ل و هه مه لایه ن و
 میژووییدا، مام جه لال جاریکی تریش و له جومگه و
 ویستگه یه کی هه ستیاری تری تیکۆشاندا بووه وه ئه و
 سه رکرده دا کۆکیکاره ی مافه کانی خه لکی کوردستان که
 به وته و توانا دیپلۆماسیی و لیاقه سیاسیییه که ی
 ده یسه لمینیّت که:

* پیویسته قانونی حوکم، فیدرالی کوردستانی عیراق
 بسه لمینیّت و بریاربدات ده ست به ته تبیعی وه زعی
 لیوای پیشووی که رکوک بکریّت.

* هه قی ساده ی کورده که زمانی کوردیش
 شانبه شانی زمانی عه ره بی به زمانی ره سمیی
 دا بندریّت.

* به پشت به ستن به دۆکیومیئتیه میژوویییه کان،
 هه رگیز سنووری عیراق له جه به لحه مرین تیئه په ریوه.

* پیویسته ده سته جی شوینه واری پاکتاوی
 ره گه زیی و به زۆر ته عریب بسپردریته وه و هاوردنه کان
 بگه ریئه وه شوینی خویان و ئاواره ی کورد و تورکمانیش
 بچنه وه شوینی خویان.

* به پیی خه ریته یه کی میژووییینی گه وره ی زه مانی
 عوسمانی - ش که رکوک به شیکه له کوردستان.

مام جه لال لهو ته كهيدا كه به به لگه ي حاشا هه لنه گر
 تير كر ابو هه و ليدا نه داما ني نه نجومه ني حوكم بهينيته
 سه ر نه و باوه رهي كه نه و مافانه ي نه مرو گه لي
 كوردستان داوايانده كات لايه ني كه مي
 خواسته كانيه تي، نيتر به چ هه ق و ويژدانيك نه وه شمان
 پي ره وانه بينريت و كو سپ و ته گه رهيان له به رده مدا
 قوت بكر يته وه!

به مشيوه يه ده بينين كه هه قال مام جه لال ده زانيت
 چون له كات و ساتي شياو و گونجاودا، له ته وقيتي باش
 هه لبر ژير دراودا، قسه ي خو ي ده كات و بويرانه و
 راشكاوانه بهر گريي له ئامانجه ديرينه كاني كوردايه تي و
 مافه ره واكاني خه لكي كوردستان ده كات و ته مومزه كان
 ده روه وينيت هه و پاساوه كاني ده ستي ناحه زان بو
 دژايه تي كردني گه له كه مان، نابو و تده كاته وه.

پاکتاوکردنی نه ژادی و مه ترسییه کانی له سه ر

یه گیتی نیشتمانی عیراقیدا

-۲-

ههروهه پا تاوکردنی ره گهزی له پرووی فرههنگی و
فیڕکردنیشه وه پیچه وانهی مافه کانی مروقه، وهك چۆن
عه فله قیییه کان بهم شیوهیهی خواره وه له كهركوك وهك
(نموونهیهك بۆ ناوچه کانی دیکه) په پیرهویان کرد.

له بیریاری وهزارهتی ناوخۆ (کاروباری ئه منی) ژماره
۱۲۱۳۶ ی رۆژی ۱۹۹۹/۹/۲۱ دا هاتوه: پێویسته
سه رجه م خویندکاره کانی پارێزگا (كهركوك) بهم
رێنمایانهی خواره وه پابه ند بکری:

یه کهم: په روه رده و فیڕکردن و خویندن له هه موو
قوناغه کانی (باخچه ی ساوايان-سه ره تایي-ناوه ندیی-
ئاماده ییه کانی ئه کادیمی و پیشه یی و په یمانگا و
کۆلیژه کان) دا ته نیا به زمانی عه ره بی ده بیئت، بۆیه
ده بیئت په پیرهوی ئه مانه بکری:

ا- بپرای بپر به کاره یانی زمانه ناوخۆکانی
(کوردی-تورکمانی-ئاشووری-کلدانی) بۆ دهسته ی
فیڕکردن و دهسته ی وانه گوتنه وه قه ده غه یه له کاتی وانه
گوتنه وه، یان به کاره یانی وشه و رسته ی سه خت
له کاتی ده وامی ره سمیدا به زمانی عه ره بی نه بی.

ب- بپرای بپر به کاره یانی ئه و زمانانه ی که
له سه ره وه له بپرگه ی یه که می نووسرا وماندا ئاماره یان

پیکراوه به کارهینانیان له لایهن دهستهی فیږکردن و وانه
گوتهوه له گهل خویندکاراندا له ماوهی پشوو داند
قه دهغهیه.

به که میك وردبوونهوه له م بریاره ره گه زپه رستانه و
فاشیانه دا دهر ده که وی که عه فله قییه کان:

۱- پابه ندبوونی عیراقیان له به ردهم کومه لهی
نه ته وه کان و نه ته وه یه کگرتوو و کاندا و له به یانه کانی
پیشتریدا نه هیشت که به کارهینانی زمانه کانی
ناعه ره بییه له قوتا بخانه کاندا.

۲- ته نانه ت ئه وهش قه دهغه دهکات ماموستایان
رسته سهخته کانیش به غهیری زمانی عه ره بی
شی بکه نه وه.

۳- له ماموستایان قه دهغه دهکات له کاتی پشوو شدا
زمانه کانی غهیره عه ره بی به کار بیئن.

۴- له خویندکاران قه دهغه دهکات له نیوان خوشیاند
به زمانی دایک بدوین.

ئه م نمونه یه ی فهرمانی دیکتاتوری که پیچه وانه ی
مه رجه کانی لکاندن کوردستانی باشووره به بریاریک
له کومه له ی نه ته وه کانه وه به عیراقه وه دهر برینیکی
حاشاهه لنه گره که دیکتاتوریه ت ئه و پابه ندییه عیراقییه
دهولیانیه ی پیشیل کردوو و گالته جاپی به و گفت و
به لینه عیراقیانه کردوو به رامبهر دامه زراوه
دهولیییه کان.

هه وره ها عه فله قییه کان هه موو سنووریك و ره هه ندیكیان به زاند به بریاریکى فرهیق روكن سه عدون عه لوان نه لموسلیح-ی بریکاری وهزاره تی ناوخو بو کاروباری ئاسایش له پوژی ۱۹۹۸/۸/۲۱ و به ژماره (۱۰۸۵) ته نانه ت ناو نیشان هه لگرتنیشی له کوردو تورکمان قه ده غه کردوه، بهم جوړه ده بینین سیاسه تی پاکتاو کردنی نه ژادیی ره گه زپه رستانه راگو یزان و به عه ره بکردنیش ده گریته وه، ته نانه ت به عه ره بکردنی خویندن و قسه کردن به زمانی دایکیش.

هه ره به وان هه ش نه وه ستاوه که پیشتر روونکرانه وه، به لکو نه وه ش ده گریته وه که خه لکی کوردو تورکمان ناچار کراون نه ته وه که یان بگ و پ، جگه له ده ره به ده رکردنی ده یان هه زار خیزانی کوردو تورکمان له پاریزگای که رکوک و خانه قین و نیشته جیکردنی عه ره بی ها ورده له باشوور له شوینیاندا، ئیمه ده بینین که گو پینی نه ته وه به زو رداری و نا په زایی و تو قان دن و هه ره شه لی کردن نه نجامی کی تر سنا کی دیکه ی نه م سیاسه ته ره گه زپه رستانه یه که نه گونجا وه له گه ل برایه تی و خو شه ویستی نیوان هه موو عیرا قییه کان و پیچه وان هه ی مافه کانی مرو ف و حوکمه کانی ئایینی ئیسلامی پیرو زه که خوین و مال و نامووس و زهوی موسلمان ی له برای موسلمان ی حه رام کردوه، نه م سیاسه ته ره گه زپه رستانه یه له گه ل شه رع ی ئیسلام

یه کناگریته وهو پیشیلکردنیکی ترسناکی برایه تی
ئیسلامیه.

۳- ناچارکردنی کوردو تورکمان به گۆپینی
نه ته وه که یان بو عهره ب.

یه کی له و تاوانه نه گریسانه ی دیکتا توریه ت هاوشان
له گهل سیاسه ته ره گه زپه رستانه که ی نه نجامیدا
ناچارکردنی کوردو تورکمان بوو به گۆپینی
نه ته وه که یان بو عهره ب، پریاری ژماره (۱۹۹) ی
۶/۹/۲۰۰۱ به ناوی به ناو نه نجومه نی سه رکردایه تی
شوپر شه وه دهرچوو که له راستیدا نه نجومه نی
سه رکردایه تی هه لگه رانه وه و خیانه ت و تاوان بوو
عه قلیه تی عه قله قی فاشیستانه به رجه سته ده کات که
بناغه ی فیکریی نه و سیاسه ته ره گه زپه رستانه
فاشیستیانه یه که به عس به م شیوازه ی خواره وه
رازان دبوویه وه.

"وهک گونجانیك له گهل ییروبا وهره کانی حزبی
به عسی عهره بی، عهره ب نه و که سه یه که له نیشتمانی
عه ره بیدا ده ژی و به عهره بی ده دوی و عروبه ی وهک
نه ته وه هه لبراردوو، بویه به پینی حوکه کانی برگه ی
(۱) له مادده ی چل و دووی ده ستوور، نه نجومه نی
سه رکردایه تی شوپرش نه م پریاره ی دا.

"یه که م ههر عیراقیه ک هه ژده سالی ته مه نی
ته و او کرد مافی نه وه ی هیه نه ته وه که ی بگوری بو
نه ته وه ی عهره ب."

تا ئۆزە لاريمان لەو نەيە كە ھەر كەسە مافی
خۆيەتە سەرپەشك بۆ بەويستی ئازادانەي خۆي، خۆي
بكاتە ەرب و كوردبوونی خۆي بكاتە ەرب،
نمونهيەكەي زۆريش لەم بارەيەو ەن، دكتور (وميچ
عمر نەمي) لەپەچەلەكەي خانەوادەيەكەي ديري ني كەري-
يەو نەو (عمر نەمي) ي وەزيري كوردي ناوخۆيەو
وەك سەرکردەيەكەي نەتەو (ەرب كاردەكات و
ھەميشەش جيگەي ري زي ئيمە بوو، ەروەھا خەلەكەي
ديكەي وەك (عوني القلمچي) كۆيي كورد، كە
لەبزوتنەو (ەتەو) ي ەربەيەو چوو ئيشترەكي و
دواتر ماركسي لينيني و پاشان بوو ەربەلستكاريكي
توندي رژيمي بەعسو ئينجا بەسەلامەتي گەرانەو (بۆ
بنكەكەي خۆي وەك نەتەو پەرسەتيكي ەرب و
بانگەشەي بۆ پيكەتەو كورد لەگەل حكومەتي
فاشيستەي سەدامي و ئيسـتاكەش يەكەكە
لەسەرسەخترين دزايەتيكەراني مافي گەلەكە خۆي
شەرفي ئينتيمابووني بۆ ئەو گەلە دەستدەو،
دزايەتي سادەترین مافي گەلە دەكات لەم سەردەمەدا
كەفدرايە.

ئىمە رىگە لەكوردىك ناگرين خوى به عەرە بكردى
خوى هەلبژيرى، دەبا ئەو بەرپزانە ديارى گەلى
كوردستان بن بو عروبه، خيرو شەريانەو، هەر لەتەها
جەزراوى تاوانبارەو بگرە تا دەگاتە قەلەمچى و دکتور
وميچ عمر نەقى كەئىستاش لای ئىمە جىگای ريزە،

بەلام ئەوەی لەسەر زەمینی واقع روویدا ناچارکردنی
 تورکمان و کورد بوو بەزۆرداری و ھەپەشەو گۆرەشە بۆ
 ئەوەی نەتەوەکەیان بگۆن، خو ئەگەر یەکیک
 رەتیکردبایەو ئەوا لەمالەکەى خوێ لەکەرکوک
 دەردەکراو لەنیوان چوونی بۆ باشووری عەرەبی بەخوێ
 پریاسکەییەو یان چوونی بۆ ناوچە ئازادکراوەکان
 سەرپشک دەکرا بۆ ئەوەی رێگای بدریتى ناوماڵ و ئەو
 مولکانەى کەدەگوازینەو لەگەڵ خوێ بیات، جگە
 لەوەش بپاری دیکەى ناپەوا ھەن کەھاوولاتیانی
 کوردو تورکمان ناچارەکەن ببنە عەرەب و واز
 لەنەتەوەکەى خوێان بێنن، لەبپاریکی لیوا روکن نۆفەل
 اسماعیل خچیر-ی پارێزگاری کەرکوک ژمارە ۹۳۱/۷/۸
 لە ۲۰۰۰/۱/۱۸ ئەم دەقەى خوارەو ھاتوو:

پێویستە لیستیك بەناوی (۳۰۰) خێزانی کوردو
 تورکمانی دانیشتووی سەنووڕی پارێزگای
 (کەرکوک) بنیژن بۆئەوەى لەسالی (۲۰۰۰) دا
 پرایانگوازين، لەگەڵ روونکردنەوێ ھۆکارەکانی
 بەگوێرەى رێنماییە مەركەزىیەکان کە ئەم توێژانە
 دەگریتەو:

یەكەم: ئەو ھاوولاتییە کوردو تورکمانانەى
 نەیانویست نەتەوەکەى خوێان راست بکەنەو
 بەرەچاوەکردنی ئەوانەى مال و مولکی تایبەتى وەك
 خانوو و زەوى و زاریان ھەبە.

له‌پریارځکې دیکه‌شدا که به‌ئیمزای (سعدون علوان المصلح) ی بریکاری وهزاره‌تی ناوځویه بۆ کاروباری ئه‌منی، ئاراسته‌ی پاریزگاری که‌رکوک (تأمیم) کراوه، نووسینگه‌ی تایبته‌ ئه‌مه ده‌قه‌که‌یه‌تی:

"پښوېسته کارمه‌نده‌کانی فهرمانگه ره‌سمییه‌کانی ده‌ولت، ره‌سمی و نارپه‌سمی سنووری ئیداریتان پابه‌ند بکه‌ن به‌یاسای راستکردنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌کیان به‌پښی پره‌نسیپه تایبته‌یی‌ه‌کان و له‌ماوه‌ی (۳۰) رۆژدا له ۲۰۰۰/۳/۱ وه جیبه‌جی بکړی، به‌پېچه‌وانه‌ش‌وه هه‌موو شیوازیکی تایبته‌ دهره‌قیان به‌کارډی و ئی‌وه‌ش ته‌واوی ده‌سه‌لاتقان هه‌یه و له‌ئه‌نجامه‌که‌شی ئاگادارمان بکه‌نه‌وه."

به‌م جوړه ده‌بینین که‌ناچارکردن و په‌یره‌وکردنی کرده‌وه‌ی تایبته‌ جیگه‌ی هه‌قیان گرتو ته‌وه سه‌باره‌ت به‌گوړینی نه‌ته‌وه، به‌م شی‌وه‌یه سیاسه‌تی راسته‌قینه، سیاسه‌تی ره‌گه‌زه‌پرستانه‌ی بنیاتنراو له‌سه‌ر پابه‌ندکردن و ناچارکردنی به‌عه‌ره‌بکردنی کوردو تورکمان روون ده‌بیته‌وه که به‌شیکی گرنگه له‌سیاسه‌تی پاکتاوکردنی نه‌ژادیی سه‌دامیانه‌ی فاشیستیانه. کرده‌وه ره‌گه‌زه‌پرستیه سه‌دامیه‌کان هه‌ر به‌وه نه‌وه‌ستا که‌باسمانکرد به‌لکو به‌عه‌ره‌بکردنی ته‌واوی خویندنگاو دهرکردنی کوردو تورکمانیشی له‌فهرمانگه‌کان گرت‌وه، هه‌روه‌ها گوړینی ناوه‌کانیش

كە بەبەلگە روونى دەكەينەو، وەك چۆن پېشتىش روونمان كىردىۋە.

بېرىلگى دىكەى ناپەواو زالمەنە ھەيە سەبارەت بەقەدەغەكردنى ناوە كوردىيەكان لەبازاپو دوكانەكانىشدا، لەبېرىرى ژمارە ۸/۱۱/۸۱۲ لە ۲۰۰۰/۱/۱۳ دا لىوا روكن نۇفەل اسماعىل خىزىرى پارىژگارى كەركوك فەرماندەدا بېرىرى وەزارەتى ناوخۆى ژمارە (۲۱۳۶) ى رۆژى ۱۹۹۹/۹/۲۱ كەتايىبەتە بەەرەبكردى خويىندىنگاكانى پارىژگا، جىبەجى بكرى.

دووم: ئاگادار كىردنەو ى لىژنەى چاودىرى ناوخۆ لە پارىژگا بەپابەند كىردنى ھەموو خاوەن شوينە بازىرگانى و پىشەسازىيەكان بەگۆرپىنى ناوو ناوونىشانە تۆمار كراوو نووسراوەكانى شوينەكانىيان كە بەزمانى غەيرى ەرەبى نووسراون وەك كوردى و توركمانى، كەھەموو شوينەكانى وەك (قاوەخانە، كەمالىيات، مۆبىلىيات، گازىنۆ، گەرماو، مزگەوت، تەكىيە، گۆرستان، مەرقەد، كۆلان، شەقام، شوينەوار، سالۆنەكانى تاشىن و رازاندنەو ى جوانكارى، شوينەكانى گەمەو رابواردن و گوزەراندىن و ەرزىش..تاد) و گۆرپىنىيان بۆ ناوو ناوونىشانى ەرەبى كەئاكارى شوپشگىرەنەى حزبى ناسراوىيان پىۋەبى.

ئاخۇ عىراق بەدرىژاىى بوونى وەك مەملەكەتلىك لەم جۆرە پىشلىكارىيە بەدئەخلاقىيەو رەگەزپەرستانەى

تهنانهت دهرهاق بهناوی مزگهوت و تهکيهکان، ناوی
 گۆرستان و مهرقهدهکان بهخۆوه بينيوه؟ مهگهر
 رهگهزپهرستتیهکی لهم رهگهزپهرستتیه سهدامییه و
 دپندانیه نهگهرسترو دپندانهترهیه؟ مهگهریهکیته
 عیراقی بهم چا ئنه بنیات دهنری؟ یان بهم کردهوه
 رهگهزپهرستانه بهی که لهکۆنهپهرستی و دیکتاتۆریهت
 نوqm بووه، دهروخیندری و تیك و پیک دهشکیندری؟
 سهرنج بدهن مهسهلهکه شاری کهرکوک تیدهپهپینی و
 ههموو پاریزگاکی گرتووتهوه، مهگهر ئهوه
 بییهشکردنی خهك نییه لهسادهترین مافهکانی
 هاوولاتیبوون؟ مهگهر ئهوه سووکایهتیکردن نییه
 دهرهق بهمافی مرووف لهههلبژاردنی ناویك بو
 دوکانهکی؟ دواتر مهگهر ئهوه سووکایهتیکردن نییه
 بهناوی مزگهوت و تهکیه، کهمزگهوتی واهیه
 لهکهرکوک سهدان سائهو لهو سهردهمهوه هیه که
 کهرکوک مهزکی ویلایهتی شارهزور بووه و هیچ
 پهيوهندییهکی بهویلایهتی بهغداوه نهبوو، جگه لهئالای
 هاوبهشی عوسمانی.

پاشان بهپیزان سهرنجی پریارهکی سهدام حسین
 بدهن وهك سهروکی بهناو ئهجومهنی سهرکردایهتی
 شوپرش که له ۲۰۰۰/۲/۷ دهرچوو که ئهمهیه:

یهکهه: بهپیوهبهری کۆمپانیای نهوتی باکور
 سهرپشك دهکری، یان ئهوهی ئهو سهرپشکی دهکات و
 دهسهلاتی دهواتی تا رۆلهکانی کهمین نهتهوهییهکانی

غەيرە غەرب (كوردو توركمان) بەگويىرى
 پىداۋىستىيەكانى بارودۇخى ئەمنى خانەنشىن بىكات.
 دوۋەم: ئەم بىرگەيە سەرەۋە ئەۋانەش دەگىتەۋە
 كە لەبەر رۇشنايى رىنمايىيە مەركەزىەكان نەتەۋەي
 خۇيان گۆريۋە.

با لەم بىرپارە قەرەقوشىيە وردىيىنەۋە كەدەرىدەخات:
 ۱- "سەرۈكى بەرپىز قائىدى ئوممەي غەربى"
 تەنەت زامانى غەربىش نازانى و جىاۋازى لەنىۋان
 نىرو مىشدا ناكات و لەجىياتى ئەۋەي بنووسى (لما
 تستوجبه الظروف) دەنووسى (لما يستوجبه الظروف)
 لەجىياتى ئەۋەش بلى (تشمىل) دەنووسى (يشمىل)... بەم
 جۆرە ھىچ بىرگەيەك نىيە ھەلەيەكى رىزمانەۋانى تىدا
 نەبىت.

۲- فەرماندەدا تەنەت ئەۋانەش دەربىرىن كە
 كراۋن بەغەرب، كەدىارە دەزانى بەغەربىرىنىكى
 بەزۆرۈ روۋكەشە.

۳- ھاۋولاتيان تەنيا لەبەر ئەۋەي كورد يا توركمان
 دەردەكرىن و بەس بى ئەۋەي ھۆكارىكى دىكە ھەبىت.
 مەگەر دەشى ۋەشىكى دىكتاتۇرى ۋا بىتتە
 سەرۈكى عىراقى غەرب و كوردو توركمان و
 كلدۇئاشۋور؟ بۆيە دەبى بەگويىرى بىروباۋەرە
 ەفەلقىيە فاشىستانەكەي پاكىتاۋىردى نەژادى ۋەك
 ئەركىكى حزبى داسەپاۋ بەسەرىدا ئەنجام بدات.

له بهر ئه وه له سه ره هه موو ئه وان ه پيويسته كه بو
 يه كي تي نيشته نبي عيراقى په روشن دژى پاك تاو كردنى
 نه ژادى و سړين وهى شوينه واره كانى هه ره له راگويزانه وه
 بگره تا به هه ره بگردن و به زور نيشته جيگردن
 له پاريزگاي سه ركوك تيبكووشن بو ئه وهى
 هاوولا تيبه كانى توركمان و كوردو كلدوئا شوورو عه ره ب
 به ناشتى و ئارامى و برايه تى بزىن و هه موويان چيژ
 له مافه كانى هاوولا تيبوونى يه كسان و هه رگرن و هه
 هه مووشيان به شدارى له هه لسو پاندنى ئيداره ي
 پاريزگا كه بكه ن و پيشيبخه ن و كه شه ي پيبدن.

ئيمه ده مانه وي جه خت له سه ره ئه وه بكه ينه وه كه
 داكو كي كردنى ئيمه به ته نيا وابسته نيبه
 به داكو كي كردنى كه ره واو عاديلانه له كوردى كه ركوك،
 به لكو له پيشدا داكو كي كردنه له توركمانى كه ركوك و
 كلدوئا شووريه كانى، كه دوو چارى توندترين زولم
 بوونه وه به نكو لي كردن له نه ته وه كه شيانه وه، دواتر
 داكو كي كردنه كه مان داكو كي كردنه له هه موو
 راگويزا وه كان و زيانليكه و تووه كان به چاوپوشى
 له نه ته وه و مه زه بيان.

له ته كه هه قانيه ت دان به هه ق ئيمه بو يه كي تي
 نيشته تمانى عيراقى به په روشن و ده مانه وي
 مه ترسييه كانى لى دوورخه ينه وه و بيپاريزين، له وان ه
 مه ترسييه كانى سياسه تى پاك تاو كردنى نه ژادى كه
 له ته كه ئه وان ه ي باس مان كردن ده بيته مايه ي بهرپا كردنى

دوژمنکاری و رقو کینه هه لایساندن له نیوان کوردو
 عهره بی شیعیه له لایه ک و تورکمان و داگیرکارانی
 خاکه که یان له لایه کی دیکه وه، بهم جوړه ده بیته مایه ی
 هه لگیرساندن فیتنه و دوژمنکاری و ته نانه ت شه پری
 ناو خوش له نیوان عهره ب و کوردو تورکمان و
 کلدو ئاشووری، به تایبه تیش که مه ترسییه کانی ئه و
 لیژنه یه ی بو و هرگرتنه وه ی ویلایه تی موسل له عیراق
 پیکه اتوو و چه ندین ساله له سویسرا و ئه وروپا
 کار ده کات بو ئه وه ی کیشیه ی ویلایه تی موسل
 له مه حفه له ده ولییه کان و به تایبه تیش له نه ته وه
 یه کگرتوو هکاندا بوروژینئ.

له نایبردنی پاکتاوکردنی نه ژادی

نهك په پیره وړدنی پاکتاوکردنی نه ژادی له که رکوک

شارو پارو گای که رکوک روو به پووی سیاسه تی پاکتاوکردنی نه ژادی بووه، ئه ویش به پیی پلانیکی نه گریس که د مدام حسین بو وه دیهینانی چه ندین مه به ست په پیره وړی کرد:

۱- دهرکردنی کوردو تورکمان و ئاشوری له زیدی باب و با پیرانیان.

۲- نیشته جی کردنی عه رب وهك (مسته وتین) نیشته جی کراو نهك وهك هاوولاتی له که رکوک و دهوروبه ری، ئه ویش به پیگه ی ئاره زوویی کردن و هه ره شه وه.

۳- نیشته جی کردنی عه ربی شیعه له شاره که به مه به ستی بهرپا کردنی فیتنه له نیوان کوردو برا عه ربه شیعه کانیان و تیکدانی ئه و هاو په یمانیتییه ستراتیژییه ی نیوانیان، هه روه ها بهرپا کردنی ناکوکی له نیوان سوننه ی (کوردو عه رب و تورکمان) و هاورده شیعه کان، هاوردنی ئه و ژماره زوره ش هه ره شه له شاری که رکوک دهکات له شاریکی سوننیه وه بگوپردی به شاریکی شیعی.

له نامیلکه یه کدا گه لی بریاری ناپه و له لایه ن دیکتاوورو داموده زگا داپلوسینره که ی دهر باره ی

دەرکردنی کوردو تورکمان و دهستبه سهرداگرتنی
زهوی وزاریان دەرچوو به مه بهستی وه دیهینانی ئەم
سیاسه ته نه فره تلێکراوه.

نامیلکه که مامۆستا تاریق جامباز به ناو نیشانی
(گوپینی نه ته وه) ی کوردو تورکمان له که رکوک بلاوی
کردۆته وه.

راگوپزان و دهست به سهر مال و مولکدا گرتن به ته نیا
په یوه ست نه بووه به پارێزگای که رکوک، به لکو گه لی
ناوچه ی وه ک خانه قین و مهنده لی و به دره و شیخان و
ژهنگارو مه خمو رو شوینی دیکه شی گرته وه.

راگوپزانی ش هر به ته نیا کوردستانی نه گرته وه،
به لکو دیکتا توری غه داری به غدا دهره ق به سه دان
هه زار برا کورده فه یلیه کان و عهره بی شیعه ش به کاری
هینان، که به تومه تی بنه چه ی ئیرانیان تاوانبار
کرا بوون. هه مو ئه و هاوولاتی ه عیراقییانه دوو چاری
سیاسه تی راگوپزان و مولک و مال زه وت کردن و
تالان کرانی سامانی گوازا وه و پارهی بلوککراوی
بانکه کان بوونه وه.

نۆیه م:

ئۆپۆزسیۆنی عیراقی چاره سه ری ئەم سیاسه ته
تاوانکارانه ی کردو ئەم بپیارانه ی دهره ق دهرکردن:
دهرباره ی راگوپزان و پاکتاوکردنی نه ژادی و گوپینی
واقعی نه ته وه یی:

(کۆنگره راگويزانى بهزۆرو پاكتاوکردنى نهژادى و بهكارهينانى چهكى كيمياوى و گوپىنى ناسنامهى نهتهوهيى و ئهو گوپىنانهى لهواقىعى نهتهوهيى ناوچهكانى كهركوك و خانهقين و ژهنگارو شيخان و زمارو مهندهلى و شوينهكانى دى كران، ئيدانه دهكات و داواكاره شوينهوارهكانيان بسپريتهوه ئهويش بهم جوړهى خوارهوه:

ا- گهپانهوهى راگويزاوهكان بو جيگا و ريگاي خويان و گيپانهوهى مال و مولكيان و قهرهبووكردنهوهى ئهو زيانانەى لىيان كهوتوه.

ب- گيپانهوهى ئهوانهى دهسهلات هينابوونى و لهو ناوچانهى كه لهسهرهوه ئامارژمان پيدا نيشتهجى كرابوون بو شوينهكانى پيشتريان.

ت- گهپانهوهى كورده فهيليهكان و ههموو ئهو عيراقىيانەى بهبيانوى بنهچەى ئيرانى بو دهرهوهى ولات راگويزابوون، بو عيراق بهچاوپوشى لهبنهچەيان، كه رژيم بهبى هيچ رووليكي حەق لههاوولاتى بوونى عيراقى بيبهشى كردن و دهستهبهركردنى وهرگرتنى رهگهزنامهى عيراقى و گيپانهوهى مال و مولكيان و قهرهبووكردنهوهى ئهو زيانانەى لىيان كهوتوه و ئاشكراكردنى چارهنووسى ئهو فهيليه گيراوانهى كه لهنيسانى ١٩٨٠-هوه بهندكراون.

پ-لابردنی هه موو ئه و کرده و ئیداریانه ی رژیم هه
له سالی -۱۹۶۸ و ه که به مه به سستی گوڤینی واقعی
دیموگرافی کوردستانی عراق ئه نجامی داو.

هه روه ها ئه نجومه نی حوکمی عراقیش بریاریدا
وه زاره تیکی تایبته به راگو یزراوان و زیان
لیکه و تووه کان پیکینی بۆ ئه وه ی چاره سه ری
کاره ساته مرو ییه کان بکات.

ئاساییشه مروقی عراقی که له ولاتی خوی یا
گوندی خوی دهرکراوه و مال و مۆلک و زهوی و خانووی
زهوت کراوه، ئاساییه هه رچی لی زهوت کراوه له گه ل
قه ره بو و کردنه وه یه کی عادیلانه بۆ ئه و زیانانه ی لی
که و توون بۆی بگه پینریته وه، ئه مه ش بۆ ئه وه ی
کاروباره کان وه ک پیشوویان لی بیته وه و بۆ ئه وه ش
هه قانیه تی هه ق دهرکه وی و بارودۆخه که ئاسایی
بکریته وه. له بهر ئه وه ناکری گه پاندنه وه ی راگو یزراو
دهرکراوه کان بۆ شوینی نیشته جی یوونیان بۆ شارو
گونده کانی خو یان به پاکتا و کردنی ره گه زی دابندری،
وه ک چۆن ناکری گیرانه وه ی نیشته جی کراوه کانیش بۆ
شوینی پیشوویان و دابندری چونکه گه پانه وه ی
راگو یزراوه کان و دهرکراوه کان بۆ شوینی پیشوویان،
خوی له خویدا نه هیشتنی پاکتا و کردنی نه ژادی و
شوینه واره کانیه تی و ئاسایی کردنه وه ی بارودۆخه که یه
که وه ک جارانی لی بکریته وه، بهر له وه ی دیکتا تۆریه ت
به کرده وه ی ره گه زه پرستانه بیگوړی.

گيرانه وهى نيشته جيكراره زهوتكه ره كانيش خوى
 له خویدا كوئاي هیئانه به شوینه واره كانی
 پاكتاو كردنی نه ژادی. عیراقی نویش، عیراقی
 دیموكراسیی به ئومیدخوازاو ناتوانی له بهردهم
 ره شه باو پیلانه ناوخوو دهره کییه كان خوى راگری
 نه گهر له سهر بنه مای هه قانیه تی هه قو و سپینه وهی
 شوینه واره كانی چهوسانه وهی تایه فی و نه ته وهی و نه و
 پاكتاو كردنی ره گه زییه نه بی كه لییان وه پاشكه و تووه و
 له سهر بنه مای فیدرالیه ت و مافی هاوولا تی بوونی
 یه كسان نه بی، نه وانه ش كه دژایه تی راست كردنه وهی
 هه له كان و ئاسایی كردنه وهی بارودوخه كان ده كهن،
 دژایه تی ئه م عیراقه نوپییه به ئاوانخوازاوه ده كهن و
 بیانه وئی و نه یانه وئی پشتگیری له سیاسه تی
 ديكتا توریه تی گورین ده كهن، نه وهی كه عیراقی تووشی
 كار هسات و مالتویرانی كرد.

به لام نه وانه ی له نیو ئوپوزسیونی عیراقیدان و
 لایه نگری بارودوخه كان ناكهن نه واهم هه لویسته یان
 پاشكه زبوونه وهیه له پابه ندبوونیان به گفت و به لئین و
 هاوپه یمانی تییه كانیان؛ جا بو نه وهی وه بیریان بینینه وه-
 ئی به لكو وه بیر هیئانه وه بو ئیمانداران سوود به خش
 بیئت- پیشت ده قی بریاره كانی كوئنگره ی له نده نی
 ئوپزیسونی عیراقیمان روونكرده وه و بلا ومانكرده وه.

بو بهر په رچدانه وهی نه و ره گه زپه رستانه ی داكوکی
 له سیاسه تی صه دامی ديكتا تورو كرده وه

ره‌گه‌ز په‌رستانه‌که‌ی ده‌که‌ن و بانگه‌شه‌ی نه‌وه ده‌که‌ن
 ئاساییکردنه‌وه، پاکتاوکردنی نه‌ژادییه، که‌چی
 له‌هه‌قیقه‌تدا نه‌هیشتنی شوینه‌واره‌کانی پاکتاوکردنی
 نه‌ژادییه، پی‌ویست بوو نه‌وانه روونیکه‌ینه‌وه.

لیستی چۆنیه‌تی جیبه‌جیکردنی سیاسه‌تی پاکتاوکردنی نه‌ژادی

ژماره‌ی خیزانه‌کان	کۆی که‌سه‌کان	ژماره‌ی میننه	ژماره‌ی نێرینه	سال	ژ
٤٥٩٠	٣٠٠٠٦	١٤٧٠٣	١٥٣٠٣	١٩٨١	١
٦٥٨	٤٢١٧	٢١١٤	٢١٠٣	١٩٨٢	٢
٢٧٣	١٩٤٢	٩٦٠	٩٨٢	١٩٨٣	٣
٥٢٢	٢٦٢٢	١٧٧٣	١٨٤٩	١٩٨٤	٤
٢٥٨	١٧٠٥	٨٥١	٨٥٤	١٩٨٥	٥
١٩٧٤	١٢٦٩٣	٦٢١٩	٦٤٧٤	١٩٨٦	٦
٤٩٠٦	٢٣٢٠٢	١١٢٣٣	١١٨٧٩	١٩٨٧	٧
٥٣٤٦	٢٤٥٣٨	١٢٠٦٥	١٢٤٧٣	١٩٨٨	٨
٥٨٤٦	٢٨٤٩٧	١٣٩٣٧	١٤٥٦٠	١٩٨٩	٩
٥٦٩١	٢٣١٠٢	١١٢٧٣	١١٨٢٩	١٩٩٠	١٠
٤١٥	٢٠٧٤	١٠٣٢	١٠٤٢	١٩٩١	١١

۲۸۸	۱۷۷۷	۸۵۵	۹۲۲	۱۹۹۲	۱۲
۱۲۲	۶۲۷	۳۰۰	۳۲۷	۱۹۹۳	۱۳
۶۲	۴۸۴	۲۵۵	۲۲۹	۱۹۹۴	۱۴
۲۸	۲۵۵	۱۷۲	۲۸۳	۱۹۹۵	۱۵
۱۸۸	۱۴۶۳	۷۲۳	۷۳۰	۱۹۹۶	۱۶
۵۵۱	۲۵۹۶	۱۹۸۰	۱۶۱۶	۱۹۹۷	۱۷
۱۶۶۶	۱۰۰۰۴	۵۱۱۳	۴۸۹۱	۱۹۹۸	۱۸
۴۴۸	۲۳۵۲	۱۱۰۹	۱۲۴۴	۱۹۹۹	۱۹
۳۷۴	۲۲۸۱	۱۱۱۷	۱۱۶۴	۲۰۰۰	۲۰
۱۰۰۶	۵۰۱۲	۲۴۷۰	۲۵۴۲	۲۰۰۱	۲۱
۱۶۰۰	۹۶۰۷	۴۸۵۷	۴۷۵۰	۲۰۰۲	۲۲
۳۶۹۱۲	۱۹۳۱۵۷	کوی خشتی			
۵,۲۳ کس/ خنیزان					

ئاساييكردنه وهى بارودۇخه كانى كهركوك

پیداويسي تیه کی نیشتمانییه

ئەگەر مەسەلەى دیاریکردنى چارەنۆوسى كهركوك لە پیکهاتهى فیدرالیى عیراقیدا هی ئەوهبى تا کامل بوونى مەرجه گونجاوه كان دوا بخرى، ئەوا ئاساييكردنه وهى بارودۇخه كانى كهركوك مەسەلەیه كه نهك هەر خو گونجانندن و پشتگووى خستى قەبول ناكات بەلكو پیداويسي تیه کی نیشتمانیى پیويسي تیشە لە بهرچى...؟

یه كه م - لەرووى مرقایه تیه وه:

بۆ چاره سهركردنى تراژیدیای دهیان ههزار خیزانى كورد توركمانى له خاكى خويان راگويزراو كه دهخوازن بگه پینه وه گوندو لادى و شاره كه یان وهك ئەم دوو نمونه یه:

۱- زیاتر له ههزار خیزانى توركمانى شيعه له ناوچهى شيعه كه دهخوازن بگه پینه وه بۆ گونده كایان و هیچ پیداويسي تیه کی نیشته جیبوونى تازهى ئەو توپان نییه، پیويسي ته هاوپه یمانان و حكومه تى ناوه ندو حكومه تى هه ریم یارمه تیان بدن بۆ ئەوهى گونده كانیان دروست بكه نه وه تا بتوانن زهوى و زاره كانیان به ناو بیئن.

۲- هزاران خیزانی کورد که بهم زستانه تهر و تووشه‌دا له‌ژیر چادرا ده‌ژین و خراپترین گوزهرانیان هه‌یه ده‌بی له‌شوین و ناوچه‌کانی خویندا نیشته‌جی بکرینه‌وه، ئه‌ویش به‌ده‌رکردنی ئه‌وانه‌ی شویننه‌کانیان زه‌وتکردون و گیرانه‌وه‌یان بو‌ئو شوینانه‌ی لییه‌وه هاتون.

دوهم- له‌رووی دیموکراسیه‌وه:

۱- ناکری ئه‌و سیاسه‌تی پاکتاوکردنی نه‌ژادییه‌ی دیکتا‌تۆریه‌تی سه‌دامی دژی سه‌دان هه‌زار کورد و تورکمان له‌که‌رکوک په‌یره‌وی کرد قه‌بول بکری، به‌لکو ده‌بی شویننه‌واره‌که‌ی له‌ناو به‌ردری و کاریگه‌ریه‌کانی بسپرنه‌وه.

۲- ناکری هزری هه‌لبژاردنیکی ئازاد بکری که ده‌ربهری رای جه‌ماوه‌ری که‌رکوک بی به‌بیئنه‌وه‌ی بارودۆخه‌کان ئاسایی بکرینه‌وه‌و کو‌تایی به‌شویننه‌واره‌کانی پاکتاوکردنی نه‌ژادیی به‌ینه‌ری که دژی کورد و تورکمان په‌یره‌و کرابوو. بۆیی دیموکراسیه‌ت واده‌خوای به‌له‌نه‌هیش‌تتی شویننه‌واره‌کانی پاکتاوکردنی نه‌ژادی و ئاساییکردنه‌وه‌ی بارودۆخه‌کانی که‌رکوک

سییه‌م: له‌رووی یاساییه‌وه:

ئو کاته‌ی که بپیاره‌کانی به‌ناو ئه‌نجومه‌نی سه‌رکرده‌یه‌تی شورشی هه‌لوه‌سیندراینه‌وه، مانای ئه‌وه‌یه که شویننه‌واره‌کانی پاکتاوکردنی نه‌ژادی

بەشیۋەيەكى ئۆتۈماتىكى بۇ ھەمىشە ناھىلدىرى، ئەو
شۈيىنەوارانەى كە لەئەنجامى جىبەجىڭردنى ئەو بىرىارە
قەرەقوشىيە زاكانەيە درابوون.

چوارەم: لەپىناو ھەقانىيەتى ھەقدا:

زولىكى زۆر لەكوردو توركمان كراۋو ھەزاران
ماليان و زەوى زارىكى فراوانيان زەوت كراون و مولك و
ماليان بردراون، بۆيى بۇ گىڭرەنەۋەى ئەو ھەقە دەبى ئەو
بارودۇخە شازە كۆتايى پىئ بەيىندىرى و زەوى زارو
خانۋەكان بۇ خاۋەنە شەرەيەكانيان بگىڭردىنەۋە.

پىنجەم - كۆتايى ھىنان بەجىاوازىي نەژادى:

دىكتاتۇرىيەت ياسايەكى زالمانىي دەرھەق
بەقەدەغەكردنى كوردو عەرەب و توركمان سەبارەت بە
دروستكردنەۋەى خانۋە روخىندراۋەكان يان دروست
كردنى خانۋەى تازە دەر كورد لەكەركوك و كۆت و
پىۋەندىكى توندى بەسەر خەلكى كوردو توركمان
سەپاند لەشارەكەدا. جا بۇ ئەۋەى جىاوازىي نەژادى
نەھىلدىرى و مەبدەئى يەكسانى لەنىۋ ھاۋولەتياندا
جى بەجى بگرى دەبى ئەو بىرىارانە ھەلبۋەشىڭردىنەۋە.

شەشەم - بۇ تىگەياندىنى خەلك بەكردەۋە كە:

ھاۋپەيمانان عىراقىيان لەو دىكتاتۇرىيەت
رزگار كوردوۋەو رزگار كوردنەكەش سەرتاسەرىي و ئەۋەش
ماناي ئەۋەيە كەپژىمى دىكتاتۇرىيەت و
شۈيىنەۋارەكەشى لەناۋچوۋە نەك ھەر بەتەنيا عىراق
لەدىكتاتۇرىيەتى درندە رزگار كراۋو.

حه و ته م - بۆ به دهنگه وه چوونی بانگه وازو ئاره زووی دهیان ههزار خیزانی کوردو تورکمان که تاوانی دهره هق کردبوون، ئه م به دهنگه وه چوونه ی ئه و سه دان ههزار که سه ش خوی له خۆیدا به تهنگه وه چوون و تیک گه یشتن و یه کبوونه له گه ل ئه واندا بۆ خزمه تکردنی عراق.

هه شته م - بۆ هینانه دی ئاسایش و ئارامی و نه هیشتنی تیرۆژی کوێرانه:

ئاسایی کردنه وه ی بارودۆخه کان واته گێرانه وه ی هاوورده کان - که زۆر له وانه له دیکتاتۆریه ت سوودمه ندبوون و زۆریشیان تا ئیستا سه ر به سدام حسین - ن بۆ شوینی راسته قینه ی خۆیان که به مه ش که رکوک - پارێزگا و شار - له مۆلگه ی تیرۆری ره ش و هه شارگه و په ناگه ی تیرۆریسته ناوخواکان ئه وانه ش که نیڕدراون و هاوونه ته ناوچه که رزگاری ده بی به مه ش هاوولاتیان له تیرۆری تاوانکار رزگاریان ده ییت و ئاسایش بۆ هیندی هاوپه یمانان دابین ده کری و سه ربازو که سه کانیا ن له تیرۆرستان رزگاریان ده بی.

نۆیه م:

بۆ کار ئاسانیی ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی ئابووری و فهرهنگی دوا ی ئه وه ی هاوولاتیه کان ده گه رینه وه شوینی خۆیان و سامانی خۆیان ده خه نه گه ر و دوا ی ئه وه ش که ئارامی دیته دی، ئه و سه رمایه ی نیشتمانی (کوردستانی و عراقی) و سیانی

بۇ بەرھەمھېنان روو دەكەنە كەركوك و بازار
دەگە شىتە وەو ئابوورىش پەرەدەستىنى.

دەيەم: بۇ جىيە جى كەردنى شەرىعەتى ئىسلامى كە
خۇيىنى براكەى و مالى براكەى و زەوىى براكەى
لە موسولمانان سەردام كەردو، ئەوھى كە ئەنجامدراو
پىچە وانەى شەرىعەتى ئىسلامىيە و ئەوانەى ھاتوون
خواردنە كانىان ئى ھەرام و نۆيزە كانىان لەسەر خاكىكى
زەوتكر او دا بەتالە.

ياز دەيەم:

وہك ریزگرتنىك لە مافى مروؤف و جارپدانى جىھانى
مافى مروؤف كە حكومەتى عىراقى مۆرى كەردو
كە راگويزان و دەربەردەرى و گوپىنى ئاكارە نەتەوھى و
مەزھەبىيە كان قەدەغەدەكات.

ئەوانە ئەو ھۆكارە پىويىستانەن بۇ ئاسايى
كەردنەوھى وەكاتى بارودۇخەكانى كەركوك، جا ئەو
ماوہ بزانىن ئاسايى كەردنەوھى چۆنە.

ئىمە پىمان وایە ئاسايى كەردنەوھى جىيە جى كەردنى

بىرپارەكانى ئۆپزىسۇنى عىراقىيەكە ئەمە دەگەيەنى:

۱- سەر لەنوئى يەكخستەوھى كەركوك و گىپرانەوھى
بۇ سەردەمى بەر لەدەستكەردنى بەعس بەگوپىنى
ناوہكەى و پارچەكەردنى و توزخورماتوو بخرىتە سەر
تكرىت و كفرى بۇ سەر بەعتوبەو كەلارو چەمچەمال بۇ
سەر سلىمانى.

۲- گېرانه‌وهی راگوئیزراوه‌كان و ئاواره‌كان بۆ شوینی
 پيش‌شینهی خويان و گېرانه‌وهی هاورده
 نيشته‌جی‌كراوه‌كان بۆ ناوچه‌كانی پيش‌شوی خويان
 له‌گه‌ل پيش‌كه‌شكردن کۆمه‌کی ماددی بۆيان بۆ ئه‌وهی
 بتوانن ده‌ست به‌ژيانی‌کی سه‌ربه‌ست و سه‌رفراز بکه‌ن و
 ژيانی‌کی ئاسووده‌ ببه‌ن سه‌رو به‌حه‌لای بخۆن و
 نوێژه‌كانیان و سه‌روته‌ ئاینیه‌كانی دیکه‌یان
 په‌یره‌وبکه‌ن.

له‌قازانج به‌ده‌رنیه‌ ئه‌گه‌ر لێده‌دا ده‌قی به‌ریاره‌كانی
 كۆنگره‌ی له‌نده‌ن سه‌باره‌ت به‌م بابته‌ به‌خینه‌روو:
 نوێه‌م: ده‌ریاره‌ی راگوئیزان و پاكتاتاوكردن
 نه‌ژادی و گوپینی واقیعی نه‌ته‌وه‌یی، كۆنگره‌ داوای
 لابردنی شوینه‌واره‌كانی راگوئیزانی به‌زۆر
 پاكتاوكردن نه‌ژادی و به‌كارهێنانی چه‌کی كیمیاوی و
 ئه‌و گوپینانه‌ی به‌سه‌ر واقیعی نه‌ته‌وه‌یی ناوچه‌كانی
 كه‌ركوك و مه‌خمور خانه‌قین و ژه‌نگارو شیخان و زمارو
 مه‌نده‌لی و شوینه‌كانی دیکه‌ هیندراون ده‌كات.
 ده‌كات ئه‌ویش به‌په‌یره‌وكردن ئه‌م كرده‌وانه‌ی
 خواره‌وه:

۱- گوپانه‌وه‌ی راگوئیزراوه‌كان بۆ شوینی خويان و
 گېرانه‌وه‌ی مال و مۆلكه‌كانیان و قه‌ره‌بوو كرده‌وه‌ی ئه‌و
 زیانانه‌ی لێیان كه‌وتوه.

ب- گېرانه‌وه‌ی ئه‌و هاوردانه‌ ده‌سه‌لات له‌و ناوچانه‌دا
 نيشته‌جیی كردبوون بۆ شوینی پيش‌شویان.

ت-گه پانه وهی کورده فهیلییه کان و هه موو ئه و
عیراقیانه ی به بیانوی بنه چه ی ئیرانیان له عیراق
دهر کران بو عیراق به چاو پۆشی له بنه چه یان که به ناهه ق
ما فی هاوولا تی بوونیان لی سه ند رایه وه مو گه پانه وه ی مال و
مولکیان و قهره بوو کردنه وه ی ئه و زیانانیه ی لیان
که وه ت بوو ئاش کر ا کردنی چاره نووسی ئه و فهیلیه
گیرافانه ی له نیسانی ۱۹۸۰ وهر گیرابوون.

س-هه لوه شان دنه وه ی هه موو ئه و کورده وه
ئیداریانه ی رژیم له سال ی ۱۹۸۰ وه به ئامانج ی گۆرینی
واقیعی دیموگرافی کوردستانی عیراق ئه نجامی داوون.
ده بی ئه وه ش بل یین که ئیمه پشتگیری
جیبه جی کردنی ئاسایی کردنه وه ده که یین به شیوه یه کی
ریکۆپیک و بهرنامه ریژو خیراییه کی پیویست.

ههروه ها پشتگیری ئه وه ش ده که یین که ئه و برا
هاوولا تیانه مان تی بگه یه نین که دیکتاتۆریه تی بوگه ن
نا چاری کرد بوون و ده یویست به هویه وه ئاگری فیتنه
له نیوان هاوولا تیانی کوردو تورکمان له لایه ک و برا
عه ره به کان یان له لایه کی دیکه وه هه ل بگرسین ئه ههروه ها
هه لگیرساندن ی فیتنه یه کی تایه فه گهری ئه ویش
به گواستنه وه ی عه ره بی شیعه بو ئه و ناوچه یه ی که
به رده وام ناوچه ی سو فنه بووه، به م جو ره دیکتاتۆریه ت
سیاسه تی کی نه فره ت لی کراوی په یره وکرد، که
له به عه ره به کردن و به شیعه کردن خوی نواند، ئه مه و پرای

ئەو ەش كە دورژمنايەتيەكى توندی لەگەڵ برا شیعە
عەرەب و توركمانەكاندا ەبوو.

مافی نیشته جیپوون و زولمی نیشته جی کردن:
لەوانە یە ھیندیک بلین ھاور دەنیشته جی کراوە کان
ھاوولاتی عیراقن و ھاوولاتیانی عیراقیش مافی ئەو ەیان
ھە یە لە ھەر کوێیەك بیانەوی نیشته جین.

بۆ رەتکردنە وە ی ئەم قسە یە كە قسە یە كی ھە قەو
نا ھە قی پی دە كری دەلین ئەو نیشته جی كە ر دە نە
نیشته جیپوون. ئەمە نیشته جی كە ر نیکی بە زۆر داریە و
نیشته جی كە ر نیکی رە گەز پەرستانە ی تایفیە بۆ
گۆرینی دیموگرافی ناوچە كە و مەز ھە بە كە ی. بەم جۆرە
نیشته جی بوونیکی ئاسایی نییە و پەپرە و كە رنی مافی
ھاوولاتی نییە لە نیشته جی كە ر نیکی رە گەز پەرستانە ی
تایفیە بۆ گۆرینی دیموگرافی ناوچە كە و مەز ھە بە كە ی.

بەم جۆرە نیشته جیپوونیکی ئاسایی نییە و
پەپرە و كە رنی مافی ھاوولاتی نییە لە نیشته جی بوون
بە لكو پەرۆسە یە كە بۆ پەپرە و كە رنی سیاسە تیك كە
فیتنە و رق و كینە لە نیوان ھاوولاتیانی كورد و توركمان
دە نیتە وە لە لایەك، لە نیوان شیعە و سوننە دا.

بەم جۆرە ئەم بە زۆر نیشته جی كە ر دە یە كیتی
نیشتمانی عیراقی ھە لدە تە كینن. دواتر ئەم
نیشته جی كە ر دە لە سەر خاکی كی بە تال نییە، بە لكو
لە سەر لاشە ی خاوەنی خاك و ناوچە میژووییە كە یە كە

ئەمە خۆی لاهۆیدا زەوتەکردنى مافى ھەوولاتيان و
زەوتکردنى خاڪە لەخاوەنە شەرىعیەكەى.
بادو و نموونە وەرگرین.

۱- سامەرا لای شیعەكان شارىكى پیرۆزە، بەلام
زۆربەى سوننەى، دەبى ھەلۆیستى خەلكى سامەرا چى
بى بەتایبەتى و عەرەبى سوننەش بەگشتى ئەگەر
حکومەتى عىراقى دوو سەد ھەزار عەرەبى شیعە
لەسامەرا نیشتەجى بکات؟

ئاخۆ پێشوازییان لێدەکن...؟ یان قەبۆلیان ناکەن.؟
۲- لەسەردەمىکدا زۆربەى دانیشتوانى (حەى)
كوردى فەیلی بوون، ئاخۆ ھەلۆیستى عەرەبى شیعە
چى دەبى ئەگەر حکومەت سەد ھەزار كوردى سوننە
لەسەر لاشەى ھاوولاتیانى (حەى) نیشتەجى بکات و
بەبەشێك لەكوردستانی عىراقى دابنێ؟ ئایا ئەوەیان
قەبۆلە...؟ كە بەقەد كەركوك و توزخورماتووش گەنگ
نێیە...؟

كەواتە ئێمە لەگەڵ مافى نیشتەجیبوونى
ھاوولاتیانى عىراقین لەھەر كۆیەك بیانەوى بەلام دژى
بەزۆر نیشتەجى كردنن كە بەمەبەستى گۆڕینى واقیعى
نەتەوەیی و مەزھەبى بكړئ. ئێمە ئەو دەلێن چونكە
بەكردەو سیاسەتى گۆڕینى واقیعى نەتەوەییمان
دەرھەق كراوە و ھەر لەسەرھەتای دامەزارانى دەولەتى
عىراقیەو بەدەست ئەم سیاسەتەو دەنالیین

به تايبه تيش پاش نه وهى به عسى فاشيست جلهوى
كاروباره كانى له عيراق گرته دهست.

دهبى نه وهش بليين كه ئيكه نامانه وى به ته نيا كورده
راگويزراوه كان بگه پړنه وه. به لكو توركمان و ناشورى و
كلدانى به راگويزراوه كانىش، ئيمه داواى ئاسايى
كردنه وه يه كى راسته قينه ده كه ين كه هم مووان بگريته وه،
خه لك و لادى و شاريش.

له بهر روشنايى نه وانهى باسگران، ئاسايى
كردنه وهى بارودوخى كه ركوك پيداويستيه كى
نيشتمانيى پيوسته وه مه ترسى نه وه هه يه نه گهر
دوا بخړى و دوا بگه وى نه نجامه كه ي ره چاو نه كراو ده بى،
له بهر نه وه ئيمه داواكارين تازو وه دهست به ئاسايى
كردنه وهى وه كاتى بارودوخه كانى پاريزگاي كه ركوك
بكرى.

بەرژەوهندىيە راستەقىيەكانى نەتەوھى توركمان لەكوئدايە...؟

-۱-

نەتەوھى توركمانىش ۋەك نەتەوھەكانى كوردو
كەلەشۋورى برايان زولمىكى زۆرى لىكراۋە،
گرنىگىرلىشىيان چەوسانەوھى نەتەوھىيە كە خۇي
لەپەتەردنەوھى بوونى و ناچاركىدى رۆلەكانى تا
بەغەرب يان بەكورد خۇيان ناوونوس بىكەن، تەنەت
شۇقىنىيەتى غەفلەقى لەخۇي رادىت كە تارىق غەزىز
لەپايتەختى توركىيا بلى: توركمان لەغىراقدا نىيە، بى
ئەوھى كاردانەوھىيەكى كاريگەرى توركىش ھەبى،
تەنەت رۆژنامەكانى توركىش خۇيان لى گىل كوردو
چاويان لەو لىدوانە ئىستىفازىيە نووقاند.

لەۋلاتدا.. جگە لەچياكان پەناگەيەك بۇ توركمانە
ئازادىخوازەكان نەبوو، بۇيە برا كوردەكانيان لەپىش
ھەمووشىانەوھى براكانيان لە يەكىتتى نىشتەمانىي
كوردستاندا باۋەشيان بۇ كوردنەوھى ھەر شتىكى
ھەيانبووبى لىيان چاۋ نەبوون، تەنەت بەرنامەيەكى
توركمانىشيان لەپادىۋى كوردستاندا بۇ تەرخانكرا،
دوای راپەرىن و ئازادكىدى بەشىكى گرنىكى
كوردستانى غىراق يەكىتتى نىشتەمانىي كوردستان
دەست وبردى كرد لەپىشكەشكىدى كۆمەكى گونجاۋ

بەچەك پېندان و ئاسانكارىيى كردن بۇ برا توركمانەكان،
 ئەوەش ئەركىكى برايهەتى دېرىنى سەدان سالەى نىوان
 كوردو توركمان بوو. لەكاتى مەلېژاردنى ئەنجومەنى
 نىشتمانى كوردستانىشدا يەككىتى و پارتى وەك برا
 ئاشوورىيەكان چەند كورسىيەكيان دانى كەزۇر زياتر
 بوو لەپىژەى بوونى خۆيان، بەلام شوڧىنيەتى
 كوڧرانەى سەركردايەتى بەرەى توركمانى
 بەشدارىكردنى لەئەنجومەن و دواترىش لەوەزارەتەكانى
 مەرىم كەپلەى جىگىرى سەروك وەزيران و چەند
 وەزارەتلىكان دەدرايى رەتكردەو.

ئەوەى سەيروسەمەرىيە سەروكىكى بەرەى
 توركمانى كەپىشتەر ئەندامى ئەنجومەنى ياسادانانى
 ناوچەى كوردستان بوو (مجلس تشريعى) بەبيانوى
 بوونى ناوى كوردستان بەسەر ئەنجومەنەو
 بەشدارىكردنى رەتكردەو، كەچى وڧراى بوونى ناوى
 كوردستان لەئەنجومەنى ياسادانانى سەداميدا بۇ دوو
 خولى پەرلەمان ئەندامىتى قبوول كەردبوو،
 سەركردايەتى بەرەى توركمانى بەردەوام بوو لەسەر
 رەتكەردنەوەى ناوھينانى كوردستان، ئەگەرچى
 لەسەردەمى رڧىمى بەسەدا ناوى رەسمىى ناوچەى
 ئۆتۆنۆمى بوو و وڧراى ئەو كوردستان لەسەردەمى
 عوسمانىشدا بەكارھاتوو، لەوەش زياتر لەسەرەتاي
 سەردەمى خوالىخۆشبوو مستەفا كەمال پاشا ئەتاتورك
 دا لەسەر دىوارى ئەنجومەنى گەورەى نىشتمانىيى

تورکیدا رسته یهك نووسرابوو بهناوی (کردستان میللت وکیلی) واته نائیبهکانی کوردستان.

ئاشکراشه که لهکۆماری ئیسلامیدا ویلایهتیک ناوی (استان کردستان) هه زانکۆیهکی لییه بهناوی (دانشگای کردستان) و بلواریکییش لهتارانی پایتهختدا ناوی (بزرگ راه کردستان) هه -شارپی کوردستان- تهناهت فرۆکه ی سهروکایهتی ئیرانییش ناوی کوردستان-ی به سه ره وهیه. لهپاسیتیدا رهتکردنه وهی ناوی کوردستان و خو ئی گیلکردنی تاکه هۆکاری راستهقیینه نه بوو لای به ره ی تورکمانی تا به شداریی له نهنجومه نی نیشتمانی کوردستان و وهزاره تهکانی هه ری می کوردستان نه کهن، به لکو فهرمانه توندهکانی دهر وهی س-نوورو ش-و ئینییهت و پابهندن-ه بوونیان به بهر ژه وهندییهکانی تورکمان ئهم هه لویسته زیانبه خشه ی به سه ره برا تورکمانهکان و بهر ژه وهندییهکانیادا سه پاند، که چی له گه ل ئه وه شدا حکومه تی هه ری می کوردستان بریاریدا له هه ولیژه وه بگره تا ده گاته کفری خویندنگاو باخچه ی مندا لان به زمانی تورکمانی بو برا تورکمانهکان بکاته وه جا له هه ر کوئییهك بن، ئه گه رچی به ژماره ش که م بووبن، هه ره ها ریگه ی په خشی رادیوی و دهرکردنی گو قارو رۆژنامه به زمانی تورکمانی و تهناهت میلیشیای چه کداریشی پیدان، به مجۆره واقیعهکان سه لماندیان که بهر ژه وهندی راستهقیینه ی نه ته وه ی تورکمان

له كوردستانىكى فیدرالى دیموكراتیدایه نهك له عیراقىكى دىكتاتورى كه نه ته وهى توركمانى تیدا كه وتبووه بهر شالاوى قىركردنى سیاسى و چهوسانه وه به زۆر به عه ره بکردن.

سالى (۱۹۷۷) له به لگه نامه يه كى ره سمى عیراقیدا راگه يه هندرابوو كه (۴۲۳۸۶) توركمان له پارىزگای كهركوك نه ته وهى خویان كردووه ته عه ره ب، نه مه جگه له بیبه شكردنى توركمان له خویندنكاكان و جگه له بیبه شكردنیا ن له مافه سیاسى و ئیدارىیه كان و وهك هه عیراقییه كه بیبه شكردنیا ن له ساده ترین ماف و ئازادییه دیموكراتییه كان به مافى هه لېزاردنى نوینه ریشیان وه له نه نجومه نه كانى ناوخو و ناوه نددا، هه رچى وه دهرنان و دورخستنه وهش بوو برا توركمانه كانیشى وهك برا كورده كانیا ن گرت وه وه كه وتنه بهر شالاوى به زۆر به عه ره بکردن و به شخوران له كهركوك، بو نمونه؛ له مافى مولكدارى و خانوو دروستكردن ته نانه ت نه وهى كه ده ولت بو كردنه وهى شه قامىكى نویش تىكى ده دات بیبهش كران.

هه موو نهو زولم و زۆرانه له برا توركمانه كان دهكرا بى نه وهى له دهره وه دهنگىك جگه له دهنگى ئۆپۆزسیۆنى عیراقى (عه ره بى كوردى) دیموكراتى و نیشتمانى و ئیسلامى به رزبیته وهو به رگرییا ن لى بكات.

بەرژەۋەندىيە راستەقىيەتلىك نەتەۋەدى توركىمان لەكۆيدايە

-۲-

كىشەي كەركوك

دەيان سالى كەركوك بەزۋرى زۆردارىسى يان
بەناچار كۆردىن يان بەئارەزوۋىي كۆردىن ياننىش بەھەرەشە
دوۋچارى سىياسەتى گۆپىنى دىموگرافى بۆتەۋە.
خۇئەگەر شالاۋى پاكىت كۆردىن رەگەزى بەپلەي
يەك لەسەر كۆرد بۆۋىن ئەۋا بەپلەي دوۋ لەسەر
توركىمان بۆۋە، ئەۋەبۆۋ توركىمان لەگۆندۇ شارەكان
بەخۇدى كەركوكىشەۋە لەداقۇقۇ خورماتوۋ ناھىيە
لادىكانى دى راگۆپىزان، ھەرۋەھا ياسا ئىستىسنا
شۇۋىنىيەكانى ۋەك قەدەغە كۆردىن مۆلكەدارى
بىيەش كۆردىن لە خانوۋ دىۋست كۆردىن نىشتە جىبۇۋى
دامەزىراندن توركىمان ۋ كۆردى گرتەۋە ۋ ماۋەي چىل سال
دىكتاتۇرىيەت بەئەنقەست سى ھەزار خىزانى ھەرەبى
شىيەي بۆۋ كەركوك ۋ دەۋرۋەرى گۈاسىتەۋە،
ئامانجەكەش ئاشكەرابوۋ كە بەزۋر بەھەرەبى كۆردىن شارى
كەركوك بۆۋ بەپلەي يەكەم ۋ دوۋەمىشيان بۆۋ
پاراستىنى ۋ گۆپىنى مۆركى مەزەبى لەسۆننەۋە بۆۋ

شیعه، ئه‌ویش به‌مه‌به‌ستیکی نه‌فره‌تلیکراو که به‌ریاکردنی دۆژمنداری بوو له‌نیوان کوردو تورکمان له‌لایه‌که‌و عهره‌بی شیعه له‌لایه‌کی دیکه‌وه، ئه‌وه‌بوو له‌ماوه‌ی (۱۰) ساڵدا ژماره‌ی عهره‌ب له (۹۲۲۵۲) که‌سه‌وه له‌ساڵی (۱۹۵۷)وه بووه (۲۸۷۵۵) که‌سو ریژهی تورکمان له‌پاریژگای که‌رکوک بو (۱۶٪)ی دانیشتوانی پاریژگا که‌ دابه‌زی، ئه‌وه له‌کاتی کدا ساڵی (۱۹۵۷) ژماره‌یان له (۸۳۳۷۱) که‌س تیده‌په‌ری، دوا‌ی بیست سا‌ل له‌جیاتی ئه‌وه‌ی ژماره‌یان دو‌وقات زیاده‌بکات بو (۸۰۳۴۷) که‌س دابه‌زی، سا‌لی (۱۹۹۷)یش سه‌رژمیری ره‌سمیی عیراق ژماره‌ی تورکمانی به (۴۰۳۷۷) له‌که‌رکوک مه‌زنده کردبوو دوا‌ی پینچ سا‌ل ئه‌م ژماره‌یه‌ بووه (۴۴۴۱۴) که‌س که‌ده‌کاته (۸۷، ۱۰٪) ریژهی دانیشتوانی که‌رکوک ئه‌مه به‌گویره‌ی قسه‌لو‌که‌کانی عیراقی، به‌م جو‌ره واقیع ئه‌وه ده‌سه‌لمینن که‌مه‌ترسی له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی تورکمان و بوونی، له‌شو‌قینه‌تی عهره‌بی و دیکتاتۆریه‌تی سه‌دامیه‌وه دیت. له‌به‌ر ئه‌وه هه‌قی خو‌مانه نه‌ینی هاوکاریکردنی به‌ره‌ی تورکمانی له‌گه‌ل پاشماوه‌ی سه‌دام و ئه‌وانه‌ی که‌ سه‌دام به‌سه‌ر که‌رکوکی سه‌پاند بوون بو به‌عه‌ره‌بکردنی، لای ئی‌مه جی‌گه‌ی سه‌رسو‌رمان بی.

كهواته چاره سەر بۆ شارى كهركوك چييه؟

تهگبىرو چاره سەر لهو دوو ئىديعا پووجه دا نيه كه كهركوك شارىكى توركمانييه يان شارىكى كورديه، ئەم دوو ئىديعايه هەردووکیان لە راستی و واقعەوه دوورن.

۱- كهركوك هەرگیز رۆژێك لە پوژان تەواو شارىكى توركماني نەبوو، هەر لە سەردەمى عوسمانيهوه تا سەردەمى عیراقى هەموو سەرژمێرییهكان ئەوه نیشان دەدەن كه توركماني كه مینهی دانیشتوانه كهی بوون، لە سەردەمى عوسمانیدا فەرهنگی ئەعلامى توركى كه وهك دائیرهى مه عاریفی عوسمانیه ئەوهی تۆمار کردوو: (اهالیسنك اوچ ربعی کردو قصوری ترك و عرب و سائر) واته سێ چارهكى دانیشتوانى كوردو ئەوانى دى تورك و عەرەب و هی دیکه (ل- ۳۸۴۶) فەرهنگی ئەعلام. له یاداشتێكیشدا كه خوالیخۆشبوو عیسمهت پاشا ئینونۆ له كۆنگرهی لۆزان پێشكهش به كۆمهلهی نهتهوهكان كردوو ئەم ژمارانه له بارهی لیوای كهركوك-وه هاتوون:

كورد (۹۷۰۰۰)، توركماني (۷۹۰۰۰)، عەرەب (۸۰۰۰)، لهیه كهم سەرژمێری عیراقیشدا حكومهتی عیراقی ئەو ژمارانهی داوه:

سالی ۱۹۲۴ كورد (۴۷۵۰۰) و توركماني (۲۶۱۰۰)، له سەرژمێری ۱۹۵۷ی عیراقیشدا ژمارهكانى كهركوك بهم جۆره: كورد (۱۸۷۵۹۳)، توركماني (۸۳۳۷۱)،

له سه ره ژميری سالی (۱۹۷۷) يشدا ژماره کانی شاری
 که رکوک بهم جوړه: کورد (۱۸۴۸۵۷)، تورکمان
 (۸۰۳۴۷)، له سه ره ژميری سالی ۱۹۹۷ يشدا ژماره کان
 له سه ره که رکوک بهم جوړه: کورد (۱۰۱۶۰۷)، تورکمان
 (۴۰۳۷۷). به لام نه گهر ژماره ی نه وانه ی به بیانوی
 گوړینی نه ته وهیان کراون به عه ره ب زیاد بکه ین نه و
 ژماره ی تورکمان ده بیته ۴۴۴۱۴ + ۴۲۳۸۶ -
 ۸۶۶۰۰ و ژماره ی کورد ده بیته (۱۱۱۷۶۷ + ۳۸۱۴۷)
 - ۱۴۹۹۱۴ که س.

۲- ئیدیعای شو قینیه کانی کوردیش که شاری
 که رکوک ته و او شاریکی کوردیه نه ویش پووجه،
 چونکه پیچه وانه ی راستی و واقعیه، چونکه کوردو
 تورکمان و مه سیحی و عه ره ب خه لکی راسته قینه
 تییدا، له بهر نه وه ناوی ده نیین شاری برایه تی و
 نه ته وه یی، پیویسته به شاریکی هاو به شی بزانی و
 هه مووان مافی به پړوه بردنیا نه به ی و به راستی چیژ له
 مافی هاو ولا تی بوونی یه کسان و هر بگرن و کاره کان
 له نیوان هه موواندا به عه داله ت دابه ش بگری و
 هاو ولا تییه کانی بی جیاوازی خیر له سه روه ت و
 سامانه که ی ببینن.

نیمه پیمان وایه چاره سه ریکی وه که نه و
 چاره سه رییه ی شاری بروکسلی فره نه ته وه له وانه یه
 با شتر بی بو چاره سه رکردنی کی شه ی پیکه وه ژیا نی
 برایانه له که رکوک.

۳- لە پرووی جوگرافییهوه کهرکوک دهکهوێته ناو
 ههریمی کوردستانی جنووبی، تهنا تهت به پیتی
 دانپیدانان هکانی تورکی عوسمانی و بهریتانی و
 به گوێرهی لیکۆلینه وهکانی کۆمهلهی نه ته وهکان و ئه
 لیژنهیهش بێت که له ولاته ئه وروپاییه بیلایه نهکان
 پیکهاتبوو.

له سهردهمی عوسمانیهوه تا (۱۸۷۹) کهرکوک
 مهلبهندی ویلایهتی شارهزور بووه که له پال کهرکوک
 ههولێرو سلیمانی و هیندی ناوچهی کوردستانی
 ئێرانی ئیستاشی بهخۆوه دهگرت.

چه ند نه خشهیهکی عوسمانی و ئه وروپاییمان
 له بهردهستدایه جهخت له سهه ئه وه دهکه نه و
 دهیسه لمینن که کهرکوک دهکهوێته ناو ههریمی
 کوردستانی عوسمانی و تا ئه وکاتهش ئه و لیژنهیه
 که کۆمهلهی نه ته وهکان پیکههینابوو کهرکوک نه سه
 به عیراق و نه سه به خاکی تورکی بووه، بریاری
 لیژنه کهی سه به کۆمهلهی نه ته وهکانیش بهم جوړه
 بووه:

"بو ئهم مه بهسته گه پراینه وه لای میژوونوسان و
 جوگرافیناسه دیرینهکانی عه ره ب و ژمارهیهکی زوړ
 نه خشه ی عه ره بی و سه دان نه خشه ی ئه وروپایی که
 له نیوان سه ده ی شازده و بیستدا کی شراون، هه روه ها
 کتیبهکانی ئه سفاری هه موو سه رده مهکان و سه رچاوه
 جوگرافییهکان و کتیبه جوگرافییهکانی خویندن که

لەخویندنگاکانی ئامادەیی عەرەبی لەمیسەر
 بەکار دەهاتن و لیژنەکە لەسەر بوونی سێ ناوچەی
 روون و ئاشکرا راوەستا: عێراقی عەرەبی و جەزیرە و
 کوردستان، عێراق لەباکوورەوە لەهیت-تکریت یان
 چیاى حەمرین تیناپەرێ، نەشکرا ئەو ساغ بکریتهو
 کەبەشیك لەو خاکەى ناکۆکی لەسەرە رۆژیک لەپۆژان
 بەشیك نەبوو لەعێراقی عەجەمى، ئەوەش دەسەلمینن
 کە لەهەموو ئەدەبیاتە جوگرافییەکاندا هەر لە (فتح) ی
 عەرەبییەو تا میژووی دەستپیکردنی لیکۆلینەو
 لیژنەکە لەسالی (١٩٢٥) رۆژی لەپۆژان ئەو خاکەى
 ناکۆکی لەسەرە بەشیك نەبوو لەعێراق، لەپارێدووش
 ناوی (عێراق) لای دانیشتوانی ویلایەتى موسڵ وەك
 ناویك بۆ ولاتەكەیان لەسەر زار نەبوو، بەلام بەهەر حال
 لای عەرەب لەناوی (میزۆپۆتامیا) ی ئەوروپایی
 نەناسراو زیاتر قبوڵ کراوە، کە میزۆپۆتامیا نیوەى
 رۆژئاوای ئەو خاکەى بەخۆوە گرتبوو کە ناکۆکی
 لەسەربوو، بەلام ئەو قسانەى حکومەتى تورکی کە دەلى
 ویلایەتى موسڵ بەشیك بوو لەئەنادۆل ئەو لیژنەى
 پێى وایە کە راست نییە چونکە سوریا و کوردستانی
 خۆئاوا ئەم دوو هەریمە لیک جودا دەکاتەو
 (سەرچاوەکە: کێشەى موسڵ/ چاپى

سێیەم- چاپى زانکۆى بەغدا/ ٧٨) بەم جورە
 لەبەریارى لیژنە بیلايەنەکەى لیکۆلینەو
 عەرەبى سەر

بەكۆمەلەي نەتەوكاندا دەردەكەوي كەركوك بەشيك
بوو لەكوردستان نەك لەعراق و توركيا .

كەواتە چارەسەري كيشەي كەركوك چييه؟

پيمان وايە چارەسەرەكە لەوهدايە كە:

۱- دان بەحەقيقەتە ميژووييه كاندا بنري .

۲- بەگويزەي سەرژمييريەكان دان بەواقيعي ئيستادا

بنري .

۳- بەگويزەي بريارەكاني ئوپوزسيوني عراقي

بارودوخي كەركوك ئاسايي بكریتەو كە بەم جۆرەيە:

((سەبارەت بەپاگواستن و پاكتاوكردني رەگەزي و

گوپيني واقيعي نەتەوہي))

"كۆنگرە ئيدانەي راگويزاني بەزۆرو پاكتاوكردني

رەگەزي و بەكارهيناني چەكي كيميائي و گوپيني

ناسنامەي نەتەوہي و ئەو گوپانانە دەكات كە بەسەر

واقيعي نەتەوہي ناوچەكاني كەركوك و مەخمورو

خانەقين و سنجارو شيخان و زمارو مەندەلي و

شوينەكاني ديكەدا هاتوون، ھەرودھا كۆنگرە داوا

دەكات شوينەوارەكانيان بەپيي ئەم ريئەمايانە

نەھيلدرين:

۱- گەرانەوہي راگويزراوہكان بو جيگەي خويان و

گيرانەوہي مال و مولكيان و قەرەبووکردنەوہي ئەو

زيانانەي پييان گەيەندراوہ .

ب- گێڕانهوهی ئەوانەى دەسه‌لات له‌و شوێنانەى
سه‌روه‌و ئاماژەیان پێکراوه‌ هێنابوونی، بۆ شوێنه‌کانی
پیشوویان.

ج- گه‌ڕانه‌وه‌ی کورده‌ فه‌یلییه‌کان و هه‌موو ئەو
عیراقییانەى به‌بیانوی ره‌گه‌زی ئێرانى بۆ ده‌ره‌وه‌ی
ولات راگوێزاون بۆ عیراق به‌بێ گوێدانه‌ ره‌گه‌زیان،
ئەوانه‌ش که‌ده‌سه‌لات بێ هیچ هه‌قیک هاوولاتییوونی
عیراقى لى دامالین و قه‌ره‌بووی ئەو زه‌ه‌رو زیانانەیان بۆ
بکریته‌وه‌ که‌لێیان که‌وتوو و ئاشکراکردنی
چاره‌نووسی ئەو فه‌یلییانەى له‌نیسانی ١٩٨٠ وه‌
گیراون."

"لابردنی هه‌موو ئەو ئیجرائاته ئیداریانەى رژێم
له‌سالى ١٩٦٨ وه‌ پیاوه‌ی کردوون به‌مه‌به‌ستى گوێزینی
واقیعی دیموگرافى له‌کورده‌ستانى عیراقد."

٤- ئاساییکردنه‌وه‌ی بارودۆخى که‌رکوک ئەوه‌ش
ده‌گه‌یه‌نى که‌پاریزگای که‌رکوک بگێردرێته‌وه‌ سه‌رده‌می
پیش له‌تکردن و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر پارێزگای صلاح
الدین و دیاله‌و سلێمانى، ئەویش به‌گێڕانه‌وه‌ی بۆ
سنوورى ئەسلى لیوای که‌رکوک و دواتر گێڕانه‌وه‌ی
قه‌زاکانى تووزخورماتوو کفرى و که‌لارو چه‌مچه‌مال
بۆی.

٥- به‌گفتوگۆیه‌کى راستگۆی برایانه‌ قسه‌ ده‌رباره‌ی
چاره‌نووسی که‌رکوک بکری له‌نیوان کوردو تورکمان و
عه‌ره‌به‌ ره‌سه‌نه‌کان و مه‌سیحیییه‌کان (کلدو ئاشوور) بۆ

بەدىھىننى بەرژمەندىيە ھاوبەشەكان بۇ ھەمووان و
ھەرلایەنە و ھى خۆى.

لىگەرېن خەلكەكە بەگۈيرەى سەرژمىرىى ۱۹۵۷ يان
راپرسىيەكى راستەقىنە چارەنۈوسى كەركوك دىارى
بەكەن بۇ ئەوەى بزاندرى داخوا ھەز دەكەن بېنە سەر
ھەرىمى كوردستانى عىراق.

ئەوەىيە چارەسەرى بىنچىنەى، بەلام چارەسەرى
كاتىبى لەم قۇناغى گواستەنەوەىدە وادەكرى:

۱- پتەوكردنى گىيانى براىەتى و پىكەوەرثيان لەنىوان
كوردو توركمان و ەرەب و كلدۇئاشووریدا.

۲- پىكەھىننى ئىدارەىيەكى ھاوبەش بۇ شارى
كەركوك و پارىزگاگەى و دابەشكردنى كاروبارە
ئىدارىيەكان و تەعلیمىيەكان و شارەوانىيەكان لەنىوان
ھەر چوار نەتەوەدا.

۳- خۆبەدوورخسەتن لەئىستىفزانو گەرزى و
دوژمندارىى تاك و كو.

۴- پىكەوە بەشدارىكردن لەيانە كۆمەلایەتى و
رووناكبرىيەكان و پىكەھىننى مەلبەندىكى
رووناكبرىى و وەرزشىى ھاوبەش.

۵- پىكەھىننى كۆمپانىيەى ھاوبەش لەنىوان بازركان و
بەلېندەرەكانى ھەر چوار نەتەوە.

۶- ھاندانى كوردەكان بۇ گەشەپىدانى فەرھەنگى
دىموكراتى توركمانى.

۷- پيشكه شکردنى كۆمهكى ماددى له لايهن
حكومهتى هەريمى كوردستانه وه بۆتپه وەرزشى و
رووناكبرى و يانه كۆمه لايهتپه كان و دەرگا و ناوهنده
رووناكبرىپه كانى لوانى توركمان و عەرهب و
كلدۆ ئاشورى و هى ديكه.

۸- دژايه تيکردنى بىرى شوقىنى كورد و توركمان و
عەرهب و رهواج پيدانى بىرى پيکه وه ژيانى ئاشتپانه و
براپانه و بلاوکردنه وهى گيانى خوشه و يستى و براپهتى
له نپوان هه موواندا.

بەرژەوهندییه راسته‌قینه‌کانی

نەتەوێ تورکمان لەکوێدایە

-۳-

لەگەڵ بڕایەتی کوردو تورکمان

چەند سەد سالی کوردو تورکمان لەسایە یەک
رژیمی عوسمانیدا ژیان و زیاتر لەحەفتا سالی شە لەنیو
عیراقدا دەژین، ناوچە کوردی-تورکمانی-یەکان تا
سالی (١٨٧٩) لەچارچیووی ویلایەتی شارەزور
بوون و تورکمان و کورد پێکەووە بەتەبایی و بڕایەتی
دەژیان، بێ شەپو گێچەل، پەیه‌ندی کوردی-
تورکمانی تەنیا سالی (١٩٥٩) بو ماووی دوو رۆژ
ناکۆکییەکی خویناویی تیدا روویداو لەلایەن چەند
ئاژاوەچی و کەسانیک ئیستیفزازییەو وەحشیگەرانه
هێرش کرایە سەر برا تورکمانەکان و چەند جینایەتیکی
تیرۆر دەرەق بەهیندی لەبرا تورکمانەکان کراو
وەحشیگەرانه‌ش چەند دوکان و مایک پەلاماردان
کەخێرا هۆشمەندەکانی قەوم کەوتنە ناوبرژیکردن و
چاککردنی نیوانیان، دواتر هەردوو نەتەوێ کوردو
تورکمان دووچاری سیاسەتی پاکتاوکردنی رەگەزی

به عسسیان و ره تکرده وهی مافه کانیان و هه وه کانی
 تواندنه وه بوونه وه له قاوغی (نه ته وهیی عهره بی
 به عسی) له سه ر بنه مای ییرو با وه پی عه فله قی که
 له پروگرامه کهیدا هاتوو و داواکاره وه که بهرنامه ی
 عه فله قی ناویان ده با که مینه کان بتویندرینه وه، یانیش
 وه که ناوی ناوه له خاکی عهره بی رابگویند، له گه
 نه وهی کورد و تورکمان نه له خاکیکی عهره بی نیشته جی
 بوون و نه نیشته جیشن. بهم شیوه یه کاره سات و
 سیاسه تی شو قینیی، کورد و تورکمانی پیکه وه
 کو کرده وه و خستنیه ناویه که سه نگر تا بهرگری
 له بوونی خو یان و مافه کانیان بکه ن. مه ترسی
 تازه بوونه وهی نه م سیاسه ته شو قینیی به بو خو ی
 رایه لیکیی به هیزی دیکه یه له نیوان هه ردو و نه ته وهی
 کورد و تورکماندا.

پاشان کورد و تورکمان له مه زه بی ئایینیشدا
 هاوبه شن و هه ردو و نه ته وهی تورکمان و کورد یه که
 چاره نووس و ئاینده یان هه یه پیکه وهش ئاواته خوازی
 دیموکراسی و مافی نه ته وهیی و مافی مرو قن. هه ردو و
 نه ته وهش ئاواته خوازی سیسته میکی دیموکراتی
 په رله مانی عیلمانین و درژی هه موو جو ره
 دیکتا توریه تیکن جا سیاسی بی یان مه زه بی.

گومانی تیدانییه که هه ردو و نه ته وهی تورکمان و
 کورد که پیکه وه و شان به شانی یه که له شارو ناوچه کاند
 ده ژین و ناتوانن له یه که تر جودا ببنه وه، به لکو

بەرژه‌وه‌ندیی هاوبه‌شیان واده‌خوای به‌برایه‌تی بژین و
هاریکاری یه‌کترو کاری هاوبه‌ش بکه‌ن بو خیری
هاوبه‌ش.

له‌راستیشدا به‌رژه‌وه‌ندی و قازانجه‌ نه‌ته‌وه‌یی و
ئاینده‌یی‌ه‌کانی هه‌ردوو نه‌ته‌وه‌ی تورکمان و کورد
یه‌کگرتوو هاوبه‌شه‌و هه‌رگیز لیک هاویر نا‌کرین و
هه‌لئاوه‌ش‌یینه‌وه‌، بۆیه‌ له‌سه‌ر خیرخوایان و
هۆشمه‌نده‌کانی هه‌ردوو نه‌ته‌وه‌ پێویسته‌ لی‌پ‌راوانه‌ کار
بو‌ روونکردنه‌وه‌ی ئه‌و راستییانه‌ بکه‌ن بو‌ جه‌ماوه‌ری
تورکمان و کورد تا برایه‌تی تورکمان و کورد پته‌وبی و
بکریته‌ به‌ردی بناغه‌ بو‌ بنیاتنانی ته‌لاریکی ئه‌وتوی
په‌یوه‌ندییه‌ سیاسیی و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و
فه‌ره‌نگی و نیشتمانییه‌کان که‌ له‌به‌رده‌م ره‌شه‌باو
مه‌ترسییه‌کاندا خۆی رابگری.

به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ تورکمان و کورد نه‌ ئیسراحت
ده‌که‌ن و نه‌ داخواییه‌کان و ئاواته‌ ره‌واکانیان دیننه‌دی
ئه‌گه‌ر بی‌ت و په‌یوه‌ندیی نیوانیان گرژبی‌ت و شه‌پو
ناکوکی تی بکه‌وی.

که‌واته‌ هیچ بوارو ریگه‌یه‌کیان له‌به‌رده‌مدا نییه‌ جگه‌
له‌پیکه‌وه‌ژیانی برایانه‌، جا چ له‌نیو هه‌ریمی
کوردستانی عیراقدای بی و چ له‌چوارچیوه‌ی عیراقیکی
دیموکراتی فیدرالی یه‌کگرتوو و سه‌ربه‌خۆ. لی‌رده‌دا له‌سه‌ر
یه‌کی‌تی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی
کوردستان پێویسته‌ لی‌پ‌راوانه‌ کار بو‌ ده‌سته‌به‌رکردنی

مافه‌کانی تورکمان بکه‌ن له‌مه‌موو بواره ئیداری و
فهره‌نگی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان و هی دیکه‌ش، بۆ ئه‌وه‌ی
که‌ورد به‌کرده‌وه بیسه‌لمینن که‌پشتی برا
تورکمانه‌کانیان ده‌گرن، هه‌روه‌ها ده‌بی ئه‌م دوو حزبه
به‌گژ شو‌قینیه‌ت و ده‌مارگیریی کوی‌رانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی
که‌ورده ساویلکه‌کاندا بچنه‌وه‌و دواتریش گیانی براهه‌تی
که‌ورد و تورکمان پته‌وبکه‌ن.

بەرژەوەندىيە راستەقىيىنەكانى نەتەۋەى توركمان

لەكۆيىدايە

-۴-

بەرەى توركمانى بەرەو كۆى دەچى...؟

كاتى دەستەيەك خىرەومەند لەبرا توركمانەكانمان
كەوتنە دامەزراندنى بەرەى توركمانى وىپراى تىيىنيمان
لەسەر زىدەگوتنەكانى ئىدىيەكانىيان دەربارەى
توركمانىبوونى ھەولپرو كەركوك و موسىل و تەنانت
سلىمانىش، كەھىندىك دەيلپن و دەيلپنەۋە، بەلام
يەكىتتى نىشتمانىي كوردستان خۇشخالى خوى
دەربىرى بەگەردبوونەۋەى برا توركمانەكان و يەكخستنى
قسەيان بۇ پىكەۋە خەباتكردنىان لەپىناو عىراقىكى
دىموكراتى فیدرالى يەكگرتوۋ كەئوات و خواستەكانى
كوردو توركمان و كلدوئاشوورى لەپال برا عەرەبەكانىان
تىدا بىتەدى.

يەكىتتى نىشتمانىي كوردستان دوودلى نەكرد
لەپىشكەشكردنى ھارىكارىي سىياسى و ئىعلامى بەپىي
تواناۋ بەھەر شىۋەيەك بووبى بۇ بەرەى توركمانى، ئەو
ھارىكارىيەش ئاسايى بوو، تەنانت سەرۋكەكەيان،
كەسايەتتى نىشتمانپەرۋەرى توركمانىي ناسراۋ دكتور

مقەر ئەرسلەن بەشدارى لەوەفدىكى بەرەى
كوردستانى دا كرد بۆ سەردانى ولاتە يەكگرتووەكانى
ئەمريكايەوى بوارى بۆ رەخسا بىروپاوەلۆيىستى برا
توركمانەكان و داخوازىيەكانيان لەو كۆبوونەوانەدا
دەربەربى كە لەگەل پىاوانى كۆنگرېس و بەرپرسانى
دەرهووە هى دىكەدا كران.

لەيەكەمىن حكومەتى ھەريئەدا ھەردوو حزبە
سەرەككەيەكە داوايان لەبەرەى توركمانى كرد بەپلەى
جىگري سەرۆكى حكومەت و دوو ھەزىر بەشدارى تىدا
بكەن، وىپراى ئەوھش كەژمارەى توركمان لە (ئاوچەى
ئۆتۆنۆمى كوردستان) ھەك لەزمانى رەسمى عىراقدا
ناودەبرى، زۆر نەبوو لەگەل داخوازىيەكە نەدەگونجا،
كەچى لەگەل ئەوھشدا پىمان باشتربوو تەقدىرى
واقىعى ھەريئەى كوردستان بەدىدى ئايندە بكەين، بەلام
برا توركمانەكان بەفەرمانىك لەدەرەو بەشدارىكردن
لەحكومەتى ھەريئەى قەدەغەكرا.

سەرەپراى ئەوھش ئەم حكومەتەى ھەريئەى
كوردستان چەند قوتابخانەيەكى بەزمانى توركمانى
كردەووە بەرپۆوەبەرايەتییەكى تايبەت بەتوركمانى
دامەزراندو ئازادىيە دىموكراتىيەكانى بۆ فەراھەمكردن،
ئازادىي رۆژنامەگەرى و رادىو تەلەفزیون و تەنانەت
پىكھىنانى ميليشىيائى چەكدارىش.

يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان بۆ دۇنياكردن
پروتوكۆلىكى ھارىكارى لەگەل بەرەى توركمانى

مۆركرد، له گهڵ ئەوهی كه به شیوهیهکی ههڵه نووسرا بوو و له جیاتی كوردستان نووسیبوویان (الملاذ الامن) كه به تهنیا زاخوو دهوك و ئامیدی دهگریتهوه، بهم جوړه پړوتوكۆله پێشنیازكراوه كه هیهچ ئیلتیزاماتیکی بۆ یهكێتی نیشتمانیی كوردستان تێدانه بوو! بهلام یهكێتی نیشتمانیی كوردستان هههه بهردهوام بوو له سههه هاریكاریكردنی بهرهی توركمانی و به تهنگه وهچوونی داخوازییهكانیان سهه بهارهت به دا بینكردنی زهوی و دانانی ئیستگهی رادیوۆ تهله فزیوۆن له كفری و شیوینی دی و تههرخانكردنی بهرنامهیهکی توركمانی بۆیان له تهله فزیوۆنی ناوهندیی یهكێتی نیشتمانیی كوردستاندا.

تا ئازادكردنی كهركوكیش په یوهندییهكان باش بوون، ئەگه رچی بهرهی توركمانی نه یانتوانی بگه نه كهركوك تهنیا له پێگهی سلیمانی و چه مچه مال و به یارمهتی یهكێتی نیشتمانیی كوردستان هوه نه بی، بهلام له جیاتی چاكه دانه وه یان یان بهلانی كههه گرتنه بهری ههلوێستیکی بهوێژدانانه، سههه كردهیهتی بهرهی توركمانی خێرا دهستی به شالاو بردنه سههه ی.ن.ك و پێشمه رگه كرده بوختانیکی زلی ههلبهست گوايا په نجا توركمان به دهستی پێشمه رگه كوژراون، كه دواتر دهركهوت شوكر بۆ خوا یهك كه سهیش نه كوژراوه. سههه كردهیهتی بهرهی توركمانی له سههه گومراییی خۆی بهردهوام بوو و درۆیهکی دیکهشیان

هه لبه ست گوايا ئه مريکييه کان په نجا مليون دۆلاريان
داو ته جه لال قاله بانى تا بو به کورد کردنى که رکوک
خه رجي بکات!! ئه م درو و ده له سانه ش له راگه ياندنى
تورکيدا به شيويه کى فراوان ره و اجيان پيدرا.

له گه ل هه مو و نه وانه شدا يه کييتى نيشتمانيى
کوردستان چاوپوشى له خراپه کارييه کان و پيشيلکردنى
پرو تۆکۆله که کرد له لايه ن به ره ي تورکمانيه وه، که
له پرو تۆکۆله که دا ها تو وه نا کوکييه کانى نيوان هه ردو ولا
به ره له وه ي بگاته راگه ياندن چاره سه ربکريزن.

ئى ستاش هه زده که ين له سه ر بنچينه ي يرو با وه پو
قازانجه ها و به شه کان و چاره سه رکردنى دۆستانه ي
نا کوکييه کان و په رو شى بو پاراستنى که رکوک
له پاکتا و کردنى ره گه زى و سه رينه وه ي شوينه واره که ي
په يوه ندييه کان ئاسايى بکه ينه وه.

سه رکردايه تى به ره ي تورکمانى له يه کييتى
نيشتمانيى کوردستان و هيژه ديموکراتييه
کوردستانيه کانى چاکتر ده ستنا که وي به رگرى له مافه
نه ته وه ييه کانى تورکمان بکات و سووربى له سه ر
برايه تى کورد و تورکمان. له گرتنه به رى سيا سه تى
هاريکارى کردنى پاشما وه کانى رژيمى سه دام و
ها ورده کان و هه مو و نه وانه ي دژايه تى گه لى کورد و مافى
کورد ده که ن له دۆران زياتر هيچى ده ست نا که وي ت
پيچه وانه که شى راسته و هاريکارى کردنى له گه ل هيژه
ديموکراتييه کوردستانيه کان و له وانه ش يه کييتى

نیشتمانیی کوردستان خزمه‌تی نه‌ته‌وه‌ی تورکمان و
مافه ره‌واکانیان ده‌کات جا ئه‌مه له‌هه‌ریمی کوردستان
بی‌یان له‌عیراقی نوئی دیموکراتیدا.

به‌رژه‌وه‌ندیی راسته‌قینه‌ی نه‌ته‌وه‌ی تورکمان
له‌برایه‌تی کوردو تورکمان و هاوپه‌یمانی‌تی نیوان
هه‌ردوو نه‌ته‌وه‌و ئه‌و هی‌زانه‌دایه‌ که له‌پیناوی
دیموکراسی و فیدرالی و فره‌حزبی و مافی نه‌ته‌وه
براکانی کوردستان و عیراقدا خه‌بات ده‌کن.

یه‌کی‌تی نیشتمانیی کوردستان سه‌رله‌نوئی ده‌ستی
برایه‌تی و پیکهاتنه‌وه، ده‌ستی گفتوگوئی برایانه‌ی
جیددی بو به‌ره‌ی تورکمانی درێژده‌کات، شانازیش به‌و
په‌یوه‌ندییه‌ هاریکارییه‌ی ده‌کات که له‌گه‌ل سه‌رجه‌م
هی‌زه تورکمانییه‌کاندا هه‌یه‌تی و داوای لێده‌کات
ده‌ره‌ق به‌گه‌لی کوردو هی‌زه دیموکراتییه‌کان چاو
به‌هه‌لوێسته‌کانیادا بخشینێته‌وه‌و له‌و راستییه‌ش
بگه‌ن که ناتوانن باز به‌سه‌ر ئه‌و واقیعه‌دا بده‌ن که
له‌ناوچه‌کانی پیکه‌وه‌ژیانی هه‌ردوو نه‌ته‌وه‌ی کوردو
تورکماندا هه‌یه، هه‌روه‌ها ده‌رک به‌و راستییه‌ش بکه‌ن
که دژایه‌تیکردنی کوردو هی‌زه دیموکراتییه‌کانی، جگه
له‌کاره‌سات و مالویرانیی بو برا تورکمانه‌کان هه‌چی دی
ناکه‌وێته‌وه‌ که نه‌بیانوی هه‌یه‌و نه‌قازانجیکیشی
به‌دواوه‌یه. ئه‌مه جگه له‌وه‌ی که له‌گه‌ل حه‌قیقه‌تی
پیکه‌وه‌ژیانی برایانه‌ی نیوانیان یه‌ک ناگرێته‌وه‌و
پێچه‌وانه‌ی قازانجه‌ هاوبه‌شه‌کانیشه، به‌تایبه‌تی که ئیمه

هەمیشە داواى ریزگرتن لە مافى نەتەوەى تورکمان
دەکەین جا لە چوارچێوەى ھەریمی کوردستانی عێراق
بى یان لە ناو ھەموو عێراقدا. لە کۆتاییدا لە سەر
سەرکردایەتى نوێى بەرەى تورکمانى پێویستە دەرك
بەو راستییە بکەن کە پشتگوێخستنى کوردو
کوردستان و بێزارەکانى کۆنگرەى ئۆپۆزسیۆنى عێراقى
بوو ھەمەئەو دابەرانى بەرەى تورکمانى لە ئۆپۆزسیۆنى
عێراقى و لە دەستدانى پایەى ھەکی سەرکردایەتى لەویداو
دواتریش لە ئەنجومەنى حوکمى ئینتیقالیدا.

کتابه

چاپکراوه کانی

شاره وانیی

نشانمانی

- ١- بیلۆگرافیای رۆژنامه نویسی کوردی له سلیمانی
- ٢- شەری بەردەکی سەرایی سلیمانی
- ٣- سلیمانی و سەڵاحوودینی موهتەدی
- ٤- ژیان، بە تەمەتترین رۆژنامەی کوردی ١٩٢٦-١٩٢٨
- ٥- ئەمریکا و عێراق و ئەگەرەکان، کورد لە بەردەم چاوەڕوانییەکاندا
- ٦- یادی ٩ی حوزیرانی ١٩٦٣
- ٧- کارەساتی مەنەیی تەجەولەکی ١٩٨٥
- ٨- حکوومەتی کوردستان له سلیمانی
- ٩- بەلگەنامە- بەرگی یەکم
- ١٠- تۆماریکی شارەوانیی سلیمانی
- ١١- سلیمانی، زەمینەی پەرەسەندن و ململانیی تەسەوف
- ١٢- ئەلبومی مەکتەبی فەیسەلییە
- ١٣- سەرچاوەکانی ئاو
- ١٤- فەرەنگی ئینگلیزی- کوردی
- ١٥- رۆژنامەی ژیان
- ١٦- بەلگەنامە - بەرگی دووهم
- ١٧- سەرۆک شارەوانییەکانی سلیمانی (١٨٩٠-٢٠٠٣)
- ١٨- یادی دووسەد سالی شاری سلیمانی
- ١٩- لەدوو تویی یادداشتی شاردا
- ٢٠- شەکرە شارەکم سولەیمانی
- ٢١- لەمەرگستانی حامیەو بۆ سەیرانگەی پارکی ئازادی
- ٢٢- وەرزش و شاری سلیمانی
- ٢٣- تویژینەوکانی شاری سلیمانی
- ٢٤- پرسیارەکانی هاتوچۆ بۆ شوڤیری ئوتومبیل
- ٢٥- گۆل و گۆللەو مارینز
- ٢٦- A Sammary about Sulaimani city
- ٢٧- دەربارەی فیدرالی یەکگرتن یەکییتی نیشتمانیی عێراقی